Constantin N. Străchinaru

Mihai Eminescu
și
Gustavo Adolfo Bécquer

Mihai Eminescu
şi
Gustavo Adolfo Bécquer

Ediţia a II-a
Revăzută completiv

editura pim
Iaşi, 2015

Tehnoredactare şi corectare dr. Gabriela Munteanu

editura pim
Editură acreditată CNCSIS – 66/2010
Şoseaua Ştefan cel Mare şi Sfânt nr. 4, Iaşi – 700497
Tel.: 0730.086.676, 0732.430.407, 0733.004.203
Fax: 0332.440.715
email: editura@pimcopy.ro
www.pimcopy.ro

Descrierea CIP a Bibliotecii Naţionale a României
STRĂCHINARU, CONSTANTIN N.
Mihai Eminescu şi Gustavo Adolfo Bécquer / Contantin N. Strachinaru. - Iaşi : PIM, 2015
ISBN 978-606-13-2631-0

821.135.1.09 Eminescu,M
821.134.2.09 Bécquer,G.A

Toate drepturile de editare aparţin autorului

De acelaşi autor

- **Să vorbim şi limbi moderne**, Iaşi, Ed. Agora, 1993;

-**Trepte ale devenirii umane** - *eseuri*, Iaşi, Ed. Agora, 1996;

- **Culegătorul de zări** - *poeme*, Iaşi, Ed. Agora, 1997;

- **Un mire în flăcări** - *poeme*, Timişoara, Ed. Marineasa, 1999;

- **Spre mai multă lumină**- *eseuri*, Iaşi, Ed. Fides, 2000;

- **Mihai Eminescu şi Gustavo Adolfo Bécquer**, Iaşi, Ed. Fides, 2000;

- **Mari Sărbători, Sărbătoriri, Iubiri, Învăţăminte**, Iaşi, Ed. Pim, 2011 - *poezii*, ediţia I;

- **Mari Sărbători, Sărbătoriri, Iubiri, Învăţăminte**, Iaşi, Ed. Pim, 2012, ediţia a II-a, revăzută şi întregită;

- **Din mucenicia Neamului Românesc**, Vol.I., Ed. Pim, 2012;

- **Din mucenicia Neamului Românesc**, Vol.II., Ed. Pim, 2012;

- **Din mucenicia Neamului Românesc**,Vol.III., Ed. Pim, 2012;

- **Amintiri însângerate**, Ed. Pim, Iaşi, 2013;

- **Cerul iubirii e deschis**, *poeme*, Ed. Pim, Iaşi, 2013;

- **Culegătorul de zăr**i, *poeme*, ediţia a II a, Ed. Pim, Iaşi, 2013;

- **Un mire în flăcări**, *poeme*, ediţia a II a, Ed. Pim, Iaşi, 2013;

- **Eseuri critice**, Vol. I, Ed. Pim, Iaşi, 2014;

- **Trepte ale devenirii umane**, ediţia a II a, revăzută şi întregită, Ed. Pim, Iaşi, 2014;

- **Spre mai multa LUMINĂ**, editia a II a, Ed. Pim, Iaşi, 2014;

- **Eseuri critice**, Vol. II, Ed. Pim, Iaşi, 2014;

- **De vorbă cu sufletul,** *poeme* Ed. Pim, Iaşi, 2015 .

Traduceri în limba franceză

- **Ars longa, vita brevis**, poèmes/ Cătălin Anuţa, sélectionnés et traduits du roumain par Constantin N. Străchinaru, Iaşi, Ed. Vasiliana, 2006; **Avant-propos**: C. N. Străchinaru

- **100 POĖMES** de Gheorghe Mihail, Bucureşti, Ed. Muzeul Literaturii Române, 2006, traduceri şi postfaţă : Constantin N. Străchinaru

Prefaţă

„Eu sunt luceafărul de sus...”
(Mihai Eminescu, **Luceafărul**)

„...Yo soy del astro errante
La luminosa estella”
(Gustavo Adolfo Bécquer, **Rima V**)

Mihai Eminescu şi Gustavo Adolfo Bécquer, doi poeţi naţionali. Doi poeţi universali. Cei mai iubiţi poeţi ai popoarelor din care s-au întrupat. Două destine creatoare cu zborul întrerupt în preajma zenitului. Latini prin origine, profunzi prin sensibilitate, Eminescu şi Bécquer nu se circumscriu **curentului romantic**, crepuscular la vremea lor. Ei sunt sensibilităţi ale romantismului vizionar universal, intrinsec şi etern fiinţei umane. În esenţă, ei rămân doi clasici, mereu moderni prin echilibru şi completitudine, făuritori ai unui **nou limbaj poetic** şi ai unei viziuni estetice cu care au eternizat **aspiraţia lumii la Umanitate.**

Poeţi în sensul sacerdotal al cuvântului, ei sunt deopotrivă cântăreţi şi profeţi, mereu în inima şi în fruntea popoarelor pe care le înnemuresc, le unifică şi le înveşnicesc, luminându-le personalitatea, încrederea în viitor şi-n cultură.

Predilecţia lor pentru dragoste, natură, folclor, istorie, ca şi visul şi dorul după starea edenică, le

amplifică setea de absolut, de infinit şi de realizarea armoniei universale prin gând şi cânt.

Fascinanta lor călătorie în interiorul poeziei şi pentru poezie are sens ziditor. Unicitate şi modernitate. Aluzii, analogii, corespondenţe, ambiguităţi, interogaţii, uimiri, suspensii fuzionează în muzica unei poezii de o vrajă aparte, asigurându-i conexiunea la universal şi eternitate.

A deschide aripile spre spaţii nelimitate, a reface dispersata existenţă umană, prin unitatea gând – cânt, a orienta lectorii spre arta esenţelor înseamnă a exprima un proces ascensiv, etern şi general uman, care se încoronează cu o forţă de atracţie mereu în creştere.

Generaţii după generaţii îşi vor afla, în lumina acestor aştri, astâmpărul propriilor căutări afectiv-culturale şi, în mod necesar, propria lor apartenenţă la o naţionalitate, asemenea acestor poeţi ai două popoare şi ai lumii. Fructificare de trecut. Înnoire a prezentului. Apropiere a viitorului. Zbor de condor:

„Un cer de stele dedesupt,
Deasupra-i cer de stele –
Părea un fulger neîntrerupt
Rătăcitor prin ele.”
(Mihai Eminescu, **Luceafărul**)

„En mar sin playas onda sonante,
en el vacío cometa errante,

largo lamento
del ronco viento,
ansia perpetua de algo mejor:
eso soy yo.”
(Gustavo Adolfo Bécquer, **Rima XV**)

În româneşte[1],

„În marea cea mare, undă cântătoare
dincolo de margini, stea rătăcitoare;
dor nemântuit
pe-un vânt ascuţit
spre ceva mai pur năzuind mereu,
acesta sunt eu.”
(**Rima XV**, strofa a III-a)

Constantin N. Străchinaru

[1] Toate traducerile aparţin autorului acestei cărţi, a cărei primă ediţie a fost finanţată de Ministerul Culturii, în anul 2000.

Aştrii mărilor... ai depărtărilor...

Aştrii mărilor... ai depărtărilor... se întâlnesc, prin sensibilitate şi viziune, în sfera esenţelor simfonice, acolo unde raza lor, în continuă multiplicare, dezleagă mistere, recreează existenţa în semnificaţiile ei intenţionale, superioare, dă sens fenomenelor, scoţându-le din anonimat şi efemer după tainica logică a seminţei care se sacrifică pentru a deveni plantă cu frunze, flori şi rod, pâinea noastră cea spre Fiinţă, artă, cultură, credinţă nelimitată în resursele recreatoare ale spiritului înaintemergător.

Ei, aştrii iniţierii noastre, ne comunică şi ne cuminecă jertfelnic arderea lor, spectrul lor unificator întru regăsirea fiinţei umane şi redarea ei dorului-vis. Întâlnirile lor prin creaţie sunt trăirile noastre meliorative prin educaţie şi cultivarea sensibilităţii ameninţate de infatuare, egoism, invidie, ură...

Poeţii Mihai Eminescu şi Gustavo Adolfo Bécquer nu s-au cunoscut, n-au avut cum să se citească reciproc. Încercarea târzie şi nefinalizată a poetului român de a învăţa limba spaniolă ca şi cele câteva însemnări despre scriitori şi opere hispanice sau audierea, la Viena, a unui curs de limbi romanice, se înscriu în sfera curiozităţilor culturale şi a dorinţei sale de a cuprinde necuprinsul.

Totuşi, aceşti doi poeţi naţionali şi universali sunt apropiaţi prin biografiile lor intrate în legendă şi, mai

ales, prin biografiile lor lirice, prin sensibilitatea lor goetheană, deschise larg spre perfecţiunea estetică, dar, mai întâi spre popoarele din care s-au întrupat după cum Eminescu însuşi mărturiseşte: „**Dumnezeul geniului m-a sorbit din popor, cum soarbe soarele un nour de aur din marea de amar**” (vz. **Mara**). Şi Bécquer recunoaşte, în **Las Leyendas,** că unele din poeticele şi fantasticele sale legende i-au fost inspirate de ascendenţii săi spanioli. Această realitate literar-genetică este atestată convingător de dragostea ambilor poeţi pentru folclor şi fructificarea acestuia, de identitatea dragostei lor pentru spaţiul naţional şi istoria străbună. De aici, din aceste nesecate izvoare, s-a revărsat iubirea lor spre om şi lume.

Trăitori „ad finem terrae”, unul la Marea Neagră şi Dunăre, altul la Atlantic şi Marea Mediterană, ei au creat în limbi atât de înrudite încât, dacă popoarele român şi spaniol ar fi, geografic, alături, nu ar avea nevoie decât de o singură frontieră care să le îmbrăţişeze, apărându-le.

Cunoaşterea acestor poeţi respinge orice mecanică a schemelor, a forţării în tipare – şcoli sau curente, ce pot fi invocate doar tangenţial şi nu vor reuşi să-i cuprindă. Destinul geniilor nu este să încapă în corsete. Curentele artistice îşi regăsesc unele caracteristici, intenţionalităţi, note, în creaţia acestora în care se mai reflectă uneori şi curente succedente vieţii lor. Un exemplu: Francesco Petrarca, poetul gloriei

încoronate la Roma, este nu numai precursor al Renaşterii, împreună cu Dante şi Boccaccio, ci şi al romantismului secolului al XIX-lea, prin lirismul său meditativ, dragostea accentuată pentru natura confidentă, consolatoare şi înţelegătoare a solitudinii sale creatoare, înţelepte, reconfortante, ca şi a iubirii sale pentru Laura: emoţie, fericire, extaz, dar şi nostalgie, melancolie, tristeţe şi îndurerata concluzie că existenţa este fragilă, timpul, ireversibil, şi viaţa, la fel!

Oricât de larg ar fi un curent (de şcoală nici nu mai vorbim!) el rămâne totuşi neîncăpător pentru complexitatea şi plenitudinea creaţiei de geniu care, mai degrabă, se regăseşte în sufletul poporului evident şi în sufletul lumii. De aceea, cine îi citeşte în limba de origine îşi dă seama cât de dificilă este transpunerea operei lor în altă limbă şi rămâne emoţionat, înnoit, îmbogăţit în preajma lor. Nevăzuta forţă de atracţie este consistent modelatoare.

Aştrii mărilor... ai depărtărilor... sunt imbolduri ale vastelor arii din profunzimea eului liric. În accepţie metafizică, toate: astre, mări, depărtări sunt imagini ale universului infinit:

„Dar un luceafăr, răsărit
Din liniştea uitării,
Dă orizont nemărginit
Singurătăţii mării”

(Mihai Eminescu, **Luceafărul**)

„En mar sin playas onda sonante...”

(vz. **Rima XV**)

(„În marea fără plaje, undă muzicală”, fără plaje = infinită)

Folosirea pluralului pentru conceptele de „mare” şi „depărtare”, ca în exemplele următoare, accentuează sensul de ilimitat, conferindu-i o sonoritate simfonic-ideatică:

„Rugămu-ne-ndurărilor
Luceafărului mărilor”

(Mihai Eminescu, **Ta twam asi**)

şi în Bécquer, **Rima V**, Strofa a V-a[2] :

„Yo soy nieve en las cumbres,
soy fuego en las arenas,
azul onda en los mares
y espuma en las riberas.”

Traducere:

„Sunt zăpada de pe creste,
focul pe nisipurile-ncinse,
spuma mărilor aceste
valuri libere şi-ntinse.”

[2] Gustavo Adolfo Bècquer, *Rimas Y Declaraciones Poëticas*, Edición Francesco López Estrada, M.ª Teresa López García-Berdoy, Editura Espasa Calpe, Madrid, 1992

Ca şi mările, depărtările sunt omniprezente. Fluiditate şi elasticitate. Mişcare = energie, mări şi depărtări fiind o altă ipostază a cerului:

„Iar cerul este tatăl meu
Şi mumă-mea e marea”
(Mihai Eminescu, **Luceafărul**)

„Din cer şi din mare cântului meu răspunde
Cântec născut din ceruri şi-al mării crunt abis”
(Mihai Eminescu, **Feciorul de-mpărat fără stea**)

În Bécquer, **Rima a IV-a,** strofa I:

„...las fuentes de la vida,
y en el mar o en el cielo haya un abismo
que al cálcuno resista,
mientras la humanidad siempre avanzando
no sepa a dó camina,
mientras haya un misterio para el hombre,
¡habrá poesia!”

Fântâni ale vieţii, şi în mare şi în cer este un adânc!

Cât timp ştiinţa vrea drum deschis
la izvoarele vieţii,
şi în mare, şi în cer e un abis
ce se opune dimineţii,

va exista poezia!

Alăturarea mării şi a cerului sugerează posibilitatea substituirii unei realităţi cu cealaltă ca medii ale spiritului primordial din care ia chip Luceafărul:

„Din sfera mea venii cu greu
Ca să-ţi urmez chemarea,
Iar cerul este tatăl meu
Şi mumă-mea e marea.”

Luceafărul îşi invită iubita în spaţiul lui paradisiac, edificat din înfăptuirile mării elogiate:

„Colo-n palate de mărgean,
Te-oi duce veacuri multe,
Şi toată lumea-n ocean
De tine o s-asculte”,

şi completează, nuanţând:

„O, vin’, în părul tău bălai
S-anin cununi de stele
Pe-a mele ceruri să răsai
Mai mândră decât ele.”

Folosirea *oceanului* pentru *mare* sugerează şi mai bine imaginea cerului şi a infinitului. Transparenţa *apei*

şi a *aerului* corespunde profunzimilor spiritului uman. Dacă eu spun:

Poeţii sunt mirii, poeţii sunt nunii
atâtor ambrozii şi vinuri ce
ne-ndeamnă pe urmele lui Li Tai Pe
în apele cerului, spre sânul lunii,

nu se poate înţelege nicicum un îndemn la suicid prin plonjarea în adâncul vreunei ape, după o lună chemătoare erotic, ci la deschiderea aripilor visului (ambrozie şi vinuri) spre lumea frumosului, etic prin natura lui, a armoniei modelatoare, ca în **Invitation au voyage** a lui Baudelaire, unde:

„Tout n'est qu'ordre et beauté
Luxe, calme, volupté..."

O lume a sublimului, a trăirii în spiritul înainte-mergător, al colţului de rai, al armoniei eufonice...

Identificând **marea** cu **cerul** şi amândouă conceptele cu **spiritul**, vom înţelege mai bine elogiile lui Saint-John Perce aduse mării - **mater genetrix**, asemenea **Înaltelor-Mări** ale lui André Pieyre de Mandiargues, **Înaltei-Mări** a lui Jean-Claude Renard, **Mării adânci** din **Oda V** a lui Paul Claudel, **Mării-Ocean** a lui Paul Valéry şi ale atâtor de seamă poeţi. Această **mare-cer-spirit** are adâncimea în care plonjarea

este un act - aventură suitoare, în scopul scoaterei la lumină a acelui **nou** baudelairian din **Le Voyage,** din care citǎm şase versuri (capitolul **La mort)**:

.....

„Si le ciel et la mer sont noirs comme l'encre,
Nos cœurs que tu connais sont remplis de rayons !

Verse-nous ton poison pour qu'il nous réconforte !
Nous voulons, tant ce feu nous brûle le cerveau,
Plonger au fond de gouffre, Enfer ou Ciel, qu'importe ?
Au fond de l'Inconnu pour trouver du nouveau !"

În româneşte, gândindu-ne şi la Eminescu: „Un vis al morţii eterne e viaţa lumii întregi":

.....

„Şi dacă cerul, marea, închise-s ca cerneala,
Cum ştii, ale noastre inimi sunt pline de lumină!

Dă-ne otrava ta, căci ea senini ne lasă,
Noi vrem ca acest foc s-aprindă-un gând de pară
Săritu-n fund de-abis, de Cer, de Iad, ce-mi pasă?
Din **neştiut** când **noul** spre zi e scos afară!"

În traducere lejeră ultima strofă:

„Otrava ta revars-o în tot ce-i rău în viaţă!
Să ardă şi în creier orice impuls de ură;
Asaltul în abis, Iad, Cer, e-o aventură-
n necunoscut şi scoate **noul** la suprafaţă.”

Aventura curajoasă a plonjării = suirii în spirit, în eul profund aduce la lumină nestematele noului care, la Bécquer, este „ceva mai pur” cu care poetul se identifică, precum românul Ion Barbu în **Joc secund**.

Eul profund este infinitatea spiritului convorbitor, arhetip al oricărei geneze, este acel „vechi ocean”, pe care Lautréamont îl vede „cu valuri cristaline”, „de formă armonios-sferică”, imaginea pangeometrică a **Infinitului**, ca **Necunoscutul** lui Baudelaire, ca Demiurgos căruia Luceafărul i se adresează să-l deslege de predestinare, de genialitate.

În mişcările colocviale, în imensitatea spiritului, apar impulsurile creativităţii, în care se consumă arderile poetului. În acest eu profund, visurile se convertesc, printr-un tainic proces germinativ, în fiinţa **Operei (**cosmoid la L. Blaga**)**, care creşte, croindu-şi drum spre lumină: „O, Mare, zămislitoare a visurilor noastre”... „O, Mare de peste tot şi de totdeauna, o, Mare, făgăduinţa celei mai luminoase zile” cum i se adresează Saint-John Perse (**Amers**). Pulsaţia ei este dilatare, elogiu, extensie, guvernare. „**Sus a las tendidas**” sunt aripile întinse de Eminescu şi Bécquer peste spaţiu şi timp, făcând din umbrele neantului visul luminii şi lumina visului, aşa

cum au dorit şi au crezut aceşti poeţi în călătoria lor poietică şi poliedrică spre **absolutul pur**, imagine a infinitului şi a eternităţii: spiritul creator, „sufletul sufletului", cum îi spune Bécquer, „alma del alma", acea undă limpede a mărilor cu care poetul se identifică în **Rima V**, „yo, en fin, soy espíritu", „indefinible esencia", „l'ardiende onda"... şi cum şi Beaudelaire identifică „oceanul" „l'océan" cu spiritul său şi al lumii, iar Eminescu cu propriul său spaţiu natal.

În gândirea şi simţirea acestor poeţi, marea, cerul, geniul, dorul-vis şi visul-dor se înfrăţesc în substituirile creatoare care scot din anonimat şi uitare lucruri, evenimente, proiecte, stări..., redându-le esenţei lor unificabile, integrative în armonia înveşnicirii. „Şi sufletul nostru are veşnicie în sine" scrie Eminescu în **Sărmanul Dionis**, căci el este sâmburele divin lăsat de Dumnezeu omului după căderea din inocenţa mustrătoare şi concretizată în creativitatea ilustrată de fiecare om prin ceea ce lasă ziditor în urmă. Cu această convingere afirmă şi Eminescu în **Memento mori**:

„A geniului imperii: gândirea lui anume
A sufletului spaţiu e însuşi el".

Dealtfel, **geniul**, chiar prin sensul său nealterat din etimonul grecesc „geniin", se defineşte ca sursă creatoare, făuritoare de lumină, de viaţă, asemeni sensului angelic al conceptului de **luceafăr (**sp. *lucero***)**,

substituibil în contexte poetice cu astru, cometă, stea, soare, rază, lumină, fiinţă dragă, şi ale căror imperii sunt cele ale spiritului creator. Simultaneitatea şi ubicuitatea, ce îi sunt caracteristice, sunt atribute ale universalităţii şi eternităţii cărora geniile nu li se pot abstrage, oricâte tentaţii terestre i-ar ispiti, setea lor de puritatea absolutului este un dat ancestral: să lumineze şi nu întâmplător, latinescul **lux** = lumină l-a asociat pe cel de **lumen** = izvoditor de lume, şi al cărui consanguin **luminaria** a dat în franceză **lumière**, italianul **lumiera**, luminaria însemnând **lumină mare**, dar şi **lume**. Lumii = omului i-a fost lăsată inepuizabila capacitate creatoare, recreatoare în sensul refacerii armoniei scindate, agresate, din lume şi, vai!, de atâtea ori **de lume!** Poeţii, de aceea sunt trimişi printre noi şi înaintea noastră mergători, ca prin arderile lor să refacă armonia prin cuvânt, generator de emoţii meliorative, mijloc al spiritului unificator.

La Eminescu şi Bécquer, lumina, fie ca efect, fie ca sursă, are frecvenţă înaltă, ca şi vocalele deschise din creaţia lor, care trimit la ea, încât, chiar când citim **Melancolie**, **Mortua est**, **Singurătate**, **Despărţire**, **Adio**, **O, mamă**, şi chiar **Mai am un singur dor** ..., efectul poetic nu este demobilizant, întristător, dimpotrivă, acţiunea sensibilizatoare edifică, umanizează, ne apropie şi mai mult de autor, de lume, de viaţă, de sensul major al existenţei.

Aceeaşi stare emotivă, luminătoare, o trăim şi când citim la Bécquer **Rimele VI, XXXI, XXXVIII, XLIX, LVI, LXVIII, LXXVIII, LXXX**.... Explicaţia o găsim în vitalitatea, în robusteţea tonifiantă a acestor două popoare cărora aceşti doi poeţi le aparţin, stare capabilă să controleze exaltarea, temperând-o prin încărcătura ideatică faţă de condiţia umană, de destinul uman, de viaţa cotidiană cu atâtea motive izvorâtoare de spleen de care aceşti poeţi nu au fost scutiţi.

Toate aceste tonalităţi sunt identificabile în completitudinea registrului emoţional, neîntunecându-l, versantul luminos, apolinic al spiritului fiind dominant. El este imaginea însăşi a bucuriei creativităţii şi creaţiei spiritului, a dragostei prin care poeţii văd existenţa. Spiritul este învingător prin perenitatea operei care îl asimilează, ilustrându-l.

Eminescu foloseşte cu predilecţie termenul **suflet**. Bécquer alternează **suflet** cu **spirit**, uneori, în interiorul aceleiaşi poezii sau chiar strofe, ca-n **Rima XXV**, ultimul catren:

.....

„diera alma mia,
por cuanto espero,
la fe, el espíritu,
la tierra, el cielo.”

În româneşte:

.....

„deie, sufletul meu,
pentru cât sper,
credinţa, spiritul,
şi pământul de sub cer.”

Când Bécquer scrie „la noche del alma” („noaptea sufletului”), cuvântul „noapte” se referă la adâncul eului liric, la imensitatea abisală a necunoscutului, zona zămislitoare a necunoscutului, stratul germinativ şi cristalizator al „spiritului creator”, **el misterio**, ca în **Rima I**:

„Yo sé un himno gigante y extraño
que anuncia en la noche del alma una aurora,
y estas páginas non de ese himno
cadencias que el aire dilata en las sombras.

Yo quisiera escribirle, del hombre
domando el rebelde, meyquino idïoma,
con palabras que fuesen a un tiempo
suspiros y risas, colores y notas.

Pero en vano es luchar, que no hay cifra
capaz de encerrarle; y apenas, ¡oh, hermosa!,

si, teniendo en mis manos la tuyas,
pudiera, al oído, cantártelo a solas.”

În traducerea noastră:

„Eu sunt un imn nemărginit, ciudat
ce din adânc de suflet, adună lumii zorii
acestor ritmuri care străbat în lung şi-n lat
văzduhul dilatându-l şi-mprăştiindu-i norii.

Îmi place ca să scriu despre această lume
uneori cu soare, alteori cu nori,
metafore care, într-un timp anume,
au fost doar suspine, zâmbete, culori.

În zadar semnez astre fără număr,
de-acu-s gata, zână, să m-arunc în mare,
mă salvează aripile ce îmi cresc la umăr
şi mă fac s-ascult simfonii solare.”

Acesta este sensul artei, al culturii, al educaţiei, să însenineze, sensibilizeze, augmenteze dragostea de Dumnezeu, de viaţă şi semeni. Cu o sarcină ideatică sporită, Bécquer alternează **alma** cu **espíritu**, asigurându-i şi o anume frecvenţă de valoare nucleu, de esenţă proteică, precum în **Rima III**:

„Locura que el espíritu
exalta y desfallece;
embriaguez divina
del genio creador...
Tal es la inspiración.”

În româneşte:

„Toamna spiritului plin
de avânt mântuitor;
tainicul extaz divin
al geniului creator...
Inspiraţia e zbor!”

Sau în strofa:

„Raudal en cuyas ondas
su sed la fiebreapaga;
oasis que al espíritu
devuelve su vigor...”

O traducem:

„Un torent care-n vâltoare
arde setea ce s-a-ncins;
oaza capătă vigoare
de la spiritul ne-nvins...”

Cu acest spirit victorios şi nemuritor se identifică Bécquer (vz. **Rima V**: „Yo soy espíritu”) şi Eminescu în **Luceafărul**, „Şi eu în lumea mea mă simt nemuritor şi rece”. Această distanţă metafizică este una a lucidităţii mature, ziditoare, creatoare, manifestată şi de poetul spaniol faţă de fragilitatea lucrurilor pieritoare şi faţă de trecerea inexorabilă a timpului „como una flecha” (ca o săgeată). Poeţii convertesc ireversibilitatea în spirit - versibilitate şi fac din trecut, prezent continuu, eternul „veşnic acum” goethean (ewiges Nun), căruia, profetic, îi integrează şi viitorul luminând memoria afectivă, retrăirea, amintirea şi reprezentarea căreia nimeni nu i se poate sustrage. Cât de adevărat spune Eminescu:

„Cu mâine, zilele-ţi adaogi,
Cu ieri viaţa ta o scazi,
Şi ai cu toate astea-n faţă
De-a pururi ziua cea de azi.” !
(Primul vers este şi titlul poeziei)

În ritm reflexiv înrudit şi cu un vocabular similar scrisese şi Bécquer în **Rima LVI**:

„Hoy commo hier, mañana como hoy,
¡y siempre igual!
Un cielo gris, un horiyonte eterno
y andar..., andar.”

Dăm şi traducerea:

„Azi ca ieri, mâine ca azi,
şi la fel întotdeauna!
Acelaşi cer şi verde-n brazi,
Şi noi mărşăluind într-una.”

Poezia lui Eminescu şi cea a lui Bécquer au afinităţi lesne sesizabile. Doi poeţi. Două destine. Două biografii apropiate în esenţă. Două opere care se întâlnesc în sfera sensibilităţii lirico-ideatice respingând orice tentativă de suspiciune interprelucrativă. Cum biografia poetului român este cunoscută ca un imperativ de conştiinţă cultural-naţională, pentru orice român, să punctăm, în liniile ei mari, biografia laică a poetului spaniol, pentru ca, ulterior, să o putem aprofunda pe cea lirică a amândurora, înţelegând astfel apropierea dintre aceşti poeţi geniali şi dintre cele două limbi pe care ei le-au înnoit şi îmbogăţit.

*
* *

Gustavo Adolfo Bécquer a trăit doar 34 de ani (1836-1870). Scurtă şi, mai mult îndurerată viaţă! La zece ani rămâne orfan de tată. Peste un an, şi de mamă. Destinul îi vine în sprijin, mătuşa, care îl ia în ocrotire, are o impresionantă bibliotecă. Sensibilul Bécquer o

asimilează pasional, mişcat fiind de romanticii francezi, englezi, germani şi dintre spanioli, mai ales de byronianul autor al **Studentului din Salamanca**, Espronceda y Delgado, plecat şi el din viaţa-i amară, tot la 34 de ani. Copilul Gustavo Adolfo (Bécquer este pseudonimul lui Domingues Bastida), îşi manifestă înclinaţii spre poezie, pictură, muzică. Toate se vor reflecta în opera sa. Antecedente şi circumstanţe. Tatăl fusese pictor. Fratele Valeriano de asemenea. Vor mai fi şi altele...

Preadolescentul, mişcat de lirismul romantic structural şi cel al timpului, începe să scrie primele versuri. La vârsta lui Rimbaud, sevillianul Bécquer se îndreaptă spre Madrid, cum se va îndrepta, la aceeaşi vârstă, autorul **Corăbiei bete** (Bateau ivre) spre Paris, pentru a-l cuceri.

Plini de visuri, proiecte şi idealuri, începe să gândească la o monumentală **Istorie a templelor** din Spania, cu ilustraţii ale bunului său frate mai mare şi pictor. Îndemn îi este Chateaubriand cu **Geniul creştinismului**. Va realiza doar primul volum toledan, (1857), la 21 de ani, când Eminescu era în al şaptelea an de viaţă.

Se îmbolnăveşte grav. Începe să simtă acut colţii lipsurilor vieţii cotidiene. În ţară este o vreme a bătăliilor carliste pentru tron, a partidelor politice pentru înnoirea vieţii sociale. Frământări, emancipări, confruntări. Un timp fecund pentru toate manifestările sociale,

economice, culturale. Romantismul faţă în faţă cu realismul. Arta cu ştiinţa. Prezentul cu trecutul şi viitorul. Individul, cu problemele societăţii. Naţionalismul lucid şi activ, faţă în faţă cu democraţia vorbăreaţă, promiţătoare. Tradiţionalismul tezaurizat, cu neastâmpărul mişcărilor europene, tulburătoare de inerţii şi deschizătoare de drumuri, da şi de cărări ce duc nicăieri. Biserica, scrutând frământările. Credinţa mângâind disperările. În artă, visătorul **eu** romantic este violentat de realism şi de noile tendinţe. Poezia, teatrul, nuvela, legenda, interpretează nuanţat şi bogat complexitatea vieţii individuale, naţionale şi general-umane. Varietatea şi intensitatea evenimentelor, setea de ştiri la zi sporesc avântul jurnalisticii. Ziarele se înmulţesc pentru că se cumpără. Spiritul mercantil pe seama cuvântului, creşte...

Tânărul Bécquer intră în jurnalistică stăpân pe condei, profesionist. Sursă de existenţă. Aripi deschise parţial. Început de drum. Dar şi de iluzii şi prilej de epuizare. Compromisurile şi compromiterile, la pândă. Poetul la distanţă de ele. Egal cu sine. Fidel resurselor sale interioare.

Începe să publice la mai multe ziare şi reviste în care-i apar şi poezii, proze, scrisori-eseu. O dragoste aparte pentru cuvânt, acurateţe, nuanţe, ecouri... Nu era pasionat de polemici. Acestea erodează orice spirit. Îl perverteşte. Îl distanţează de eternitate – condiţia geniului, dar şi de oameni.

Talentatul tânăr, în devenire scriitor, se îndrăgosteşte, el, frumosul, în devenire cel mai iubit poet spaniol, cu ochii mari, sprâncene dese, barbă şi mustaţă scurte, atent îmbrăcat, ceas cu lanţ de aur la buzunarul jiletcii, pălărie cu borul larg şi întors spre cer, pantof lustruit şi baston la modă. Visător şi măsurat la cuvânt, suflet deschis şi de-o profunzime lirică reflectată în strălucirea ochilor, se îndrăgosteşte de zâna visărilor sale, Julia Espin, fata cu prenumele lunii Cuptor (i s-ar fi potrivit şi lui): **„Un lung prilej pentru durere" (**Eminescu). Realitate reflectată, evident, în operă.

Dar frumuseţea feminină nu se dublează întotdeauna de cea psihică. Fecioara inimii sale şi fiica unui profesionist al muzicii, îşi avea spatiile ei de jucat = trèfles à quatre feuilles à jouer. Trădat în apogeul pasiunii, Bécquer se consolează, aparent, căsătorindu-se cu Casta Esteban – „una mujer diabolica", exploziv-vulgară, dar cu care va avea doi copii.

De această fire terestră şi neînţelegătoare se va despărţi, plecând cu fratele Valeriano şi copiii la mânăstirea Veruela, unde va scrie, în liniştea luminoasei solitudini, **Cartas desde mi celda** (Scrisori din chilia mea), în 1864, an în care Eminescu era în al paisprezecelea an de viaţă. Între timp, Bécquer publicase unele dintre **Rimele** (Poeziile) şi **Legendele** sale, precum şi **Scrisori literare către o femeie – eseuri**.

Scriitorul devine un nume cunoscut în presă, apreciat mai ales în periodicele **El Contemporaneo**,

Correo della Moda, **El Museo Universal**, **La America**... Comentează desene ale fratelui său, Valeriano, scrie recenzii, eseuri asupra artei în general, asupra poeziei în special. În 1866 ajunge directorul Muzeului Universal. Pregăteşte pentru tipar volumul **Rime**, poezii care se pierd (1868). Se refugiază cu editorul său în Franţa, reface, cât şi cum poate, şi scoate volumul intitulat anapoda: **El libro de los gorriones** (Cartea vrăbiilor), cu sublinierea: „Poezii de care îmi amintesc din manuscrisul pierdut". Pierde şi serviciul de prezentator de cărţi, altfel bine remunerat, dar istovitor. Intensifică munca de jurnalist. Şi ea istovitoare şi plină de insatisfacţii. Împreună cu Valeriano, scoate **La Illustración de Madrid** (1869), care ar fi putut ajunge o foarte însemnată „**La Illustración de España**, unde să-şi astâmpere visul pentru **Istoria templelor din Spania**. Reface căminul cu Casta Esteban şi trăieşte bucuria celui de-al treilea copil. Instinctul de procreere, adesea trece peste obstacole, si, uneori aduce moştenitori cu frumuseţea din dorinţă. Iar obligaţia familială îl mai face pe om să închidă ochii şi să trăiască altitudinea sentimentului continuităţii, nemuririi în timp, prin progenitori.

1870. an fatal. În septembrie moare înţelegătorul, săritorul şi talentatul frate Valeriano. Gustavo Adolfo Bécquer se îmbolnăveşte şi, în 22 decembrie pleacă din această lume încercată de îngheţuri şi dezgheţuri, de bucurii şi mâhniri, de contraste la infinit...

Bunii săi prieteni, Rodrigo Correa, Eulogio Florentino Sanz şi, mai ales, Augusto Ferran, la al cărui volum de **Cantares**, intitulat sugestiv **Soledad** (Singurătate), Bécquer făcuse o recenzie (1861), îi scot postum (1871), în două volume, **Obras** (Opere) **de Gustavo Adolfo Bécquer**. Ediţia din 1877 va cuprinde şi **Scrisori literare către o femeie**. În 1885, va apărea, îmbogăţită, o nouă ediţie. În 1914, hispanistul german Franz Schneider descoperă manuscrisul **Cărţii vrăbiilor** în Biblioteca Nacionál de Madrid = Manuscrisul autograf, variante şi note la **Rime**. Mare interes bibliografic. Curiozitate culturală continentală. Dorinţa detaliilor agitând spiritele subţiri...

Bécquer a plecat foarte tânăr dintr-o lume în care suia spre noi orizonturi de realizare, receptare, deschidere a aripilor. Şi totuşi creaţia „de un lirism sincer, unic în exprimarea lui" (José Luis Cano) a acestui „înger al poeziei" (Antonio Machado) începea să intre tot mai profund în conştiinţa poporului spaniol, făcându-şi loc în lume. Universalitatea îi surâdea la orizont.

Biografia lirică a oricărui poet este difuzată, impregnată, intrată în legendă şi asimilată prin retrăirea interioară. Lectorul participă la promovarea operei prin sensibilitatea sa receptoare. Folosirea persoanei I singular în unele poezii aduce în prim-plan prezenţa poetului cu trăsăturile sale de spirit. De exemplu şi privind versantul meditativ din creaţia eminesciană reflectat în atâtea poezii precum:

„Când cu gene ostenite sara suflu-n lumânare,
Doar ceasornicul urmează lunga timpului cărare...”
(Mihai Eminescu, **Scrisoarea I**)

sau, în final, la **Melancolie**:

„În van mai caut lumea-mi în obositul creier...
Şi când gândesc la viaţa-mi, îmi pare că ea cură [...]
Cine-i acel ce-mi spune povestea pe de rost,
De-mi ţin la el urechea – şi râd de câte-ascult
Ca de dureri străine?... Parc-am murit demult!”

ca de altfel în atâtea şi atâtea poezii eminesciene în care meridianul apoftegmatic este evident şi la persoana întâi.

Simţim caracterul reflexiv, aforistic, ca o coordonată a întregii sale opere, după cum ne dăm seama şi de înalta sensibilitate a generatorului, chiar când îi citim poeziile de dragoste şi întâlnim curent versuri la persoana I:

„Şi eu trec de-a lung pe maluri,
Parc-ascult şi parc-aştept
Ea din trestii să apară
Şi să-mi cadă lin pe piept...”
(**Lacul**)

sau:

„Departe sunt de tine şi singur lângă foc
Petrec în minte viaţa-mi lipsită de noroc...”

(**Departe sunt de tine**)

Aceeaşi evidenţiere a persoanei I = autenticitate, o întâlnim curent la Bécquer: „Yo soy...”, întâlnit frecvent.

Este un mod de a se defini liric direct, ca Gérard de Nerval în **El desdichado** (Nefericitul): „Eu sunt nefericitul, văduvul, neconsolatul”... Acest mod, direct sau indirect este o caracteristică a eului liric de a ieşi în lume. François Villon scrie **Balada cuvintelor mărunte**, reluând de 28 de ori pe „Je connais” (Eu cunosc). De obicei, pronumele personal la persoana I singular precede diferite verbe, lărgind spectrul definitoriu ca în **Oda** lui Pierre de Ronsad, ca în vestita **Tristeţe** a lui Alfred de Musset, sau în **Marşul funebru** al lui Jean Genet şi în atâţia alţi autori şi în atâtea alte opere. Persoana I singular poate fi subînţeleasă ca în **Mai am un singur dor** de Eminescu, dar poate fi evidenţiată şi prin chiar prezenţa pronumelui: „Ce-ţi doresc **eu** ţie, dulce Românie”. Eu (Yo) întâlnit frecvent la Bécquer.

Substituind metafora **Luceafărului** cu destinul geniului şi, în continuare, cu însuşi destinul poetului, vom întâlni autodefinirea sa în versul: „Eu sunt luceafărul de sus...”, exprimare sobră, simplă, precisă, completată ulterior prin „cum că eu sunt nemuritor...”, atribut esenţial, confirmat în final de Eul Suprem. O

situaţie excepţională, o situaţia limită, în care **Luceafărul**, la această răspântie, înclina să-şi renege condiţia de geniu, să accepte dezlegarea de veşnicie, solar în numele **iubirii**, practic, dragostea terestră, comună, efemeră. Această alternativă, deşi lumeşte, devenise decizie, avea să-şi aibă odissea şi neîmplinirea ei. Precizarea ambientului celest de către însuşi luceafărul, dă posibilitate fetei, din basm, să-i contureze şi portretul, în diferitele sale apariţii din alte sfere. Ea îl vede repetat din castelul sufletului ei, aprinzându-i oglinda, îndulcindu-i somnul şi visul şi apărându-i ca „mândru tânăr, din adânc necunoscut". De la strălucirea care îi luase ochii fetei din atătea seri şi nopţi, autorul adaugă, portretizând:

„Părea un tânăr voievod
Cu păr de aur moale,
Un vânăt giulgi se-ncheie nod
Pe umerele goale.

Iar umbra feţei străvezii
E albă ca de ceară –
Un mort frumos cu ochii vii
Ce scânteie-n afară".

Acest portret făcut de Eminescu Luceafărului = sieşi nu este numai fizic. El este realizat din substitute ale luminii solidificate: aur, ceară, dublate de adjectivul

„albă” şi de albul subînţeles al umerelor goale, de verbul „scânteie” (strălucirea ochilor, tensiunea iubirii) şi, dacă adjectivăm, cum se şi înţelege de fapt, substantivele „aur” şi „ceară” în „auriu” şi „galbenă”, cromatica luminii completându-şi registrul cu **negrul umbrei** .şi **vânătul giulgiului**, elemente ale îngândurării, ale suspiciunii, incertitudinii. **Umbra** şi mai ales **vânătul** sunt elemente de contrast care sugerează o perspectivă a morţii, a ieşirii Luceafărului din condiţia sa de geniu, aşa cum se va vedea în finalul celei de-a doua întrupări ilustrând parcă zicala: „Spune-mi ce iubeşti şi am să-ţi spun de ce-ai să mori”

Autoprezentarea îndrăgostitului se face ca în peţit, dezvăluind şi scopul:

„Eu sunt Luceafărul de sus
Iar tu să-mi fii mireasă”.

Simplitatea cuvintelor atestă fermitatea deciziei, intensitatea iubirii care asigură curajul, riscul şi, în acelaşi timp, ilustrează modestia prezentatorului. Poezia versurilor este asigurată de ritmul şi rimele intercompletitudinare cărora muzica nu mai are ce le adăuga. Metaforele concretizante şi revelatorii din poem asigură coeziunea ideatică a întregului. Ca să-şi sublinieze personalitatea, **Luceafărul** îşi adaugă şi locuţiunea circumstanţială „de sus”, care, prin conţinut, constituie o garanţie a superiorităţii şi sugerează lumea

infinită din care provine, respectiv cerul şi marea, ipostazele Supraeului. Pentru a convinge iubita să-l urmeze, **Luceafărul** îi prezintă mediul proiectatei căsnicii, în care sunt prezente şi atribute ale nemuririi sale:

„Colo-n palate de mărgean
Te-oi duce veacuri multe
Şi toată lumea-n ocean
De tine o s-asculte”

Ubicuitate şi eternitate. Diversitate spaţio-temporală. Toate sugerând calitatea mediului din care s-a întrupat şi în care se aventurează. Prezenţa cuvintelor **ocean** şi **mărgean** ne convinge de existenţa mediului marin sinonim eului profund, ca şi în transfigurarea cerului din exprimarea identităţii Luceafărului: „**Eu sunt Luceafărul de sus**”. Interesant este atributul puterii de a o face nemuritoare pe fata de împărat. Citǎm: „Te-oi duce veacuri multe”. Dar atributul înveşnicirii nu este lumesc. El aparţine divinităţii. Luceafărul apare ca un fel de arhanghel dotat cu puterea de a învinge moartea. Recunoaştem, în aceasta, sorgintea divină a geniului investit cu eternitate. Atunci care este rostul „vânătului giulgiu”, sugerator al morţii? Este alternativa salvării iubirii lumeşti prin renunţarea geniului la condiţia sa, nemurirea, prin alternativa morţii, fapt imposibil întrucât această iubire, prin Cătălina, avea semnele amorului laic,

nu a celui din triada paulianã: „Şi acum rămân acestea trei, credinţa, nădejdea şi **dragostea**. Iar mai mare dintre acestea e dragostea” (I, Corinteni, 13), căci doar dragostea pură trece dincolo de moarte. Fata, cum alta nu-i, unică la părinţi, fascinant de dulce, tulburată de nevăzutul Cupidon, în realitate de văzutul Luceafăr, nu ezită să-l asemene unui **înger** care numai în vis se poate arăta, dar al cărui port şi limbaj îi sunt străine, privirea lui îngheţând-o:

„Străin la vorbă şi la port
Luceşti fără de viaţă,
Căci eu sunt vie, tu eşti mort,
Şi ochiul tău mă-ngheaţă.”

Metafora glacialităţii oculare a Luceafărului exprimă voinţa de neclintit de a convinge fata să-l urmeze. La a doua chemare a ei, Luceafărul lasă în urmă cerul, mâhnirea din adâncul conştiinţei care îi ia chipul haosului şi din interiorul căruia apare deşi, cu mândru chip, nu scutit de semnele morţii:

„Pe negre vițele-i de păr
Coroana-i arde pare,
Venea plutind în adevăr
Scăldat în foc de soare.

Din negru giulgi se desfăşor
Marmoreele braţe
El vine trist şi gânditor
Şi palid e la faţă.”

Legea universală a binarităţii este prezentă, dar neoperantă finalmente. Palid a fost şi la prima apariţie când „umbra feţei străvezii”, „albă ca de ceară”, îl făcea să pară „un mort frumos cu ochii vii”, dar, acum, el lasă să se vadă durerea interioară, este trist, îngândurat, pare urmărit de îndoială în reuşita reorientării destinului său. Giulgiul nu mai este **vânăt**, doar sugerând alternativa morţii, ci **negru**, chiar simbolul acesteia, după tradiţia creştină. Negrul său este în contrast cu „marmoreele braţe”. De această dată el vine „scăldat în foc de soare”, iar „coroana-i arde pare”. Ne aflăm în sfera unui fantastic de o natură diferită de cea din poeticele legende bécqueriene.

Deşi declaraţia vocativă este aceeaşi ca la primul peţit, palatele de mărgean din ocean sunt înlocuite de ceruri, care sunt, în fond, o altă imagine a aceleiaşi realităţi: spiritul a toate luminător şi a toate cuprinzător.

Fata – prinţesă, zână, este frumoasă nu numai fizic, ci şi în gândire, ea fiind conştientă de condiţia ei terestră şi dorind să nu forţeze destinul, cerând imposibilul; deci ea nu-l mai vede ca pe un înger, ci ca pe un Luceafăr căzut din condiţia eternităţii:

O, eşti frumos cum numa-n vis
Un demon se arată,
Dară pe calea ce-ai deschis
N-oi merge niciodată!”

Demonul este Luceafărul căzut din ascultare în răzvrătire = „un démon du midi” = chip al tentaţiei afective...

Deşi creativitatea are sorginte divină, didactic este o caracteristică general-umană, cu treptele ei graduale, ierarhice, productive. Cea de la zenit este a genialităţii şi nu este dată oricui. Iubirea, oricât de intensă ar fi, în măsură să justifice pleonasmul tensiv şi grăbit „Cobori în jos”, adică să comprime timpul şi să apropie depărtarea, de data aceasta este pusă la grea încercare, cum este şi **voinţa** din decizia Luceafărului:

„Da, mă voi naşte din păcat,
Primind o altă lege;
Cu veşnicia sunt legat,
Ci voi să mă dezlege.”

Deşi coborârea, spiritualmente, se poate exercita şi în sus, nuanţele explicative ale pleonasmului se vădesc fragile în raport cu realitatea că „geniul nu cunoaşte nici moarte” (nici noaptea uitării) şi **nume**(le) lui scapă de noaptea uitării..., după cum scrie poetul dezvăluind astfel

sensul alegoric pe care l-a dat legendei Luceafărului, din basmul popular **cules** de germanul Richard Kunisch.

Necăderea în păcat = moarte a geniului inseamnă înţelegerea consecventă şi în demnitate a propriului destin, a misionarismului acestuia = să lumineze. Alternativa ispitei terestre era aceea a incompatibilităţii cu rosturile imanente ale Luceafărului. Revenirea „în locul lui menit din cer" este aceea a echidistanţei din definiţia geniului. Victoria lucidităţii, a raţiunii în verticalitatea Logosului. Mirifica aventură a Luceafărului, uimitoarea sa călătorie către Sinele Suprem, din dualitatea Ego – Alter Ego, dă imaginea unei alte cosmogonii, unei noi şi nemaiîntâlnite geneze, în care o ordine astrală se apără de pericolul unei ranversări în ierarhia valorilor. Eul este profund contrastant. Lumescul este în competiţie cu natura divină a geniului. Efemerul cu eternul. Nenorocul urmăreşte geniul aici pe pământ, unde el nu poate ferici pe cineva şi nici nu poate fi fericit, după cum notase poetul pe aceeaşi foaie de manuscris, insemnare care are acoperire în logica raporturilor eu - societate, geniu - contemporaneitate, marinarii şi albatrosul de pe punte în poemul lui Baudelaire, oamenii de pe puntea vasului lumii. Geniul nu se raportează decât la eternitatea şi universalitatea care îi sunt, substantial, intrinsece.

Dar această călătorie a Luceafărului în spirit, în Supraeu, în poem şi pentru poem, chiar şi numai prin esteticul ei, îl înveşniceşte pe voiajor, căci ea nu are

pereche. Cântul şi gândul, avântul şi cuvântul fac din aceste mirifice strofe adevărate poeme, care nu sunt ale acelei negaţiuni propuse accidental de tentaţia renunţării la genialitate, ci sunt ale atestării eternităţii sale. În conţinutul periplului Luceafărului, filosofia se uneşte cu muzica, mirajul sentimentului cosmic cu resursele lingvistice ale capacităţii de exprimare, toate în măsură să ne modeleze în sensul armoniei cereşti şi să ne ierte de toate întârzierile noastre, regretabil şi absenţele, la lecţia fără de sfârşit: **Eminescu**.

„Porni luceafărul. Creşteau
În cer a lui aripe,
Şi căi de mii de ani treceau
În tot atâtea clipe.

Un cer de stele dedesupt,
Deasupra cer de stele –
Părea un fulger nentrerupt
Rătăcitor prin ele.

Şi din a chaosului văi,
Jur împrejur de sine,
Vedea, ca-n ziua cea dintâi,
Cum izvorau lumine;

Cum izvorând îl înconjor
Ca nişte mări, de-a-notul...

El zboară, gând purtat de dor,
Pân' piere totul, totul;

Căci unde-ajunge nu-i hotar,
Nici ochi spre a cunoaşte,
Şi vremea-ncearcă în zadar
Din goluri a se naşte.

Nu e nimic şi totuşi e
O sete care-l soarbe,
E un adânc asemene
Uitării celei oarbe."

Cine, unde şi când a mai scris un asemenea voiaj cosmogonic? Vom vedea că exegeţii Luceafărului fac numeroase relaţionări ideatorii în literatura universală, şi ele sunt binevenite. Noi ne oprim asupra unei poezii din **Poemele luminii** ale lui Lucian Blaga, în care autorul, vrând să se descătuşeze nu de nemurire, ca Luceafărul, ci de încătuşarea terestră, cere mamei Terra să poată zbura ca „săgeata" bécqueriană din **Rima II**:

„Pământule, dă-mi aripi:
Săgeată vreau să fiu să spintec
nemărginirea
să nu mai văd în preajmă decât cer,
de-asupra cer
şi cer sub mine
şi-aprins în valuri de cuvinte..."

Evident, deosebirea este ca de la cer la pământ. De comentarii nu mai este nevoie. Cu toată admiraţia pentru sinceritatea, condiţie sine qua non a poeziei, Blaga exprimă o realitate general umană, de a scăpa din încercuirea terestră care ne strânge şi ne constrânge, uneori, ca o sârmă ghimpată.

Dialogul succedent zborului cosmogonic, între Hyperion (Luceafărul) şi Sinele său Suprem – Geniul – reconfirmă eternitatea sa în raport cu lumea din **hac lacrimarum vale**, din **hoc exilium**. Antiteza axiologică (gr. „axios" = valoare), din răspântia alternativelor, face loc victoriei destinului, predestinării, dor împlinit. Astrul se întoarce cu demnitate „**În locul lui menit din cer**" şi îşi revarsă lumina ca-n „**ziua cea de ieri**".

Paranteză hermeneutică

Este vorba de poziţionarea a trei strofe dinspre sfârşitul poemului:

„– Cobori în jos, luceafăr blând,
Alunecând pe-o rază,
Pătrunde-n codru şi în gând,
Norocu-mi luminează!

Cu farmecul luminii reci
Gândirile străbate-mi
Revarsă linişte de veci
Pe noaptea mea de patimi."

Şi de asupra mea rămâi
Durerea mea de-o curmă,
Căci eşti iubirea mea dentâi
Şi visul meu din urmă.

Întrebări:

Cine rosteşte aceste strofe şi unde le este locul?

Reluăm circumstanţele. Este o seară eminescian-bécqueriană cu răsărit de lună, cu o linişte favorabilă amorului, cu scânteieri pe cărări în crânguri şi tei, sub ale căror încărcate crengi de flori „**şedeau doi tineri singuri**". Romantism universal, permanent şi juvenil.

Următoarele opt strofe ale poemului în loc să aibă ordinea logico-estetică:

1. „– O, lasă-mi capul meu pe sân,
   Iubito, să se culce
   Sub raza ochiului senin
   Şi negrăit de dulce. (punctul se impune! s.n.)

2. Hyperion vedea de sus
   Uimirea-n a lor faţă;
   Abia un braţ pe gât i-a pus
   Şi ea l-a strâns în braţe...

3. Miroase florile-argintii
   Şi cad, o dulce ploaie,
   Pe creştetele-a doi copii
   Cu plete lungi, bălaie.

4. Ea, îmbătată de amor,
   Ridică ochii. Vede
   Luceafărul. Şi-ncetişor
   Dorinţele-i încrede:

5. – Cobori în jos, luceafăr blând,
Alunecând pe-o rază,
Pătrunde-n codru şi în gând,
Norocu-mi luminează!

6. Cu farmecul luminii reci
Gândirile străbate-mi,
Revarsă linişte de veci
Pe noaptea mea de patimi.

7. Şi de asupra mea rămâi
Durerea mea de-o curmă,
Căci eşti iubirea mea dentâi
Şi visul meu din urmă.

8. El tremură ca alte dăţi
În codri şi pe dealuri,
Călăuzind singurătăţi
De mişcătoare valuri;”

Strofele subliniate (5, 6 şi 7), în loc să aibă această ordine de conţinut, expresie şi tonalitate, în toate ediţiile şi în toate interpretările de până acum, au ordinea numerică 1 – 6 – 7 – 2 – 3 – 4 – 5 – 8, ilogică, jenantă, aberantă, pe care editorii, interpreţii, lectorii **Luceafărului** au perpetuat-o. Vrăjiţi de simfonia eminesciană, au pierdut adevăratul fir al undelor

ideatico-lingvistice, încurcându-i logica interioară (y compris **etica**).

Să ne explicăm: în neordinea din toate ediţiile, îndrăgostitul pământean cu prenume muzical şi impuls erotic îi cere iubitei, momentane, să-i lase capul pe sânii ei „sub raza ochiului senin şi negrăit de dulce” (1), ca apoi să-i ceară, să-i străbată cugetul cu luminarea ei rece, să-i reverse „liniştea de veci” pe noaptea lui de patimi (6), să-i rămână **de asupra** (!), să-i curme durerea, ea fiind iubita **lui** dintâi şi visul lui din urmă (7).

Dar „**farmecul luminii reci**”, puterea de a străbate „**gândirile**”, de a revărsa „**liniştea de veci**”, de a rămâne „**de asupra**”, toate aceste atribute ale Luceafărului, sunt rostite de Cătălina, care a preluat din spiritualitatea astrului în sensibilitatea ei şi nu pot fi cerute, de către pajul ”înamorat” accidental, acestei fete de împărat; numai **ea** le poate cere cerescului iubit, fiind **iubirea ei dintâi** şi **visul ei din urmă**; băiatul „din flori şi de pripas” era fericit doar să-i îngăduie capul pe sânii sexogeni...

Poziţionarea strofelor subliniate pe locurile 2 şi 3, ca în ediţiile de până acum, adică aşezate în gura pajului creează distorsionări în coerenţa ideatico-sensibilă a textului. Ordinea pe care o sugerăm şi o considerăm a restabili adevărul, strofele cu pricina pe locurile 5,6 şi 7, suprimă inadvertenţa penibilă din ediţii, asigură coerenţa poemului, neştirbind biografia lirică şi exigenţa poetului din metafora revelatorie a **Luceafărului**.

Strofele incriminate, în rostirea Cătălinei, fac din fata de împărat şi spiritualmente „o prea frumoasă fată”, sensibilizată prin sinceritatea dragostei ei tensive şi îndurerate, față de Luceafăr, cristalizându-i sentimentul de iubire în cel de prietenie capabilă în trăirea frumuseţii iubirii rămasă la nivelul memoriei afective, raiul amintirilor **blaisepascalian**. Cătălinei, îi uităm alunecarea, de moment, în braţele „pajului”, gest care-i atestă terestralitatea de unde se înalţă consonant vederii Luceafărului la intrarea lui în scenă şi înţelegem comparaţiile „cum e Fecioara între sfinţi şi Luna între stele”. Strofele subliniate, în rostirea Cătălinei, o fac să rămână luminoasă în orizontul nostru emoţional, devenirea omului spre perfecţiune nu rămâne numai o dorinţă, ci operaţional, un factor meliorativ. Iradierea geniului în trăirile ei intime, sporeşte astralitatea geniului şi capacitatea meliorantă.

Unii editori au urmat ordinea textului din Almanahul vienez, alţii pe cea din ediţia lui Maiorescu. Dar oricât de îndrăgostiţi de carte ar fi ei, rămân fiii nemărturisiţi ai lui Mercurius, oricât ar disimula, nu le facem proces de intenţie, ci îi felicităm că ne dau posibilitatea să ne publicăm operele.

Dar exegeţii? Unii merg în virtutea inerţiei, alţii se încântă de aplauze; unii văd golul şi-l accentuează cu observaţii de virgulă, literă, sau cu ce le trece prin fruntea încruntată sau prin satisfacţia iluzorie a omului

autonom, plin de sine şi de maliţiozităţi cu sorginte în frustrare...

Ne oprim asupra unei categorii de exegeţi dotaţi, eruditi, laborioşi, şi cu dorinţa de rostire a adevărului în măsura bunei intenţii şi a antenelor detectoare. Nu înşirăm nume, să nu ne distanţăm de axa acestei cărţi, totuşi: **George Călinescu** trece şcolăreşte prin **Luceafăr**, dându-şi măsura stilului impresiv în paragraful concluziv: „Cheia Luceafărului pare aşadar aici: idei puţine, sentenţioase, căzând în verseturi cadenţate ca descântecele, repetate liturgic, introduse într-un sistem de învârtituri concentrice, mergând de la secvenţa pur acustică la procesiunile ideologice, figurând ordinea ciclică a cosmosului, într-o limbă patriarhală, curăţită de culori, păstrând numai mişcarea choreică a textelor arhaice." (în **Opera lui Mihai Eminescu**, **Analize**, **Eminescu în timp**, vol. V, Bucureşti, 1936, p. 254-272).

D. Caracostea: penetrant, esenţial, la distanţă de corul *Eminescu pesimist*, convins de axa estetico-ascensivă a **Luceafărului**, observă (în sprijinul nostru!...): „**Cu farmecul luminii reci / Gândirile străbate-mi...** trece de sfera obişnuitului şi depăşeşte pe Cătălin, precizând:

„Pentru cine ar urmări consecvenţele de ritm, de limbaj între Cătălin din partea întâi şi Cătălin din partea a doua, **contrastul** este izbitor din punctul de vedere al unităţii personajului, această nepotrivire ar fi supărătoare"....

Şi **D. Caracostea** continuă, dar, vai!, neconvingător: „De fapt, strofele vorbirii lui Cătălin se vor interpreta nu potrivit tehnicii de caracterizare dramatică. Este aici un alt dramatism, realizat prin conflictul temelor de esenţă lirică. Se cerea anume în acest moment al poemei o adâncă vibraţiune a motivului iubirii pământeşti fericite, temă lirică, încununând tot absolutul pământesc. De aici tonul **contrastant** faţă de prima parte a ideii. De aici unele rime care par o fereastră deschisă spre infinit...” ş.a.m.d. (D. Caracostea în **Arta cuvântului la Eminescu**. Junimea 1980, p. 391-421).

Mihail Dragomirescu, după „momentul plecării lui Hyperion la Dumnezeu”, urmează: „momentele de desfătare îngerească (zâmbeşti fără să vrei!, n.n.), dar lumească a Cătălinei cu Cătălin, în poiana codrului şi, în sfârşit, momentul final al rugăciunii Cătălinei şi măreţul răspuns al lui Hyperion...”, şi observă veridic: „nu se poate să nu se simtă atinsă în sufletul ei terestru de întrepătrunderea lui Hyperion”... Înlocuim verbul **atinsă** spiritual cu sinonimul **influenţată** şi conchidem că relaţia colocvială cu Luceafărul a sensibilizat-o vizibil în exprimare şi simţire...

Perpessicius: „De bună seamă evoluţia Luceafărului nu poate fi înţeleasă fără a ţine seamă de existenţa basmului lui (cules!, n.n.) Kunisch...” vz. **Eminesciana**, Ed. Junimea, Iaşi, 1983.

Este vorba de Richard Kunisch, care publică în 1861, **Bucharest und Istanbul. Skizzen aus Ungarn, Rumänien und der Türkeii**, retipărită tot în Berlin, cu titlul: **Eine Fahrt nach dem Orient: Reisebilder aus Ungarn, Rumänien und der Türkeii**". Autorul, precizează N. Iorga, folklorist amator, cunoscător al l. franceze, poet în exersare, povestitor, om de cultură şi bun observator al contrastelor prezente peste tot (die Gegensätzen, über alles"), în ţara cu locuitori veseli, paşnici, băutori, dar nu beţivi, cu sate sărace, murdare, pe alocuri bordeie... Kunisch este şi autorul nuvelei **La belle Florica** (în Moldova) şi culegător al basmelor, precizează marele istoric N. Iorga, **Frumoasa fără trup** şi **Fata din grădina de aur**, redate cu talent – sursa „**celei mai frumoase poeme din literatura română**", **Luceafărul** lui Eminescu (N. Iorga, **Trei călători în Ţările Româneşti: Caranni, Rey, Kunisch şi originea Luceafărului**, comunicare făcută de istoric şi publicată la Editura Cultura Naţională, Bucureşti, 1925, p. 9-16).

Tudor Arghezi: „Eminescu e sfântul preacurat al ghersului românesc..." despre care „trebuie vorbit pe şoptite"(apud Pompiliu Constantinescu**:** în **Vremea**, 1943, p. 9).

Constantin Noica: Pajul Cătălin „uşuratecul, nevrednicul şi netrebnicul seducător adolescent este cuprins şi el de poezie, transfigurat parcă de lumea din sufletul fetei, ce reflectă lumina Luceafărului:

„Cu farmecul luminii reci
Gândirile străbate-mi
Şi varsă linişte de veci
Pe noaptea mea de patemi”

spune el, zănatecul, dianaticul (de la Diana, cum sugerase Hasdeu). Cum de nu vede Luceafărul lucrarea ce a şi început să cadă pe pământ, înfrumuseţând viaţa celor de aici?” Nu viaţa, ci fiinţa. Nu limbajul lui Cătălin, ci rostirea Cătălinei sensibilizată de relaţia cu Hyperion.

Petru Creţia: „Bibliografia (Luceafărului) este enormă, însă, cu câteva mari excepţii, lipsită de pătrunderea necesară şi, nu rareori, aberantă. Este vremea să regândim marele, miraculosul poem cu un cuget mai sobru şi să-l analizăm în înseşi temeiurile sale. Aşa cum, conştient de unele incongruenţe, a făcut-o chiar Eminescu de la o redactare la alta, nerămânând până la urmă pe deplin mulţumit.

Poezia Luceafărului, rămânând expresia cea mai elaborată a inaccesibilităţii...” De la Petru Creţia mai reţinem că Eminescu mai avea suficienta „câtime de timp”... „Încercarea lui Eminescu de a-şi decanta poezia de reziduuri impure...” (sic!) „...înverşunarea lui zănatică de a frânge hotarul dintre lumi” ... „esenţa cerească a acestui fiu al cerului şi al mării, al soarelui şi al nopţii...”

„Cătălina rămâne miruită de Luceafăr cum se rămâne după un vis din adânc, care dă alte margini lumii,

iar de vraja aceasta de sus este cuprins (**imposibil**!, n.n.) până şi Cătălin. Ultimele sale cuvinte din poem **sunt neverosimil de străine firii sale** şi par adresate când fetei, când Luceafărului însuşi" (s.n.)...

Şi Petru Creţia adaugă: „Citirea şi recitirea adâncită a tot ce ţine de **Luceafărul** în cele cinci caiete, scrise cu o fervoare, de o incandescenţă de neînchipuit, de chiar mâna lui Eminescu..." „a le citi cu gândul la mişcarea lor interioară, făcută din proliferări inepuizabile, înseamnă a accede la lumea însăşi a poeziei ca tristeţe cosmică şi ca sărbătoare a verbului. O lume devenită cântec în sine, lui singur dezlegare şi lege, într-un freamăt infinit (Petru Creţia, **Vol. Mihai Eminescu. Constelaţia Luceafărului**. Sonetele. Scrisorile, editate şi comentate de Petru Creţia, Humanitas, Bucureşti, 1994, p. 34-42).

Acest trudnic eminescolog în volumul: **Testamentul unui eminescolog**, Humanitas, Bucureşti, 1998, reia şi adaugă multe informaţii despre capodopera lui Eminescu şi a creaţiei literare româneşti (p. 112-140). Relaţiile furnizate privesc ediţia din **Almanahul Societăţii România jună** din Viena, unde a apărut în Aprilie 1883 **Luceafărul**, reprodus în Convorbiri literare după trei luni, text folosit de Titu Maiorescu în ediţia princeps a poeziilor lui Eminescu, 1883, în care criticul „fidel erorilor de acolo şi destul de neglijent în rolul său de corector"... dar repetăm, unii editori folosesc versiunea din Almanah, alţii reproduc textul din ediţia

Maiorescu. Creţia remarcă în versiunile fundamentale: A, B, C, semnele a numeroase intervenţii de autor... (1880-1883). În anul apariţiei **Luceafărului**, „aflăm de la criticul primei ediţii de poezii Eminescu că în seara de 25 Ianuarie 1883", fiind la Mite Kremnitz, soţia doctorului palatului şi cumnata criticului, că aceasta i-a citit traducerea **Luceafărului**. În 1884, în Februarie, când poetul era deja la Ober- Döbling, Maiorescu îi scrie poetului: „De pe acum trebuie să te gândeşti la ediţia a doua... în care vei face toate îndreptările ce le crezi de cuviinţă". În odiseea din geneza şi tipăririle Luceafărului, Creţia evidenţiază destinul labirintic, arborescent al acestui poem: redactări multiple, eliminări, adaosuri, substituiri, modificări, variante, la unele strofe sau segmente din ansamblu, reamplasări, anulări... Criticul Petru Creţia vorbeşte şi despre o **Versiune maximală** şi de „versiunea strofelor, variabilă în manuscrise..." Este vorba de cele zece versiuni ale Luceafărului din cinci caiete, poemul „scris cu o formă, cu o incandescenţă de neînchipuit, de chiar mâna lui Eminescu... „nici o redactare nu i se părea definitivă".

Nu mai întrebăm cum de Mihai Eminescu a trecut peste inadvertenţa poziţională a celor două strofe rostite de Cătălina şi puse în gura, complet terestră, a pajului. Între 1880 şi 1883, poetul este foarte fecund, cu cele mai memorabile poeme, foarte ocupat cu munca istovitoare de la Timpul, unde făcea o jurnalistică de ştiinţă istorică şi profundă cultură, de o complexitate

exemplară şi azi. Dar pe lângă solicitările poetice propriu-zise şi jurnalismul ştiinţific, în aceşti ani, poetul face şi cele mai multe traduceri, în proză, în versuri, documentări, lecturi imperative, traversând cu demnitate tensiunea politică a timpului, solicitările sferei relaţionale, intime, condiţiile precare de viaţă cotidiană şi de perspectivă, numeroasele corecturi la nivel de ansamblu, segment, cuvânt, făurire de versiuni complete şi parţiale, etc. etc. Toate acestea explică o accentuată stare de oboseală fizică, ceea ce nu i-a mai permis să ofere tiparului varianta definitivă a **Luceafărului** în care desigur, strofele din gura uscată a lui Cătălin, în sensibila exprimare cu tentă eminescian-metafizică a Cătălinei din ultima invocare a Luceafărului.

Ne păzim de orice mirare, întrebare (acuză în limbajul frustraţilor, eventual spiritelor autonome – victime ale egotismului, egoismului, infatuării, etc.) înţelegând preocuparea geniului de a nu luxa dorinţa continuă, a realizării perfecţiunii, ştiind că genialul poet trebuia să se identifice cu absolutul şi opera lui de asemenea: „Mi-e sete de formele perfecte...”

În finalul acestei lunguţe şi meritate staţionări hermeneutice, o adresare: Stimate profesoare de limba şi literatura română, stimaţi universitari de la filologie, sondaţi opinia discipolilor dumneavoastră cu întrebarea: Cine rosteşte strofele asupra cărora ne-am oprit: Cătălin sau Cătălina?

Eu am făcut, repetat, acest sondaj, în 25 de ani de profesorat, şi elevii în cifră maximă, neuitându-se pe text, au răspuns: **Cătălinei**, noi adăugând: ajunsă, prin relaţie de iubire cu Luceafărul, la o sensibilitate înţeleaptă, care i-a definitivat conştientizarea propriei sale condiţii în raport cu eternitatea **Luceafărului**.

Revenim la axa acestei cărţi

O sensibilitate poetică similară lui Eminescu se degajă din poemele în care Gustavo Adolfo Bécquer se autodefineşte liric. Uneori partenerul său este un **alter ego** nenumit, disimulat, dar de numeroase ori, direct, ca în **Rima II**:

„Saeta que voladora
cruza, arrojada al azar,
y que no se sabe dónde
temblando clavará;

hoja que del árbol seca
arrebata el vendaval,
sin que nadie acierte el surco
donde al polvo volverá;

gigante ola que el viento
riza y empuja en el mar,
y rueda ypasa, y se ignora
qué playa buscando va;
luz que en cercos temblorosos
brilla próxima a expirar,
y que no se sabe de ellos
cuál el último será;

eso soy yo, que al acaso
cruzo el mundo sin pensar
de dónde vengo ni a dónde
mis pasos me llevarán.”

Pe care o prezentăm şi în traducere:

„Săgeată dând piept cu adâncul şi
la voia-ntâmplării, în care pătrunde,
neştiind nici când, neştiind nici unde
şi-o opri aripa într-o bună zi.

Frunză smulsă-n grabă de-al furtunii jaf
de pe creanga unui arbore uscat
nimănui nu-i este a cunoaşte dat
de-o s-ajungă-n brazdă, de-o s-ajungă-n praf;

Val rostogolit în larguri de vîntul
care-i schimbă sensul pentru-a nu mai şti
ce-nseamnă popasul, unde e pământul
pe-ale cărui plaje se va odihni;

Lumină-ale cărei cercuri mişcătoare
mai lucesc pe lama soartei ce le curmă,
neavând să afle mai devreme care
dintre-aceste raze va fi cea din urmă;

Acesta sunt eu şi din întâmplare
trec prin lume fără să pun întrebări
dinspre unde vin şi mă-ndrept spre care
ţărm abrupt sau lin al acestei mări."

Unii critici au apropiat această poezie de vestitul poem **Isolement** (Singurătate) al lui Lamartine. Refuzăm ipoteza influenţei, deşi Bécquer citise, ca elev, romantici francezi, germani, englezi, italieni, pe lângă cei spanioli, al căror nivel estetic l-a depăşit. Susţinem însă analogia, şi pentru ilustrare, citătm doar strofele 7 şi 8, ca fiind mai concludente, mai evidente atmosferei lirico-reflexive ce-o degajă:

„Mais peut-être au delà des bornes de sa sphère,
Lieux où le vrai soleil éclaire d'autres cieux,
Si je pouvais laisser ma dépouille à la terre,
Ce que j'ai tant rêvé paraîtrait à mes yeux.

Là, je m'enivrerais à la source où j'aspire:
Là, je retrouverais et l'espoir el l'amour,
Et ce bien idéal que toute âme désire,
Et qui n'a pas de nom au terrestre séjour."

În româneşte:

„Doar poate mai dincolo de aceste zări,
Unde un alt soare, alt cer luminează,
De-aş putea ca trupul să-l afund în mări,
Mi-ar ieşi în cale, a visului meu rază.

Acolo, la izvoare, mi-aş potoli pe liră
Setea speranţei mele şi-a dragostei de cer,
Un mare ideal spre care omu-aspiră,
Dar care n-are nume pe-acest pământ stingher."

„Săgeata" Bécquer, care dă piept cu adâncul – spiritualmente altitudinar, pare a fi raza unui luceafăr sau o cometă care-i substituie **Supraeul** liric. **Frunza** şi **valul,** din textul bécquerian, ca elemente muzical-mişcătoare, antrenante iminent recreatoare, ne duc cu gândul la eminesciana **Dintre sute de catarge**, poemă de care ne vom ocupa în altă parte a acestui eseu.

Iată şi o situaţie în care Bécquer este definit de fiinţa nevăzută a eului liric, de poezia însăşi, în **Rima XV**: aripă şi trup, proiecţie şi realizare, vis şi sursă, dor şi împlinire... Recunoaştem aici elemente apartenente destinului geniului. Astfel, în primele două strofe ale **Rimei XV**, vom recunoaşte vibrările poeziei şi pe poet autodefinindu-se: Bécquer fructifică de data aceasta mai riguros ritmul şi rima, care sunt factori ai armoniei (Paul Claudel), sunt vioara şi arcuşul unei adevărate simfonii,

de aceea această poemă este una dintre cele mai apreciate: pentru o mai completă înţelegere, textul spaniol îl vom dubla de traducere:

„(Tú y yo.
Melodia.)

Cendal flotante de leve bruma,
rizada cinta de blanca espuma,
rumor sonoro
de arpa de oro,
beso del aura, onda de luz:
eso eres tú.

Tú, sombra aérea, que cuantas veces
voy a tocarte, te desvaneces
¡como la llama, como el sonido,
como la niebla, como el gemido
del lago azul!

En mar sin playas onda sonante,
en el vacío cometa errante,
largo lamento
del ronco viento,
ansia perpetua de algo mejor:
eso soy yo.

Yo, que a tus ojos, en mi agonía,
los ojos vuelvo de noche y día;
yo, que incansable corro, y demente,
¡tras una sombra, tras la hija ardiente
de una visión!”

„(Tu şi eu.
Melodia.)

Mătăsuri uşoare, ceţuri plutitoare,
broderii de spumă, fuioare de soare,
tăinuit tezaur
harfă de aur,
sărutul zefirului pe da şi pe nu:
acesta eşti tu.

Tu, spirit părelnic şi părelnic astru
când vreau să m-apropii, te faci nevăzut
ca vârful de flacără, ca sunetul mut,
sau ploaia ce intră cu plânsul durut
în lacul albastru!

Undă cântătoare, în marea cea mare,
dincolo de margini, stea rătăcitoare,
dor nemântuit
pe-un vânt ascuţit,
spre ceva mai pur, năzuind mereu:

acesta sunt eu.
Eu, care spre ochii tăi, noapte şi zi,
îmi îndrept privirea fascinată şi
nu ştiu de odihnă, nu ştiu de plictis,
alerg spre năluca marelui meu vis,
marelui meu vis!"

În acest zbor obsedant spre absolutul pur, zbor al unui meteor, care se intraconsumă, poeţii scrutează adâncurile spre neastâmpărul şi inepiuizabilul **ceva mai pur**, precum Ion Barbu în **Joc secund**, care este, de fapt, jocul prim, al armoniei de dincolo de lume, altarul şi anafora, potirul şi cuminecătura regăsirii noastre în eternitate.

Există în creaţia poetică bécqueriană un poem mai aparte prin dimensiune (19 strofe) şi problematică asemănătoare, multitudine de elemente esenţiale prin care poetul uneşte contrastele, ca-n filosofia lor Sf. Toma D'Aquino, Sf. Augustin, Plotin...

Dezinvolt, poetul ia în stăpânire timpul şi spaţiul, impregnându-le fiinţa de arta care le face să lumineze astral. Mişcarea se aseamănă cu zborul Luceafărului eminescian şi al cometei lui Bécquer, poeţii sărutaţi de dor şi înaripaţi de vis. O adevărată geneză, o cosmogonie oximoronică în care opoziţiile se salvează prin comunicare şi comuniune. Se întrevede aici posibilitatea eternizării prin convieţuirea bucuriei cu tristeţea, a nostalgiei cu gândirea aforistică, a fericirii cu durerea

dorinţei de mai multă lumină şi linişte, a dorului cu proiecţia sa ideală, visul; a realităţii cu imaginarul; a omului cu mediul familial sau pe alocuri ostil; a pământului cu cerul în accepţie metafizică; a cuvântului cu poezia; a poeziei cu universul...

Acest fascinant poem este **Rima V**, în care Bécquer se fixează liric, spiritualizat, cu un ritm şi o metrică libere, lăsând rimei asonantice o anumită libertate de mişcare în corpul versului şi al strofei. Sensibilul poet realizează plenar armonia pe suport lingvistic = cuvintele care o poartă ca pe o aură a sensibilităţii sale, a exigentei sale sensibilităţi suitoare.

„Spiritul fără nume" este „indefinible esencia", omniprezentă, necuprinsă ca ideea pură, pentru evidenţierea căreia, unităţile lexicale au valoare de suport.

Acest spirit, pe care unii îl confundă cu sufletul şi de amândouă conceptele fug, datorită unui eu estompat, este, nu numai la Bécquer, scânteia, raza, ci „focul sacru al vieţii"... „reine de l'éternité qui garde les vertus" spune Victor Hugo în Préface – **Les rayons et les ombres**, dar şi în **Odes et Ballades**, subliniindu-i sorgintea divină. Degajarea de forme a spiritului la Bécquer este eliberarea de constrângeri: condiţie a oricărei creaţii autentice, curaj, modernitate, certitudine, poezia în drum spre esenţa ei, care conferă calitatea de structurare axiologică a fenomenelor, de reconciliere a contrastelor, în numele convieţuirii ontologice.

Recunoaştem în multe strofe bécqueriene forţa de penetrare a luminii **Luceafărului eminescian**, întrupat din necunoscut, din cer, din mare, din opoziţii aparente, în esenţă din formele aceluiaşi Tot, difuzând în univers şi în veşnicie „la simfonia del sueño", care:

„Din cer şi din mare cântului meu răspunde,
Cântec născut din ceruri şi-al mării crunt abis",

scrie Eminescu în **Feciorul de împărat fără stea**, poemul în care marea se uneşte cu cerul, ca două ipostaze ale infinitului, ale Supraeului: „Prin marea albastră în ceruri", asemenea lui Bécquer, din aceeaşi tulburător de liniştitoare **Rima V** şi în **Introduction simfonica** la **Libros de los gorriones**: **„el fiat lux que separa la claridad de las sombras... el espíritu puede deslegarse su vida de la materia".**

Numeroase elemente din **Rima V** sunt comparabile cu situaţii existente sau sugerate în **Luceafărul** poetului român şi ne conving şi mai mult de apropierea celor două sensibilităţi creatoare care, dacă nu s-au cunoscut pe pământ, s-au recunoscut şi au rămas fără îndoială împreună cu **Poeţii** lumii în locul lor, „menit din cer", „călăuzind singurătăţi pe mişcătoare valuri".

Întru respectarea şi redarea plenitudinii estetice asupra acestei Poezii asupra căreia ne oprim, ne-a venit

în sprijin rima, căreia nu trebuie să-i facem proces de intenţie, oricât un lector ar fi îndrăgostit de aşa-numita formă poetică modernă, în general jurnalistică, exterioară armoniei. Citǎm în întregime **Rima V** şi traducerea ei pe care o facem în portativ eminescian - bécquerian:

„Espíritu sin nombre,
indefinible esencia,
yo vivo con la vida
sin formas de la idea.

Yo nado en el vacío,
del sol tiemblo en la hoguera,
palpito entre las sombras
y floto con las nieblas.

Yo soy el fleco de oro
de la lejana estrella,
yo soy de la alta luna
la luz tibia y serena.

Yo soy la ardiente nube
que en el ocaso ondea,
yo soy del astro errante
la luminosa estela.

Yo soy nieve en las cumbres,
soy fuego en las arenas,
azul onda en los mares
y espuma en las riberas.

En el laúd, soy nota,
perfume en la violeta,
fugaz llama en las tumbas
y en las ruinas, yedra.

Yo atrueno en el torrente
y silbo en la centella,
y ciego en el relámpago
y rzjo en la tormenta.

Yo río en los alcores,
susurro en la alta yerba,
suspiro en la onda pura,
y lloro en la hoja seca.

Yo ondulă con los átomos
del humo que se eleva
y al cielo lento sube
en espiral inmensa.

Yo, en los dorados hilos
que los insectos culegan,
me mezco entre loos árboles
en la ardorosa siesta.

Yo corro tras las nimfas
que, en la corriente fresca
del cristalino arroyo,
desnudas juguetean.

Yo, en bosques de corales
que alfombran blancas perlas,
persigo en el océano
las náyades ligeras.

Yo, en las cavernas cóncavas
do el sol nunca penetra,
mezclándome a los gnomos,
contemplo sus riquezas.

Yo busco de los siglos
las ya borradas huellas,
y sé de esos imperios
de que ni el nombre queda.

Yo sigo en raudo vértigo
los mundos que voltean,
y mi pupila abarca
la creación entera.

Yo sé de esas regiones
a do un rumor no llega,
y donde informes astros
de vida un soplo esperan.

Yo soy sobre el abismo
el puente que atraviesa,
yo soy la ignota escala
que el cielo une a la tierra.

Yo soy el invisible
anillo que sujeta
el mundo de la forma
al mundo de la idea.

Yo, en fin, soy ese espíritu,
desconocida esencia,
perfume misterioso
de que es vaso el poeta."

În româneşte:

Spirit care n-are nume,
esenţe neuniforme,
eu trăiesc o viaţă-anume
a ideii fără forme.

Calc peste deşerturi sumbre,
soare-n flacăra candorii,
vibrez printre-atâtea umbre
şi plutesc la cot cu norii.

Eu sunt aurul aprins
din îndepărtata stea
cârlionţul lunii prins
chiar la simfonia mea.

Eu sunt norul arzător
când apusul îi dă foc;
sunt astrul rătăcitor,
urma lui fără noroc.

Sunt zăpada de pe creste,
focul din nisipu-ncins,
unda mării din poveste
peste-un ţărm de spumă-nvins.

Eu sunt nota din lăută,
sunt parfum de violetă,
hora flăcării cusută
pe o iederă discretă.

În torente, cu putere,
şuier numai scăpărări,
aprind fulgere-n cădere
şi m-afund în depărtări.

Râd cu-a dealurilor pante
şi suspin în unda pură,
cânt în mici şi-nalte plante,
plâng cu veşteda natură.

Mă dau huţa cu atomul
fumului din jar şi pară
în spirală ca şi omul
printre pulberea stelară.

M-odihnesc prin arbori vii,
printre-atâtea subiecte,
zbor cu razele-aurii
peste lumi de obiecte.

Alerg printre zâne goale,
care-n ape curgătoare,
fug la deal şi sar la vale,
zbenguindu-se în soare.

Urmăresc ca-ntr-un ocean
pe naiadele fecioare,
în pădurea de mărgean
şi de perle sclipitoare.

Iar în peşterele-adânci
unde suie melodii,
eu contemplu printre stânci
cum s-ascund şi ies stafii.

Printre veacuri duse-alerg
să mai dau de vreun renume;
anii-n goana lor cum şterg
al' imperiilor nume.

Urmăresc vârtejul iute-
al lumilor ce-şi mână mersul,
cu privirile crescute
strâng în braţe universul

Cunosc regiuni şi ere
dinspre care nu mai vin
nicio urmă de putere,
de speranţă şi alin.

Stau peste-ale vieţii vânturi,
punte ce le traversează,
eu leg cerul de pământuri
cu-o mai luminoasă rază.

Sunt inelul nevăzut
destinat să lege-n cor
formele dintru-nceput
de idei ce nu mai mor.

Eu sunt spiritul şi ceasul,
sunt esenţa vieţii, dau
toată-ambrozia din vasul
din care poeţii beau."

„Tainica esenţă" este **sufletul sufletului**, **conştiinţa conştiinţei** (Stephane Lupasco), supraeul creator, convertit în poezia ambroziei dătătoare de viaţă, miraculosul **noumen** kantian, cognoscibilul prin intuiţie intelectivă, prin cunoaşterea de dincolo de simţuri, apriori, care presupune libertate, nemurire, izvor divin. Astfel poezia devine visul întrupat al celor investiţi de

Dumnezeu cu harul ei să ghideze lumea spre armonie, înveşnicire...

Aceste doruri-vis = poezii ale poeţilor Eminescu şi Bécquer se întâlnesc şi gravitează în sfera revelatoarelor arderi. „Invisibla esencia" este, finalmente, întregul ontologic care e mai mult decât suma componentelor, respectiv poezia mai mult decât suma unităţilor lexicale, prin cuprinderea conceptului, tot nevăzut, de relaţie. Aceasta ne convinge că umanitatea este mai mult decât suma oamenilor, în conceptul de relaţie aflându-se **iubirea**, factorul prim prin care omenirea se poate salva.

Duhul iubirii topeşte cuvintele-n emoţii şi lasă armonia să circule prin noi, modelându-ne, cu lumina care ne face pe noi înşine în măsură să emitem raze care ne lărgesc traseul înaintării cu omenirea-n transfigurare, spre Umanitate, spre idealul devenirii noastre. Arta îşi face treaba.

Visul lor minunat

„Şi viaţa este vis”
(Mihai Eminescu, **La moartea lui Neamţu**)

„Căci altfel viaţa-i umbră şi visele sunt vis”
(Mihai Eminescu, **Povestea magului călător în stele**)

„La vida es un sueño” – viaţa este un vis
(Gustavo Adolfo Bécquer, **Rima LXXX**)

„Soy un sueño;” = eu sunt un vis
(Gustavo Adolfo Bécquer, **Rima XI**)

În viziunea poeţilor Eminescu şi Bécquer, a visa înseamnă a proiecta dorinţa, gândirea, simţirea în idealitate: în poezia pură. Este darul şi harul lor de a vedea mai departe, mai profund şi, pe cât posibil, complet. Toată aventura lor poietică se înscrie în acest suiş spre esenţial, spre absolutul pur, dotat şi motivat ontologic să guverneze universul. Visul-dor şi dorul-vis sunt mişcări ale spiritului meliorativ, în acţiune ascensivă, substanţa generatoare de armonie, entitatea de dincolo de materia care ne încorsetează. Esenţa lirică are aripi deschise în zbor făuritor de lumi nebănuite, cum o numeşte Amiel: „un dimanche de l’esprit”, şi apropiat de

noi, Saint-John Perse: „une fête du front”... „les yeux largement ouverts de l’esprit ailé”.

Visul, scânteietoare şi miraculoasă călătorie în timp şi spaţiu, pe vaste trasee, acces în Supraeul implicat în recrearea şi readucerea existenţei la starea unică de armonie, căci visul înseamnă dorinţă, trăire, gând şi cânt, idee şi ideal, respiraţie şi aspiraţie la vastele aripi ale trăirii în lumină, speranţa din ochii lumii şi-un freamăt de dor pe buzele oamenilor, zbor născut din dor de zbor spre a ne îndruma paşii către ieşirea din încercuirea exilului post-adamic. Visul are sens altitudinar, vibrare, undă, spirala ce traversează diacronic şi ascensiv lumea, conştientul şi subconştientul, plecarea din plecare = veşnica mişcare spre liniştea şi libertatea pierdute.

La poetul român, „și gândirile-s fantome şi viaţa este vis”... înseamnă dotarea gândului eliberat prin fantezia creatoare şi, nu în puţine cazuri, prin revelaţia capabilă să remodeleze existenţa, făcând din vis, viaţă edenică, din realitate, idealitate, nivel excepţional, integrabil operei divine. Condiţia ingrată a fiinţei umane, alunecată din inocenţă şi sortită să rătăcească, în general, spre nicăieri, capătă, prin înfăptuirile visului, emoţionarea = calea sensibilizării, regăsirii, autoidentificări prin întoarcerea cu faţa spre frumos şi adevăr. Nu în zadar Kant, înainte de a intra în substanţa Raţiunii pure, ne familiarizează cu problemele cunoaşterii pure şi cunoaşterii empirice, a cunoştinţelor a priori şi a celor posteriori, a judecăţilor analitice şi a

celor sintetice, pătrunzând mai siguri în **estetica transcedentală**. Sensibilitatea, intuiţia pură, cunoaşterea a priori, reprezentările a priori ale timpului şi spaţiului, necesare în efortul de esenţializare a componentelor existenţei, efort de care dă seama poezia, artele...

Spiritul îşi revendică prioritatea. Intenţia dorului-vis de împlinire face din sintagma familială o categorie estetică axială. Năzuinţa poetului devine fiinţa visului, aventura misionară de a apropia lumea, adunând-o din dramatica ei dispersie, în actantul **împreună**.

Proiectul poetic nu este preconceput, ci născut, comunicat de un for superior, tainic, nevăzut, care trimite ideile şi emoţiile în cuvinte şi acestea în spirala evoluţiei ascensive şi infinite a omului spre Umanitate. Octavio Paz observă că figura geometrică dominantă acestui univers nu este cercul, ci spirala spiritului. Pe suişul acestei spirale, visul duce, în zborul său, speranţa umană spre refacerea eului scindat, dispersat, dezarticulat. Idee şi emoţie, gând şi cânt, respiraţie concretizată în versul care se slujeşte de unelte ca substantiv-adjectiv-verb, căreia Jean-Pierre Richard îi spune „marea trinitate de profunzime, transparenţă, mişcare", substanţă, atribut şi acţiune, substanţă şi calitate, conexiune multiplă, arborescentă a undelor îmbrăţişate în simbolul infinitului sondat de Eminescu şi Bécquer.

*

* *

Octosilabul îşi are secretele lui, atât de bine relevate şi revelate de şi în poezia lui Eminescu şi Bécquer. Înjumătăţit silabic, octosilabul dă versul popular, dinamic, muzical, liber ca libertatea visului şi fructificat de cei doi poeţi care au făcut din folclor sursă de inspiraţie şi dragoste mărturisită; adăugându-i numărul anotimpurilor, dă alexandrinul, cifra absolutului, al celor 12 apostoli, şi al lunilor anului calendaristic, vers folosit de Eminescu, dar şi de Bécquer, în piese memorabile; dublat, octosilabul dă versul epopeic din impresionantul **Memento mori** şi din **Scrisori**, vers cu anvergura aripilor visului, prin şi dincolo de poem, „în alchimia poeziei, inepuizabilă".

Variaţiunile octosilabului revigorează, diversifică şi amplifică, redând gama trăirilor sufleteşti şi a semnificanţilor implicaţi. Dinamica undelor emoţionale este victoria spiritului, gloria dorului-vis, afirmarea geniului: plenitudine, puritate, poezie = artă; = undă-val-mişcare a spiritului, polifonie; cer, culoare, creaţie... încoronare cu rime în diferite poziţii: rime finale versului, în interiorul lui, al strofei, în radicalul unor cuvinte, asonanţe cu efect eufonic discret, etc...

Visul – undă, unda – emoţie şi idee, graţie cărora existenţa îşi recunoaşte esenţa. Poetul îşi semnează poemul şi acesta îşi adevereşte eternitatea. În imaginea spiralei, ascensiunii spiritului spre supraeu = sinele divin din om, unda devine fruct în măsură să hrănească şi să rodească, sacrificându-se. Prezenţa undei care

luminează, consonează emoţia cu gândul, încălzeşte făcând posibilă germinaţia. Condiţia umidităţii = a sevei fiind suplinită de însăşi fluiditatea ideii, emoţiei, spiritului a cărui vibraţie înnobilează.

Aşa îşi explică prezenţa, în preajma substanţei **dor-vis,** unele atribute şi acţiuni, semnificanţi şi semnificaţii cu puteri iradiante, emergente şi unificatoare: „Cu vise de-aur în rai ţesute", cum spune Eminescu în **Phylosophia copilei**, realizând un segment de feerie modelatoare a capacităţii noastre de a recepta, de a vibra, de a trăi efectul estetic, rafinându-ne disponibilităţile de a primi unda generatoare de căldură emoţională, de lumină ideatică. O revărsare de lumină în fiinţa umană scaldă visul pe care cuvintele îl duc în lume, aşternând covorul verde acestor stări spirituale ascensive, care, printr-un miraculos proces interior, superiorizează omul, apropiindu-l de umanitate, de Dumnezeu. Este o alchimie polifonică în măsură să ne redea mai bine esenţa simfoniei universale. Visul-dor şi dorul-vis, prin unitatea lor, ajung, în zbor, la zenit.

Iată cum foloseşte Eminescu chiar semnificantul feerie, în **Povestea**:

„O feerie mândră – un vis măreţ îi pare
Acestea-s visuri dalbe – ce-aieve le creează".

Triunghiul **feerie – vis – aieve** devine echilateral, îndumnezeit, expresie a perfecţiunii, în prezenţa verbului **creează** = se revelează, cunoaşterea a priorică...

A visa stele în cer şi fericire în lume, ca „**străbuna Miazănoapte a visurilor sumă**" (**Povestea**), reprezintă o trăsătură universal umană, cu sens suitor ca la ascendenţii poemului eminescian **Epigonii**: „**Sânte firi vizionare**" care au „**visat zile de aur pe-astă lume de amar**". Ei iubeau lumina din trecutul poporului lor, din folclor, o doreau impregnată prezentului, necorespunzător, o vedeau amplificată în viitor, ajungând, asemenea Apostolilor, să o comunice semenilor autohtoni şi mai departe.

În această alchimie spiritualistă, spiritualizată şi spiritualizantă, lumina visului-dor creează beneficiari = consumatori ai dragostei de frumos, care la rândul lor, în sfera lor relaţională, devin factori luminatori, cum **Feciorul de împărat fără stea** care, de fapt prin însăşi fecioria şi originea sa nobiliară, răspândea lumină, prin ea însăşi, paideutică:

„Şi raza mă iubeşte, mângâie a mea frunte
Cu-a ei lumină blondă – o muzică de vis".

O familie de unităţi lexicale semnificante, centrate pe relaţia iubire-lumină-muzică-idee, într-o coeziune emoţională, care ne previne de toate ispitele acuzatoare la adresa **vieţii** = capodopera lui Dumnezeu.

Visurile, „sărbători ale frunţii” (Saint-John Perse), prin intermediul verbului „mângâie”, sunt şi ale inimii, ale iubirii, ca în eminesciana **Steaua vieţii**, „**ce miruie fruntea cu-o rază de vise**”. Aprofundăm puţin reflexia, observând că toate unităţile lexicale ale acestui vers au încărcătură sublimă.

Prin întruparea lui poetică, visul capătă şi însuşiri mai tainice, de natură sacră. Raza, imagine a luminii în extensie, se metamorfozează cu puterea binefăcătoare a mirului, investit cu însuşiri divine întru salvarea vieţii. Semnificaţia este apărarea de moarte prin creaţie, stimularea şi cristalizarea gândului prin vibrarea inimii nutrită de iubire, dând visului, poemului, o lumină pangeometrică aparte: Durată – Extensie – Trăire = Vis întrupat. Axa ontologică a diacroniei umane, sensul ei major, suitor.

*
* *

Încă de la 16 ani, Eminescu, luminat de dragostea de ţară, scria cu un mod de a simţi mioritic:

„Acolo m-ar adoarme în dulce liniştire,
În visuri fericite m-ar duce către nori”

(**Din străinătate**)

(nori = cer, zbor dincolo de nori)

Finalul versului doi evidenţiază un mediu fluid, care prin definiţie trimite la prezenţa undei, capacităţii nutritive, la fonie (armonie sonoră), infinitate, spirit în acţiune.

Cu această seninătate şi în această viziune cosmică integratoare, poetul dorea să se desprindă, la momentul dat, de ambientul terestru incorsetant, care la unele firi suprasensibile poate căpăta imaginea sârmelor ghimpate, ale claustrării. În această proiecţie a dorinţei guvernate de **visuri**, asociate zborurilor spre fericire, poeţii ignoră frica de moarte, călcând pe antenele ei, aripile spiritului învăluindu-se într-o „**dulce liniştire**" nirvanică, zalmoxiană, mioritică; sintagma „către nori" înseamnă către infinitul celest, mediul nemărginirii. Visul este dublat integrator, cum am mai spus-o de atâtea ori, de dorul mărturisit sau nu, ca timpul astral, comprimându-se, să intre în cel sacru, timp al înveşnicirii. În **Ondina**, Eminescu invocă visul în coeziune cu dorul: „**Ca vis cu dor**" şi exprimă dorinţa ca „**Regele inimei**" să-i semene **Ondinei**, căci ea este „**sufletul cântărilor**" şi „**soră geamănă cu ele**", întrupare a **armoniei**. Acces şi situare la şi în eternitate. Destin asumat. Motivat. Seninătate domnind. Fantastic devenit trăire, înfăptuire:

„Şi din amestecul de vise dalbe, (...)
Iese cum cântecul dintre suspine,
Regina albelor nopţii regine".

Visul în fluiditatea spiritului suitor. Pe valurile lor, Eminescu îşi îndeamnă luntrea vieţii în **Memento Mori**:

„Mergi tu, luntre-a vieţii mele pe-a visării lucii valuri,
Până unde-n ape sfinte se ridică mândre maluri.”

Lucii, **sfinte**, **mândre** ţin de aura aventurii finalizate în sensul elevat al acestei călătorii suitoare spre un ţărm **euxin** = primitor, ospitalier, reconfortant, regenerator de energii în perspectiva continuării periplului, traseului spre perfecţiune... Luntrea pe marea spiritului este pasărea pe clarul cerului, visul pe nesfârşitele sale itinerarii ale spiritului.

De la voiajul terapeutic la cel al antrenării spiritului în aventura sondării necunoscutului şi cuceririi lui, ilustrat de frământările tuturor Poeţilor, moderni în orice timp, dorul-vis eminescian şi bécquerian cunoaşte registrul său impresionant de nuanţat şi reflectat corespunzător în creaţia lor.

Între cunoscut şi neant, între dorinţă şi nelinişte, între pe înţelesul tuturor şi ambiguitate – caracteristică a inefabilului estetic, visul acestor geniali poeţi se încarcă de strălucirile iradiate de armonia luntrei lor – simbol auroral al visului pe-ntinsele arii fluide ale curajului aventuros, asemenea poemului **Corabia beată** (Bateau ivre) al lui Rimbaud şi asemenea corăbiei eminesciene

din **Rime alegorice**, „grea de gânduri”, ca toată creaţia poetului:

„Corabia vieţii-mi grea de gânduri
De stânca morţii risipită-n scânduri
Mergând încet spre-un vis: Fata Morgana”.

Versul al doilea are accepţie ipotetică, asemenea morţii păstorului din **Mioriţa**; viaţa poate fi strivită „de stânca morţii”, de stânca de pe Rhin din **Loreley (**Heine**)**, de idealitatea mişcătoare ca jocul naiadelor bécqueriene în numele dragostei de frumos: lumină simfonică, Fata morgana > Loreley. Aventura zborului – asumare de risc, jertfire întru frumos, întru acces în spaţiul aspiraţiilor, care este Transcendentul.

Despre realitatea **spiritului creator** la Heliade, Eminescu scrie:

„Ca visul e cântarea ce-o-ntoarnă Eol dulce”.

Analogia vis – cântare – Eol este identitatea orfeică integrată cosmic prin mişcarea aerului în pulsaţia transcendentului. **Dulce** este adjectivul care-l sugerează pe **Zephyrus**, singurul vânt care nu a fost închis în burduful dăruit de Aeolus, ca să-l conducă pe Odisseus acasă. Cu gândul admirativ la aceeaşi personalitate complexă a culturii române, Ion Heliade Rădulescu, în **Epigonii,** este elogiat: „Eliad zidea din visuri şi din

basme seculare": zidea = crea din dorinţe proiectate în idealitatea faptică, precum şi Alecsandri, la care idealitatea este mărturisită în iubirea fără margini = „visul de poet", fapt ce-l motivează pe Eminescu să caracterizeze pe autorul gintei latine ca: „rege al poeziei". Iubirea, concretizată în iubită, este liantul capodoperelor, este Ana Meşterului Manole pentru ca visul său să aibă finalitate durabilă, îşi zideşte soţia în operă, întru această finalitate sacrificându-se şi meşterul = autorul. Pentru cine nu cunoaşte saltul în eternitate de pe aripa creaţiei, îi aducem întru lămurire şi versurile din steluţa lui Alecsandri, vol. **Lăcrimioare**:

„Tu care eşti pierdută în neagra veşnicie,
Stea dulce şi iubită a sufletului meu.
Şi care-odinioară luceai atât de vie,
Pe când eram în lume tu singură şi eu!",

Poezie care ne duce cu gândul la **Mortua Est**, unde Eminescu vede, la un moment dat, „**vise întrupate gonind după vise**".

Când visul e pândit, încercat, lovit de situaţii ingrate, adverse, destăinuirea lor se nuanţează într-o extinsă gamă de stări, de la nostalgie la tristeţe, imprecaţie, negaţie, aura visării întunecându-se, spiritul fiind hărţuit de diverse suferinţe, personale sau ale lumii, adăugându-se celor ontologice, la toate, poeţii fiind receptivi.

La Eminescu şi Bécquer, deşi acest din urmă aspect are o pondere semnificativă, el nu este dominant. Noi credem că „schema romantică, pesimismul şi plânsul, la Eminescu îndeosebi, este o înţelegere depăşită întrucât, ca şi la Bécquer, operele lor sunt pline de vocalele deschise, amândoi poeţii lăsând lumii şi viitorimii o poezie care vibrează, tonifică, chiar şi atunci când îngândurarea, nostalgia, meditaţia, indignarea, revolta sunt prezente. O poezie, fie ea şi tristă, în care poetul transpune în cuvinte o stare sufletească neptunică nu ne întunecă, dimpotrivă, ne însenineză prin admiraţia faţă de arta poetului = incantaţia estetică ale cărei efecte ne traversează fiinţa meliorativ.

Sfera reflexivităţii este, la ambii poeţi, profundă, variată, dominantă, ziditoare. Frumosul poetic la Eminescu şi Bécquer este atât de cuceritor încât, frecventându-i, parcă noi înşine vedem lumea mai în amănunt, aspiraţia ei, mai dinamic, mai mobilizator. Nu este vorba de o jubilaţie artificială = platitudine opacă, ci de o realitate care alimentează viaţa în esenţa ei ascensivă, chiar dacă pe parcurs ne întrebăm destinic: De unde venim? Unde ne ducem? Ce rost îndeplinim? Cine suntem? Cine trebuie să fim? Codrul lui Eminescu ne dă răspunsul primitor, statornic, împăciuitor, armonios şi veşnic. Chiar când Eminescu spune: „Un vis ce-şi moaie aripa-n amar” din strofa:

„Trecut-ai când ceru-i câmpie senină,
Cu râuri de lapte şi flori de lumină,
Când norii cei negri par sumbre palate,
De luna regină pe rând vizitate”.

Frecvenţa înaltă a vocalelor deschise = izvor de lumină, ne conduc fiinţa spre un timp şi un spaţiu integrate edenic în cosmosul elogiat, eternizat. Unda emoţională şi ideea – mişcări ale spiritului în conexiune dinamică – duc la integrarea părţilor în Rotund. Mişcările interioare deschid poarta universului comunicându-ne ospitalitatea, integrarea în armonie. Înainte ca îndoiala interogativă să-şi facă loc, poetul şi lectorul îşi văd sufletul „candid prin spaţiu cum trece”, ca într-un posibil zbor de îngeri. Geniul şi conştiinţa conştiinţei dau măsura versului, bătăii de aripă a visului care, depăşind ispitele interogaţiei dubitative, formulează daco-zalmoxian judecăţi generalizatoare, sentenţioase:

„O, moartea e-un chaos, o mare de stele,
Când viaţa-i o baltă de vise rebele;
O, moartea-i un secol cu sori înflorit,
Când viaţa-i un basmu pustiu şi urât”.

În acest context, „chaos” are semnificaţia de cer infinit, ca în **Creaţiunea** lui Ovidiu, iar Eminescu umple de stele acest **Caelum**, Unus, Chaos. Sunt stelele nemorţii şi nu ale iluziilor rebele din zborul în zig-zag al

liliecilor cu ochi falşi. Cu visul din aripa ciocârliei, poetul situează mioritic moartea-n eternitatea luminii: „un secol cu sori înflorit”... Moarte este un eveniment tragic în fond, care trimite la despărţire, la singurătate, la tentaţiile îndoielii, ale negaţiei:

„Şi moartea ta n-o plâng, ci mai fericesc
O rază fugită din chaos lumesc”.

Versul de-o seninătate venind ancestral dinspre Zalmoxis şi altarele sale, din gurile de rai carpatine, cu convingerea că chaos e substituibil cosmosului, universurilor, şi nu haosului din viaţa terestră, cotidiană, în care omul postadamic a dat haosului din viaţa sa sensul de harababură, de logică dată peste cap, de ierarhii inversate, într-o viaţă devenită „baltă de vise rebele”, de iluzii ajunse deziluzii cu acces la răzvrătire.

Faţă de tragismul evenimentului cotidian, observăm, în dinamica stărilor interioare, ieşiri dictate de tensiuni în creştere, greu de stăpânit. Şi dacă înţelegem de ce visele goale sunt de fapt deziluzii „gonind după vise”, care în acest spaţiu terestru strâmt, devin de cele mai multe ori dezamăgiri, „morminte ce aşteaptă deschise”, înţelegem atitudinea concluzivă a poetului: „decât un vis searbăd, mai bine nimic”. Este vorba de o descărcare momentană a tensiunii şi nicidecum o atitudine-ghid în creaţie ci, o trezire la o conştiinţă faptică, mobilizatoare, care evită superficialitatea, pasul

greşit, alegându-i materialele şi uneltele zidirii omului uman. În limbaj laic aceasta înseamnă: decât să plec la o treabă cu oameni care mă încurcă, mai bine muncesc singur.

Această **Mortua Est!** a fost trimisă de Eminescu la **Convorbiri literare** la vârsta de 21 de ani, însoţită de o scrisoare, în care îi dă dezlegare lui Iacob Negruzzi să şteargă „ce vi se va părea bun de şters", deci autorul putea să se dispenseze estetic de versul final, dar nu a făcut-o, datorită verticalităţii sale de caracter. Demnitatea şi luciditatea poetului a dictat dezlegarea intervenţiei în text, dar şi a conservării acestui vers concluziv. În fapt, gestul poetului ţine de o logică a modestiei elementare şi constructive, a caracterului ferm.

Cu această cheie zalmoxiană se poate pătrunde şi sensul finalului la **Împărat şi proletar**:

„Eterna alergare... şi-un gând te-ademeneşte:
Că vis al morţii eterne e viaţa lumii întregi".

Moartea eternă este nemoartea care face din lume vis şi invers: „lumea devine vis şi visul devine lume" (**Astralis**). Tot în acest sens înţelegem şi versurile:

„Chiar moartea însăşi e-o părere
Şi-un vistiernic de vieţi",

din poezia **Cu mâne zilele-ţi adaogi**.

Dar, visând în acest spirit tracic, într-o lume atât de distanţată de preceptele zeului profet şi mare preot, Zalmoxis, desigur că poţi fi etichetat drept „ridicul". Chiar Eminescu ne-o spune: **a visa** echivalând cu a avea iluzii, fantezii creatoare:

„Iar în lumea cea comună, a visa e un pericul,
Căci de ai cumva iluzii, eşti pierdut şi eşti ridicul".

Aceste versuri, ca atâtea alte idei eminesciene, au valoare profetică **sine die**.

Visul – categorie estetică – nu este o schemă preconcepută. Şi dacă visul nu-i o schemă prefabricată, înseamnă că libertatea lui este recreatoare, investigatoare, generatoare de intuiţii lirico-ideatorii, care presupun şi nevoia de interogaţie şi de lacrimă, ca remediu, cum spune Baudelaire, „à nos impuretés", similar, Goethe a spus-o mai direct. Omul în general, creatorii de artă îndeosebi, au nevoie de tatonări ale ieşirii din spaţiul în care materia şi patima constrâng, voindu-se guvernatoare. Aceasta mai înseamnă că trebuie să privim realizările estetice în componenta lor etică, implicată, înţelegând mai bine de ce Eminescu se întreabă: „Unde-i nemurirea lumii? Unde-i! Oare este? Este-o mărire sau un vis negru şi strălucit ce-nvinge în lunga existenţă?..." În oximoronul **negru şi strălucit**, al doilea termen are preeminenţă. Aşa-l detectează spiritul

şi-l impune axiomatic realitatea: lumina dislocă întunericul şi nu invers.

Am spus că iluziile, fanteziile, intuiţiile creatoare pot substitui termenul **visul**. Dacă Eminescu le foloseşte împreună, este pentru a accentua prezenţa lor şi nuanţarea visului-dor. Necunoscutul, aparent este întunecat. În esenţa lui reală e plin de lumină, de datele cunoaşterii neaduse încă în sfera receptivităţii, ca şi cum le-ar fi avut în cunoaşterea intuitivă şi au alunecat în uitare:

„În visuri şi iluzii, pe marginea uitării,
Trec şi se pierd în zare ca paserile mării".

Păsările sunt întruchipări ale visurilor, uneori, numite de poet şi iluzii, cu o nuanţă mai terestră, dar „marginea uitării" este nemărginea neuitării, a mării, a vârfului de aripi al condorilor, care în rotirile lor cereşti, au prelungirea razelor de soare, cuprindere a necuprinsului; „se pierd în zare", se pierd în lumină, asimilate fiind de lumină, ca spaţiul şi timpul la Kant = asimilate conceptual reprezentărilor luminii din tabloul paradisiac şi biografic mitizat în poezia **O,-nţelepciune, ai aripi de ceară**:

„În viaţa mea de cântece-nsoţită
Se scuturau flori albe de migdal,
Lumini şi flori gândirea mea sucită.

O stea purtam pe fiecare val.
Astfel duceam viaţa-mi poleită
De raza lunii şi de aur pal –
În valea viselor codri de cânturi
Und-arfe arbori suspinau în vânturi".

Acest colţ edenic este scăldat de lumina în care visul poetului este în largul său, izvodind, cum spune şi Bécquer, „poesia, musica, vigor y color". „Gândirea mea sucită înseamnă gândirea poetului în spirala viziunii poetice a tot şi a toate cuprinzătoare".

În aceeaşi poezie, Eminescu afirmă că în absenţa iubirii autentice „**istoria"** lumii poate deveni un vis **„amar – amăgitor"**:

„Şi dacă nu-i nimic decât părere
Tot ce suspină inimei amor,
Istoria cu lungile ei ere
Un vis au fost amar – amăgitor".

Trecerea de la elogiere la suspiciune, de la judecăţi absolute la capcanele îndoielii, de la drum la cărare, nu înseamnă un compromis, după cum nici decizia, tot ipotetică, a Luceafărului de a renunţa la nemurire, nu înseamnă şi traducerea dorintei sale momentane în fapt. Aceste ieşiri în spaţiile nimănui sunt mai degrabă aventuri „**în cadrul aceleiaşi aventuri**"

(Georges Poulet). Sunt pante unde-s posibile doar cărările, adâncului în sus baudelairian.

„Istoria cu lungile ei ere" este durată, atestată de consensul general şi promovată ca atare, salvată aşa cum visul întrupat, intrat în poem, salvează de anonimat şi efemer, lucruri, evenimente, idei, stări emoţionale... Contactul cu visul concretizat ne conferă un plus de conştiinţă de sine şi de altul care, de fapt, este plusul de sensibilitate în măsură să răspândească lumina asimilată, reflectată în sensibilitatea omului umanizat. **Şi nu este acesta miracolul artei?**

În înfăptuirile sale, visul – categorie estetică, transgresare a dorinţei în realitate, este o iubire dusă până la fuziunea cu obiectul dorit al dragostei: iubita, semenii, natura..., într-un cuvânt componentele existenţei în ierarhia lor penetrate cu fidelitate, sinceritate, trăire, dobândind atributul de iradiere = răspândire a luminii, personalizându-le, salvându-le din cotidian, din monotonie şi ameninţarea perdiţiei. Când Eminescu scrie: „**Şi-am visat odată să fiu poet... Un vis...**", el exprimă dorinţa dorului-vis, care s-a şi realizat, pe deplin în eternitate şi întru superiorizarea lumii, citindu-l.

Atitudinea contemporanilor faţă de arte şi faţă de creatorii lor trebuie să fie una recunoscătoare, ilustrativă, modelatoare, meliorativă... Aceasta îl face pe poet să adauge în **Icoană şi privaz**:

„Deşert şi fără noimă ce merit-un surâs
De crudă ironie..."

Aceeaşi atitudine îl face pe poet să asimileze pe unii dintre contemporanii săi cu ignoranţa, cu întunericul prin care el se mişcă, luceafăr în noapte, ca în poezia **Cu gândiri şi cu imagini**:

„Urmărind prin întuneric
Visul vieţii cel chimeric”.

În modestia sa, intrată în proverb, poetul nu dorea osanale, se considera un om printre oameni, ca şi profet - Bécquer, dar şi în fruntea lor, ca geniu, cum ne-o destăinuie, nu numai în **Luceafăr**, ci şi în alte poezii ca **O, stingă-se a vieţii...**:

„Eu nu mă simt deasupra şi nu sunt dedesupt”

şi, tot în acest poem, după ce afirmă că:

„Viaţa, moartea noastră noi le ţinem în mâni,
Pe ele deopotrivă noi ne simţim stăpâni”,

scrie cu verticalitate atitudinală:

„O, eu nu cer norocul, dar cer să mă învăţ
Ca viaţa-mi preţ să aibă şi moartea s-aibă preţ,
Să nu zic despre mine ce omului s-a zis:
Că-i visul unei umbre şi umbra unui vis”.

Conştient că, totuşi, prin această lume a indiferenţei, ingratitudinii şi a inversării scării valorilor, el trebuie să-şi poarte visul minunat, concretizat în operă, poetul se întreabă în poezia **Despărţire**:

„La ce statornicia părerilor de rău,
Când prin această lume să trecem ne e scris
Ca visul unei umbre şi umbra unui vis?”

Semnificaţia acestor versuri este binecunoscută în versiunea latină, din **Ecclesiast**: „Vanitas vanitatum et omnia vanitas” (în ebraică: *Haveil havulim hacoil haveil*, tr. *deşertăciunea deşertăciunilor şi toate sunt deşertăciuni*), folosită tematic şi reflexiv în unele momente contemplative de marii poeţi ai lumii şi de Miron Costin în **Poema lumii,** perioada autoexilului polonez.

Poetul ia distanţă metafizică faţă de iubită, viaţă, moarte, destin, în circumstanţele unui eveniment afectiv, care îi împinge, pe unii, la sinucidere: despărţirea din urmă. Şi totuşi, poezia se încheie luminos, printr-o portretistică angelizantă, care dă măsura înaltului caracter al poetului.

Binaritatea seninătate-înnourare, cânt-plâns, elogiu-imprecaţie, exprimă structura prismatică a psihicului uman, căruia Eminescu nu încearcă să i se abstragă. Mişcarea apelor, ca şi a aerului, îşi are meandrele ei, similare psihicului uman. Linearitatea ar fi

suspectă. Unda emoţională care guvernează eul liric îşi are amplitudinile sale, plus şi minus, este bipolară, aşa ca frecvenţa vocalelor în poezia **La Bucovina**, scrisă cu distanţă metafizică şi paradigmă analitic-reflexivă:

„Ale sorţii mele plângeri şi surâse,
Îngânate-n cânturi, îngânate-n vise".

Patrulaterul astfel cristalizat din elemente antitetice: **plângeri-surâse**, **cânturi-vise**, este imaginea istorică a **Ţării de Sus** şi a paradigmei vieţii poetului, care încă de la vârsta de 16 ani se identifică acestei provincii, dorindu-şi:

„Să-mi visez o soarte mândră de-al meu nume
Şi de steaua mea".

Bucovina! Ţara de Sus! Cernăuţiul! Oraş intrat în mitologia Eminescu şi prin poemul **La mormântul lui Aron Pumnul**, venerabilul său dascăl. Bucovina lui Ştefan cel Mare şi Sfânt şi a tuturor românilor, apăraţi şi uniţi de duhul Voievodului şi de visul Poetului. Duh şi vis, care ne adună de peste tot, pe şi sub aripa lor, sporindu-ne încrederea în viitor şi-n noi, făcându-ne mai cunoscuţi în lume, aşa cum „**el gigante sueño**" (marele vis) îl poartă spiritual pe Bécquer în lume.

*

* *

„**Visul**” bécquerian are atributele **Luceafărului**: **stea rătăcitoare**, **săgeata ce pătrunde**, **săgeată a spiritului**, **necunoscuta esenţă**, **glas gigantic**, **imn nemărginit şi ciudat**, **inel nevăzut**, **freamăt de săruturi şi bătăi de aripi**, cu privirea spre cerul poeziei, **suflet al sufletului (**alma del alma!).

„**Yo soy un sueño**” (eu sunt un vis), „**un sueño de la poesía pura**” (un vis al poeziei pure). Acesta-i minunatul vis al poetului Bécquer, şi cât este de înrudit cu cel eminescian! Răspândit în toate elementele, componentele, formele văzute şi nevăzute, înţelese şi neînţelese ale Universului lor spiritual. El suie şi coboară, se duce şi vine bătând din aripi, trezind, orientând, antrenând semnificaţiile existenţei prin poezie şi spre poezie, la unitatea din armonie, ca în **Rima XVIII**:

„¡Oh, si las flores duermen,
qué dulcísimo sueño!”

(Oh, când florile dorm,
ce vis fără pereche!)

sau ca în primele versuri ale **Rimei XXV**:

„Cuando en a noche te envuelven
las alas de tul del sueño”

(Când în noapte te învăluie
undele mătăsii visului)

Se observă că substanţele, calităţile, acţiunile se luminează luminând şi dobândesc o personalitate şi o semnificaţie care face din noapte zi cu ajutorul visului. O energie discretă, miraculoasă, le pătrunde, le dă alt duh, o altă înfăţişare: florile devin nemuritoare, „**valurile**" devin unde ale spiritului, care fac din **tul**, din această mătase fină, respiraţie a cerului nopţii de Sânziene, aerul îmbătat de parfumul florilor de busuioc şi romaniţă, de drăgaică şi faguri de miere, iar „**la noche**" nu mai este noapte, ci o feerie a cerului plin de stele şi de luna, „**regina umbrelor**" din **Legende,** „la reine des ombres" la Victor Hugo, „lună, tu, stăpână-a mării" la Eminescu... „**Noapte albă**" spune Eminescu, iar Bécquer o vede ca ziua, cu ochii visului său, ca în **Rima LXVII**:

„¡Qué hermoso es ver el día
coronado de fuego levantarse,
y, a su beso de lumbre,
brillar las olas y encenderse el aire!"

În româneşte:

„Ce frumos e să-i vezi zilei caierul
de-aur spălat în flăcări de lumină
şi să-i auzi sărutarea divină
când smălţuie mările şi-aprinde aerul!"

Ieşire auroralĕ, existenţă în eternitate. Metamorfozele mişcării, ale spălării de umbre, ale cristalizării... Un spaţiu al fericirii, trăit în visare, interiorizat emotiv, în semnificaţiile lui sublime:

„Que hermoso es, quando hay sueño"
= „Ce frumos e când visul domneşte...",

el, însoţitorul, deschizătorul de cale şi ghidul, înfăptuitorul transgresiunii spre nemurire, prin spălarea de semnele nopţii, de semnele morţii. Poetul ar vrea să viseze toată viaţa şi să se despartă visând de viaţa fizică, după cum destăinuie în **Rima XLVIII**:

„¡Cuando podré dormir con ese sueño
en que acaba el soñar!"

= „Când voi putea să dorm cu acest vis
în care să mor visând!",

deci **în care să nu mai mor**, să intru în eternitate. O moarte nemoarte, o intrare în lumea liniştilor: **Să-mi fie somnul lin**, ca la Eminescu, în **Mai am un singur dor**.

Acest vis al altitudinilor, al esenţelor, al existenţei în lumina absolutului, este un vis al arderilor profunde. Visul - pasăre, cel care duce şi aduce prin mişcarea aripilor sensibilităţii cântecul şi poezia. Poezia care înseninează, umanizează chiar şi prin lacrimi, care

ne arată profunzimea cerului senin din ochii copilului şi zâmbetul lui serafic, semnificaţia braţelor sale întinse spre dragostea mamei trecute prin neînţeles de fericitele dureri ale creării de viaţă. Visul se naşte din vis, ca zborul din zbor, ca poemul din poem, totul petrecându-se în sferele infinite ale spiritului.

Visul, misionar al „Logosului", talentul în ardere voltaică unind creator **Inspiraţia** cu **Raţiunea** supremă de dincolo de raţiunea comună, plată, opacă, într-un nesecat şi axiomatic izvor dătător de armonii, izvoditor de intuiţii (Henri Bergson, L'Evolution créatrice). Pe aceste chei de boltă, **Inspiraţia** şi **Raţiunea**, luminate etic şi estetic, le destăinuie Gustavo Adolfo Bécquer în **Rima a III-a**, pe care o redăm în întregime, împreună cu traducerea noastră:

„Sacudimiento extraño
que agita las ideas,
como huracán que empuja
las olas en tropel;

Murmullo que en el alma
se eleva y va creciendo,
como volcán que sordo
anuncia que va a arder;

Deformes silüetas
de seres imposibles;
paisajes que aparecen
como al través de un tul;

Colores que fundiéndose
remedan en el aire
los átomos del iris
que nadan en la luz;

Ideas sin palabras,
palabras sin sentido;
cadencias que no tienen
ni ritmo ni compás;

Memorias y deseos
de cosas que no existem;
accesos de alegría,
impulsos de llorar;

Actividad nerviosa
que no halla en qué emplearse;
sin riendas que le guíe
caballo volador;

Locura que el espíritu
exalta y desfallece;
embriaguey divina
del genio creador...
Tal es la inspiración.

*

Gigante voz que el caos
ordena en el cerebro
y entre las sombras hace
la luz aparecer;

Brillante rienda de oro
que poderosa enfrena
de la exaltada mente
el volador corcel;

Hilo de luz que en haces
los pensamientos ata;
sol que las nubes rompe
y toca en el zenit;

Inteligente mano
que en un collar de perlas
consigue las indóciles
palabras reünir;

Armonïoso ritmo
que con cadencia y número
las fugitivas notas
encierra en el compás;

Cincel que el blogue muerde
la estatua modelando,
y la belleza plástica
añande a la ideal;

Atmósfera en que giran
con orden las ideas,
cual átomos que agrupa
recóndita atracción;

Raudal en cuyas ondas
su sed la fiebre apaga;
oasis que al espíritu
devuelve su vigor...
Tal est nuestra razón.

*

Con ambas siempre en lucha,
y de ambas vencedor,
tan sólo al genio es dado
a un yugo atar las dos."

În româneşte:

„Tainicul impuls uneşte
şi trezește idealuri,
ca un uragan ce creşte,
stârnind valuri după valuri;

Freamăt ce-n adânc de duh
se întinde uimitor,
ca vulcanul spre văzduh
tăind cale căilor;

Alte forme în suişuri
unor siluete stranii,
flori ce-apar în curmezişuri
pe o pânză ce-o ţes anii;

Vii culori ce se-mpreună
şi se-ngână-n largul cer,
curcubeul care-adună
al luminilor mister;

Idei fără de cuvinte
şi cuvinte nerostite
ritm născut mai înainte
de-a fi spus pe ocolite;

Amintiri, dorinţi la strâns
de ceva ce încă nu e,
chef încins la sfântul plâns
când pe-un alt tărâm se suie;

Făptuiri fără popas
satisfacţie şi spor;
fără frâu, altfel de pas
are calul zburător;

Transa spiritului plin
de avânt mântuitor;
neînţeles extaz divin,
geniul, geniul creator...
Inspiraţia e zbor!

*

Glas gigantic ce din haos
face ordine în minte,
între-al umbrelor repaus,
trece ziua în cuvinte.

Hăţ de aur necuprins
şi-o puternica-nfrânare
căci în gând dacă-i aprins,
cu-armăsarii dă să zboare;

Raza ce crestează norii
gândului mereu grăbit;
soare care-aprinde zorii
când se suie la zenit.

Mâna înţeleaptă care
strânge perle-n coliere,
aducând la ascultare
ce e-mprăştiat în ere;

Ritm armonios, măsură,
nume, note care saltă;
tot ce este în natură
şi s-adună laolaltă;

Dalta care muşcă-n stâncă
făcând liniilor cale,
frumuseţea cea adâncă
iese-n forme ideale;

Ceruri care se rotesc
armonii, lumi de idei,
ca atomii care cresc,
înfrăţindu-se-ntre ei.

Un torent care-n vâltoare
arde setea ce s-a-ncins;
rază căpătând vigoare
de la spiritul ne-nvins...
Judecata e o stare!

*

Cu-amândouă am luptat
cot la cot, invingător,
căci doar geniului i-e dat
să le-adune-ntr-un izvor."

O întreagă estetică metaforizată se manifestă in identificarea visului – dor existenţial, cu procesul poietic, cu poemul, cu spiritul poetului – emoţie şi gând, armonie – cânt, asemenea lui Eminescu. **Tainicul impuls** îşi ascunde cauza, dislocând inerţii, demolând şi reconstruind ca ploile, zăpezile, vântul şi mările iniţiatice ale lui Saint-John Perse, trezind idei, creând armonii. Realizări sublime. Visul născător de visuri, trecând peste abisuri, creând paradisuri. **Uragan, vulcan, idei fără cuvinte, făptuiri fără popas, sunt** festivităţi ale spiritului, intensă ardere etico-estetică, revelaţie, **extaz divin**. Popas sublim. Tot acest registru ideatico-emoţional atestă activitatea geniului creator prin **inspiración** şi **razón,** aripi ale visurilor – dor, categorie

ontologică la aceşti poeţi, poezia dintre şi de deasupra lor intrând în memoria lumii şi în eternitate.

În partea a doua a poemului apar atributele factorului ordonator al universului elogiat, puse în mişcare de raţiunea revelată. Receptând unda emoţională, meliorativă, extazul primei zile din Cartea Facerii: 1. Dumnezeu a făcut Cerul şi Pământul; 2. Pământul era gol. Întunericul hălăduia. Duhul lui Dumnezeu „se purta pe deasupra apelor" (cea dintâi mişcare de aripi a visului-dor, a inspiraţiei spre extazul divin al geniului creator); 3. Şi a zis Dumezeu: Să fie lumină! Şi a fost Lumină. (aripa raţiunii intră în acţiune ascensivă, producând revărsarea de lumină din partea a doua a poemului). În finalul ansamblului apare din nou acelaşi luminos „geniu creator".

Visul este o prezenţă sensibilă şi activă la recrearea existenţei, după cum ne-o afirmă Bécquer în **Rima LXXX**:

„Es un sueño la vida,
pero un sueño febril que dura un punto;
cuando de él se despierta,
se ve que todo es vanidad y humo...

¡Ojalá fuera un sueño
muy largo y muy profundo,
un sueño que durara hasta la muerte...!
Yo soñaría con mi amor y el tuyo."

În româneşte:

„Viaţa este-un vis aparte
abia-l vezi şi-a dispărut;
când viaţa de vis se desparte,
totu-i deşertăciune şi lut.

Dea Dumnezeu să fie un vis,
profund şi nesfârşit aş vrea!
Să visezi că-s în paradis
cu dragostea ta şi a mea."

Primul vers apare si la Eminescu, în ultimile cuvinte ale epopeicului **Memento mori**, într-un context de care am mai vorbit. Şi **Sărmanul Dionis,** în reflecţiile sale, încearcă să identifice visul cu viaţa, dar Bécquer este mai categoric: „La vida es sueño, vanidad y humo" (Viaţa este vis, deşertăciune şi lut). Viaţa: vis, creaţie, iubirea creării, poet şi poezie, contopiţi în marea unitate a Luminii, din Cartea Facerii, a Luminii sacre care sacrifică şi sanctifică, eternizând. Finalitatea visului în marşul acţiunii: **trezie** şi **trezvie**. Conştiinţă de sine şi de altul, solidaritate, armonie, salvare, visul – viaţă, iubire generalizată. Poetul îl aşteaptă în nemarginile sufletului său, în spaţiul tainic, enigmatic, al Supraeului liric, acolo unde încolţeşte, germinează, ca apoi să devină floare şi fruct, lumină, cum afirmă Bécquer în **Rima LXII**:

„Primero es un albor trémulo y vago,
raya de inquieta luz que corta el mar;
luego chispea y crece y se dilata
en ardiente explosión de claridad.

La brilladora lumbre es la alegría,
la temerosa sombra es la pesar.
¡Ai! ¿En la oscura noche de mi alma,
cuándo amanecerá?”

Traducerea:

„Întâi aurora plăpândă tremurată
cu raza de lumină ce taie în lung marea;
apoi scânteia creşte, se dilată
şi aprinde cu văpaia depărtarea.

Lumina-i veselia care, crescând mereu,
îi şterge supărării toţi fiorii;
dar oare-n infinitul sufletului meu, când
oare s-or aprinde antenele aurorii?”

Noaptea sufletului este infinitul necunoscutului Eul profund, adâncul existenţei, al inepuizabilului, **enigmaticului inconştient**: zonele abisale blagiene. „**Poezia este mai degrabă o fenomenologie a spiritului, a sufletului**” (Gaston Bachelard). Poetul îi spune impropriu „noapte a sufletului”, sintagma e

motivată de limitele cunoaşterii noastre şi de nelimitele neştiutului (=l'inconnu chez Baudelaire), dar acest spaţiu interior este greu de lumina ce nu se vede din cauza condiţiei umane ingrate şi a materiei trenante a mulţimii neuronilor neintraţi în act (actio-nis > acţiune). Sintagma utilizată de poet este o metaforă al cărei adânc poetul vrea să-l sondeze cu zorii visului, ieşind la suprafaţă cu lumina în toate binefacerile ei (contemporanul Baudelaire, la fel! vz. **Voyage**!).

Înţelegem de ce amarul existenţial **ne stoarce lacrimi**, acele nevăzute lacrimi ale dramei cunoaşterii, ale limitelor sârmei ghimpate care ne ameninţă cu toţi dinţii ispitelor regresiunii. În **Rima LXVIII** Bécquer dă în vileag o autentică trăsătură a existenţei noastre: „Triste cosa es el sueño que llanto nos arranca" (Trist este visul care ne face să plângem) şi atunci poetul se adresează mişcărilor mării = valurilor, cerându-le să-l ia cu ele în adâncurile cerului lor. Poetul îşi exprimă, în cele din urmă, teama ontologică de a nu rămâne singur cu durerea limitelor. **Rima LII** este ilustrativă:

„Olas gigantes que os rompéis bramando
en las playas desiertas y remotas,
envuelto entre la sábana de espumas,
¡llevadme con vosotras!",

pe care o traducem:

„Valuri gigantice care vă spargeţi gemând
pe îndepărtatele plaje pustii,
învelit în aripi de spumă, cântând,
luaţi-mă cu voi în veşnicii!”

Cu aceeaşi dorinţă de evadare din atâtea **suferinţe**, Eminescu imploră aceleaşi metafizice valuri în **Ce suflet trist**:

„Cum nu se simte blestemat
De a duce-n veci nevoi?
O, valuri ale sfintei mări,
Luaţi-mă cu voi!”.
(1880, în ed. D. Murăraşu, vol. III, p. 13)

Acelaşi verb, acelaşi semn vocativ, aceeaşi dorinţă profundă. La malurile acestei **sfinte mări** a Sinelui primordial, **în liniştea serii** nirvanice din faţa veşniciei şi-n preajma codrului **bătut de gânduri**, Eminescu dorea, în **Mai am un singur dor**, să-i fie lăsat **somnul lin**, mioritic de senin, troienit doar de **aduceri aminte**, în care dorinţa din **Odă – în metru antic**: „Pe mine, mie redă-mă”, să devină fapt, vis împlinit, eternitate dobândită.

Aventura valurilor salvatoare este aventura dorului – vis cu toate întruchipările acestui tot spiritual. O aventură care se luminează umanizând. **Traversarea conştiinţei, trezirea subconştientului, sondarea**

inconştientului sunt mişcări ale sufletului. Visul – categorie estetică, redă această dinamică alchimică, enigmatică, revelatorie, concretizată în poezie, arta sensibilizării fiinţei umane prin cuvântul încărcat de emoţie şi sens, în euforiile tăinuite trezitor de iubirea – cuib de armonii.

Va veni o vreme când lumea va înţelege că nici o salvare nu este posibilă în afara armoniei, a conceptului de **împreună,** şi atunci va face mai mult loc poesiei în societate, iubirii creştine în viaţă. Eminescu şi Bécquer sunt printre noi şi înaintea noastră. Luminând şi lărgind traseul. Să-i urmăm!

Armonia eminesciană şi becqueriană sunt de natură divină

„Tu eşti o undă, eu sunt o zare”
(Mihai Eminescu, **Replici**)

„Onda sonante, cometa errante
Eso soy yo”
(Gustavo Adolfo Bécquer, **Rima XV**)

Sunt opere care, prin perfecţiunea lor, intră într-o relaţie obsesivă cu receptorul, direcţionându-i demersul interpretativ.

Dispunerea şi varietatea interioară a universului ideatic emoţional eminescian şi bécquerian sugerează o figurare alpină. Versanţi şi cote. Acces şi inacces. Sens ascendent. Mister. Toate liniile se întâlnesc la zenit, în absolut, acolo unde domneşte armonia, ca rezultat al inspiraţiei revelate, al arderii interioare, în spirit: „**La poesia es una qualidad del espíritu”** (Bécquer, Carta literraria a una mujer).

Dimensiunea şi unghiul pantelor distribuie temerarii pe diverse niveluri de înţelegere, receptare, fascinaţie, de vibrare a inimii, care îl apropie pe **a înţelege** de originalul **intelego, in-te-lego,** adică a citi în tine ecoul, efectul produs de un fenomen, în cazul de faţă, esteticul nepervetit, frumosul edificat etic, sublimul,

se poate astfel afirma că nu este neapărată nevoie să fii astronom ca să trăieşti fenomenul cosmic. Mai mult chiar, s-ar putea întâlni cercetători ai spaţiului sideral care, copleşiţi de cifre, raţiune, calcule, să vibreze mai puţin decât ciobanul din geniala **Balada doinei,** a lui Nichifor Crainic, care:

„cu bâta proptită-n pământ,
în omul din lună se vede răsfrânt”,

dublat în simţire şi faptă:

„ciobanul din lună îngână oierul
şi umple cu doine pământul şi cerul”,

meritându-şi elogiul poetului:

„Evlavie ţie, rapsod singuratic
Atins de Arhanghel cu sfântul jăratic!
Înfrânt de obidă când doinii te dărui
Durerea cântată ne-o-mparţi fiecărui...”

Iată, la Eminescu, mediul său mioritic din **Călin (file din poveste)** :

„De treci codrii de aramă, de departe vezi albind
Ş-auzi mândra glăsuire a pădurii de argint.
Acolo, lângă izvoară, iarba pare de omăt
Flori albastre tremur ude în văzduhul tămâiet...”

Suntem în sfera sublimului, a misterului revelat. Suntem în preajma sacrului, martori la botezarea în lumină a inspiraţiei, fapt divin, taină. **Harul** dumnezeiesc în acţiune re-creatoare, capacitatea spiritului de a se integra în univers, de a-l asimila şi reda armonios omenirii.

Ce cuvânt ar putea lipsi sau ar putea fi schimbat? Ce notă s-ar putea intercala în acest fragment de simfonie edenică? Vizualul înfrăţit cu auditivul şi olfactivul: vezi, auzi, glăsuire, tămâiet, ca în ultimul vers al celui de-al doilea catren al preacunoscutelor **Correspondances** ale lui Baudelaire. Cromatica luminoasă: aramă, argint, albind, omăt, albastre, susţinută de referenţi substanţiali şi de explozia vocalelor deschise, acest spaţiu idilic, muzical – pictural, pătrunde printr-o mişcare ritmică, integratoare în univers. Re-creare prin iubire, eufonie, în perspectiva universalizării şi a înveşnicirii, conform fenomenologiei lui Bachelard, în care toposul elogiat se dilată, asimilându-se cosmosului, contopindu-se spiritului: „Poezia este mai degraba o fenomenologie a spiritului, a sufletului...” Iar sufletul este un cuvânt nemuritor. Bécquer o spune mai comprimat: „La poesia es el amor y el amor es la religión, loro espression es espíritu” (**Rima I**):

„Yo sé un himno gigante y extraño
que anuncia en la noche del alma una aurora,
y estas páginas son de ese himno
cadencias que el aire dilata en las sombras.

Yo quisiera escribirle, del hombre
domando el rebelde, mezquino idïoma,
con palabras que fuesen a un tiempo
suspiros y risas, colores y notas.

Pero en vano es luchar, que no hay cifra
capaz de encerrarle; y apenas, ¡oh, hermosa!,
si, teniendo en mis manos las tuyas,
pudiera, al oído, cantártelo a solas."

Traducerea:

„Eu sunt un imn universal peste sumbra
putere a nopţii, când aurora
acestor pagini încing hora
în ritmul zorilor ce subţiază umbra.

Îmi place să scriu despre această lume,
uneori cu soare, alteori cu nori,
metafore care, într-un timp anume,
au fost doar suspine, zâmbete, culori.

În zadar semnez astre fără număr
de-acu-s gata, zână, să m-arunc în mare
salvându-mă aripile ce îmi cresc la umăr
şi mă fac s-ascult simfonii solare”

Dilatarea spaţiului prin elogiere (iubire), fuzionare cu Universul, înseamnă **unda emoţională** (Jean Rousset), adica iubirea de ceea ce iubesti integrându-te, trăirea **Logosului** prin intermediul **vibraţiilor interioare** de care vorbeşte şi Jean Starobinski în **Jean-Jacques Rousseau, la transparence et l’obstacle (Gallimard, 1971)**

În acest **Splendor ordinis** (Sf. Augustin), arta, **contemplaţia sensibilă nu e altceva decât actualizarea emoţională a dogmei despre prezenţa de imensitate a lui Dumnezeu în lume**, afirmă apologetul martir Nichifor Crainic (Nostalgia paradisului), **iar Dogma** este mister revelat, **singura formă eliberatoare de neliniştile noastre,** completează înţeleptul Petre Ţuţea, şi el martir (**Întru Dumnezeu şi neamul meu**).

Proces spiritualizant, îndumnezeitor, intrare în Rai pe o deschidere de plai, unde **Cuvântul** uneşte pământul cu cerul într-o **beţie a deplinătăţii**, completează contemplativul Emil Cioran, scriind despre Saint-John Perse. Misterul, extazul aripilor deschise, al zborului spre altitudini şi certitudini, unde norii îşi rotesc condorii spre nemarginile luminii care-şi revarsă în lume sporii bucuriei de a trăi.

Cremene şi amnar, har fără hotar, armonia eminesciană şi becqueriană poartă semnele celei edenice. Strălucirile de la suprafaţă sunt reflexiile din adâncuri. Conexiunea dintre Eul profund, cuget şi expresia lingvistică trezeşte emoţional starea de graţie. Numai firile structural-dezagregante, frustraţii, ateii, autonomii, care se cred buricul pământului, „magister dixit!", pot inversa unghiurile de concepere şi percepere a axiologiei divine. Triunghiul dumnezeirii este echilateral, imaginea armoniei, iar armonia eminesciană şi becqueriană urcă spre sursa ei demiurgică – **Transcendentul** – leagănul aspiraţiilor.

Centrată pe iubirea trăită sacerdotal, ea uneşte şi unifică deschiderea ei spre umanitate, spre **Un**iversalitate, este sugerată pitagoreic de cifra de la începutul cuvântului scris cu majusculă. A vedea fenomenele cu ochiul poetului înseamnă a le face să se integreze armonios în marele **Tot**, în perspectiva înveşnicirii. Nimeni nu aude mai bine deschiderea şi respiraţia florilor ca poeţii, cuvântători, muzicieni şi înaintemergători. Tatăl Ceresc îi trimite pe pământ să profeţească, să întemeieze, reconcilieze, înfrăţească şi să refacă, prin iubire şi har estetic, armonia agresată de nevolniciile celor fără dumnezeu. Când afirmăm că lumea vine şi se-nchină poeţilor, căci prea vădit ei sunt cum **Noica** a rostit, **lumina ce ne ilumină**, înseamnă că mulţimile văd în aceşti făuritoti de armonii calea salvării, alternativa dăinuirii, intrării în viitor şi în Raiul care

absoarbe supremele aspiraţii ale sufletului românesc (Nichifor Crainic). Mulţimile îi aclamă, îi elogiază şi îi ascultă, având nevoie de poezie ca de aer. Omenirea a înţeles din străvechi timpuri că misterul rostirii lor izgoneşte forţele răului, alungă moartea, face loc înseninării, regenerează, scoate fiinţa umană din anonimat şi pierzanie. Îi dă demnitate, rost, un renume, cum scrie Ovidiu: **Carmina quam tribuent fama perennis erit (Amores).** Îi dă nemurirea, prin mesajul etern al armoniei exemplificate, idee reluată de Lucanus, tot poet latin şi adversar al demonicului Neron:

„O, sacer et magnus vatum labor omnia fato
Eripis et populis donas mortalibus aevum”
(Pharsalia),

asimilăm pe **carmina vatum** şi înţelegem de ce **poeta vates** înseamnă poeţi, cântăreţi, dar şi profeţi. Sorgintea divină a armoniei poetice stă în calitatea, subliniată de Lucanus, de a smulge destinului tot ceea ce poate **înnemuri** oamenii şi popoarele, verbul subliniat însemnând şi „a imortaliza, a înveşnici”, dar şi „a înrudi, a înfrăţi”.

De la primele versuri ale oricărei poezii eminesciene, o stare extatică, o muţenie revelatorie ne ia în stăpânire, eliberându-ne, ferindu-ne de infatuare, orgolii, invidii, ură şi desprinzându-ne de contingent, mutându-ne dincolo de această vale a plângerii. Un prea

senin fior, o subtilă religiozitate converteşte bucuria receptării în fericire, ajutându-ne să înţelegem că exilul acestei existenţe terestre este cauza **spleen**-ului nostru şi consecinţa violentării armoniei divine prin alunecarea noastră din inocenţă, din starea de copilărie-categorie morală (**Ėtat mental**, Paul Valéry) şi condiţia întoarcerii noastre în Rai, eliberaţi de nostalgia care de-atâtea ori ne încearcă.

Pluralitatea semnificaţiilor armoniei poetice duce fantezia şi constelaţiile ei spre unitatea dintâi a **omului – Chip şi asemănare a lui Dumnezeu.** Comutarea impulsurilor pe resorturile interioare aprinde socratic farul la ţărmul pe care năzuim să ne regăsim Sinele divin, sufletul primordial, izvorul virtuţilor şi virtualităţilor, soluţia dualităţii Eu- NonEu, aşa cum cere Eminescu în finalul poemului **Odă – în metru antic** :

Nu credeam să-nvăţ a muri vrodată;
Pururi tânăr, înfăşurat în manta-mi,
Ochii mei nălţam visători la steaua
Singurătăţii.

Când deodată tu răsărişi în cale-mi,
Suferinţă tu, dureros de dulce...
Pân-în fund băui voluptatea morţii
Ne-ndurătoare.

Jalnic ard de viu chinuit ca Nessus,
Ori ca Hercul înveninat de haina-i;
Focul meu a-l stinge nu pot cu toate
Apele mării.

De-al meu propriu vis, mistuit mă vaiet,
Pe-al meu propriu rug, mă topesc în flăcări...
Pot să mai re-nviu luminos din el ca
Pasărea Phoenix?

Piară ochii turburători din cale,
Vino iar în sân, nepăsare tristă;
Ca să pot muri liniştit, pe mine
Mie redă-mă!

(1882)

Gravitatea destăinuirii aduce destinul în faţa conştiinţei analitice, invocă mitologice analogii, canalizează ideile şi emoţiile în cadenţa metrului antic al strofei safice. Poezie scrisă la 32 de ani, vârsta ieşirii metafizice în lume, vârsta propovăduirii. Primul vers are valoare afirmativă, care trimite la înveşnicire. Eternitatea nu îmbătrâneşte. În mantia olimpiană a geniului, ochii poetului caută spre solitudinea Luceafărului reîntors **în locul lui menit din Cer. Ochii visători sunt gânditori,** în circumstanţele distanţei metafizice, care face din **solitudine condiţia creaţiei, a dialogului cu sufletul**,

nu a izolării, singurătăţii, ci o mai strânsă legătură cu lumea şi frământările ei, răsfrânte-n sensibilitatea poetului aşezându-l într-un mai autentic contact cu Universul, **saudad y soledad,** la Bécquer.

Din această condiţie şi monumentală poziţie a reflexivităţii, poetul descoperă esenţa textului iniţiatic, pe care-l traversează: **suferinţa, „dureros de dulce”**, este procesul genetic al poesiei care sacrifică şi sanctifică. Focul creării, al purificării, este istovitor, dar mântuitor. De nestins cu **toate apele mării**, spiritului SupraEului liric, dor - visului, talentului – geniului cu care se confundă. Analogiile mitologice sunt dramatic – edificatoare: **Nesus** este centaurul inteligent care, înainte de a muri de săgeata otrăvită a lui Herakles, îi oferă Dejanirei, soţia acestuia, miraculoasa cămaşă – filtru, în strânsoarea căreia avea să moară, **înveninat de haina-i,** eroul grec încununat cu cele mai multe legende vitejeşti, e imortalizat de suferinţa – chin extrem: zeii, recunoscători, l-au luat în lumea lor. când poetul a scris: „pe-al meu propriu rug mă topesc în flăcări”, s-a gândit desigur la moartea lui Herakles pe rugul acceptat voluntar şi dintre flăcările căruia a suit în Olimpul nemorţii.

Interogaţia şi comparaţia cu Pasărea Phoenix este susţinută şi de destinul ei oracular, mitic, solar, de purificarea prin foc, de eternizare prin sacrificiu, ca-n gestul pilduitor al lui Iov: „**voi adormi în cuibul meu, şi ca Pasărea Phoenix voi înmulţi zilele mele**” (Cartea lui

Iov,. 29, 18). Testarea fidelităţii faţă de **Yahve** la Iov este o condiţie a înveşnicirii, adevăr de care este convins şi Emil Cioran în stilul său apoftegmatic, din eseul asupra capacităţii umanizante, sanctificante a suferinţei.

În strofa a cincea şi ultima, din acest poem, Eminescu devine categoric întru limpezirea apelor, a orizontului trăirii, a perspectivelor devenirii, a cristalizării traseului spre seninătate mioritică a integrării în cosmos, în Logosul guvernator al existenţei, adusă, prin efort intenţional, la starea de armonie. **Nepăsarea tristă** este distanţa metafizică la care nu te mai impresionează orice vorbă-n vânt a cârcotaşilor bântuiţi de frustrare. Nu te mai incomodează orice fapt comun, orice accident cotidian. Poetul, care băuse **pân-n fund voluptatea morţii „ne-ndurătoare**" a vieţii terestre, cere conştiinţei sale cu care să treacă **prin Marea de amar** spre Marea linişte din Veşnicie. Este vorba de **Sinele Suprem**, vertical, inalterabil, veşnic. Debarasarea de Sinele – a doua natură, dobândit pe parcursul vieţii în diverse obişnuinţe trenante pentru conştiinţă, fiind format din straturi aluvionare = improprii, dezumanizante. De acest Sine ne-ndeamnă Iisus Hristos să ne lepădăm, să ne luăm Crucea (Suferinţa) şi să-L urmăm întru Învierea noastră. Eminescu ştia că-n acest sine – balast se află cauza secularizării oamenilor şi a căderii lor în dizarmonie, în crizele care îi macină. De aici şi setea crescândă de Absolutul pur, imagine a armoniei, pe care poezia se străduie să o refacă.

Pentru un conţinut de o asemenea gravitate, poetul a ales strofa safică. Aceasta era cea mai potrivită ca pondere şi ca sobrietate, datorită vechimii ei: apăruse în epoca elenistică – sec. VIII-VI – când „frumoasa **Safo**, poetă aristocrată, născută în insula Lesbos şi educatoare inspirată de Amor, a unui „pension de domnişoare" (muzică, dans, poezie de dragoste şi natură), după cum afirmă Socrate (în **Phaidros**) şi Plutarh (**Dialog despre dragoste**), ar fi scris poezii în această strofă, prin care şi **Rugă la Afrodita**, unicul poem păstrat întreg până azi.

Prin acest model de strofă safică (încercat de Eminescu şi în **Murmură glasul mării, Napoleon**) poetul a realizat o incantaţie contemplativă sublimă, un poem atât de coerent, consistent şi armonios, încât absenţa rimei nici nu se observă, ca de cele mai multe ori la Bécquer. Toate atributele acestui poem memorabil neagă orice influenţă antică şi-l fac unic în poezia universală. Emoţionaţi de armonia ideatico-lirică eminesciană, ne oprim şi asupra celor patru catrene ale poemului **Dintre sute de catarge**, în care gândurile – cînturile se înfrăţesc ca imaginile şi conceptele în consonantism: „Les images fusionnent en concepts et les concepts se décomposent et se désagrègent en images. Les images énvoquent les états affectifs et associés et ceux-ci évoquent les images que les a jadis accompagneés" (Dr. Şt. Odobleja, **Psychologie**

consonantiste, Librairie Maloine, Paris, 1938, I-er vol., p. 466+467):

Dintre sute de catarge,
Care lasă malurile,
Câte oare le vor sparge
Vânturile, valurile?

Dintre păsări călătoare
Ce străbat pământurile,
Câte-o să le-nece oare
Valurile, vânturile?

De-i goni fie norocul,
Fie idealurile,
Te urmează în tot locul
Vânturile, valurile!

Ne-nţeles rămâne gândul
Ce-ţi străbate cânturile,
Zboară vecinic, îngânându-l
Valurile, vânturile.

(1880)

Reluarea analitic-reflexivă a lecturii relevă migrarea semnelor în metasemne, a textului în paratext, conform legii consonantice a reversibilităţii. Circularitate. Transfigurarea semnelor în semnificaţii şi

euritmii este caracteristică armoniei eminesciene, ea conturând viziunea onto-estetică a poetului. Este un complex şi subtil proces creator, o alchimie poietică în care efectele nu se realizează static şi/sau declarativ. Efectele artistice sunt generate de elemente universale în continuă ascensiune, ca în poemele lui Saint-John Perse, pentru care „poezia este, înainte de toate, mişcare" (Roger Caillois). Putem înţelege, dacă identificăm **mişcare** cu **undă, vibrare emoţională.** Interiorizat în eul profund, semnul devine metasemn prin spargerea matricei îngust - denotative, eliberând infinita lume a cuvântului. În această **alchimie a verbului** (Rimbaud), semnificaţiile, multiplicându-se, dobândesc trăsăturile armoniei cu valoare de **chei ale Universului, ale dublului Univers: cosmosul şi profunzimile sufletului omenesc** (Gaston Bachelard). În timp ce condiţia semnului este orizontalitatea, condiţia metasemnului este verticalitatea translingvistică revelatorie, arta, intermediar între sine, semeni, univers şi Dumnezeu sau, după René Huyghe, **legătura magică dintre fiinţă şi Fiinţa infinită: Dumnezeu (Forţa imaginii)**. Pe spirala emergenţei metasemnelor se edifică textul poetic a cărui conotaţie se universalizează deasemenea prin nesituarea evenimentelor într-un anume timp şi spaţiu. Trei tablouri pregătesc accesul la sensul fundamental, concluziv. Coerenţa semantică a primelor două tablouri este structurată pe nivelul bipolar al semnelor: sute de catarge/păsări călătoare; malurile/pământurile;

sparge/înece; valurile/vânturile şi inversiunea acestora. Ideea de mişcare, comună acestor strofe, extinde imensitatea marină la cea cosmică, mare şi cer fiind imagini ale aceleiaşi profunzimi, spiritul uman. Tablourile sunt formate din elemente sugerând ascensiunea, sensul însuşi al artei şi al regăsirii noastre. Actanţii **catarge, păsări, vânturile, valurile**, circumstanţii **malurile, pământurile**, toate se manifestă ascendent.

Întregul este însă mai mult decât suma părţilor, iar poezia, altceva decât suma semnelor. Reiterând realitatea mişcării prin verbele antonime **a goni/a urma** şi actantul cu dublă înfăţişare **vânturile/valurile**, poetul face trecerea spre sfera umanului, căci despre om este vorba când spune **De-i goni, norocul, idealurile.** Versurile 1 şi 2 din strofa a treia sunt o interogaţie cu privire la natura şi destinul uman. Antepoziţionarea subordonatei ipotetice accentuează gravitatea reflecţiei (versurile 3 şi 4), care universalizează mişcarea prin sintagma **în tot locul**, imagine a ubicuităţii. Totodată, se observă că şi acţiunea **vânturilor** desparte răul de bine, imperfecţiunea de perfecţiune, iar acţiunea valurilor nu mai este potrivnică, aşa ca în primele două strofe. **Vânturile, valurile**, ca agenţi naturali şi universali, cu silabă iniţială onomatopeică, vin din urmă ca însoţitori, mobilizatori, animatori specifici întinselor şi liberelor arii ale poeziei şi spiritului, în continuă căutare de sine.

Abstracţiunea şi mobilitatea norocului şi a idealurilor, adresarea umană apropie infinitul fizic de cel spiritual, realitatea marină metaforică de cea cosmică alegorică, întrebarea de exclamaţie, căutarea de răspuns, componentele tablourilor de contopirea lor transfigurată în idee, ca la Baudelaire, Rimbaud, Mallarmé, Claudel, Saint-John Perse, conform legii fundamentale a esteticii „les antithèses s'appellent l'une l'autre" (Şt. Odobleja, op.cit., p. 445).

Prin acest mediu relaţional, cu trimitere la universal şi etern, se ajunge la prioritatea **gândurilor**, expresie directă a spiritului creator şi a capacităţii acestuia de a se înfrăţi cu **cânturile** printr-un tainic proces de identificare. „La pensée est un enchaînement complexe et variable de consonances cognito-affectives" (Şt. Odobleja, op.cit., p. 337). Sofie şi artă. Preeminenţa spiritului. **Armonia.**

Catargele, păsările călătoare, valurile/vânturile şi mobilitatea lor re-creatoare, universalizată şi asociată cu marea şi cerul – chipuri ale spiritului – exprimă eterna mişcare a omului pe drumul suitor al reîntoarcerii. Umanizate prin cuvânt şi umanizante funcţional la nivelul semnificaţiilor, **valurile/vânturile** însoţesc mesajul cânturilor, oferindu-l multiplicat Universului, care îl preia ca pe muzica lui Orfeu la ţărmul mării din **Memento mori**, când îşi aruncă în valuri „**arfa-i de cântări îmflată". Mare, cer, gând, cânturi,** dar şi **catarge** şi **păsări** răsar ca aspecte multiple ale fluidităţii

spiritului. Imaginea mişcării este poietică şi profetică, spiritul generator de gând şi cânt, revers în artă al unului şi deci semn al multiplului, o lume de infinituri la infinit.

Poemul este un simbol al completitudinii, al simetriei, al armoniei, în care distingem un adevărat joc pitagoreic: octosilabul din metrica poeziei (înfăţişare dublă a infinitului); patru strofe de patru versuri; două strofe interogative şi două afirmativ – exclamative. Evident, Eminescu nu s-a gândit la cifre. Ele s-au revelat şi s-au implicat genial în armonia textului. Prin ele şi dincolo de ele devine sensibilă fuziunea sentimentului infinitului, din imensitatea luminii interioare a metasemnului, cu sentimentul înveşnicirii generat de timpul interior al acestuia.

Armonia ne învaţă că cel mai muninat dar cu care Dumnezeu ne-a înzestrat şi pe care, de atâtea ori, îl ignorăm, îl pervertim, îl violentăm, este **iubirea**, ea, creatoarea de armonii, sămânţă şi rod, întru comunicare şi comuniune, întru înfrăţire cu semenii, ne apropie de perfecţiune, de eternitate.

Şi nu întâmplător Apostolul Neamurilor subliniind axiomatic şi concluziv rolul credinţei, speranţei şi dragostei, că aceasta din urmă este, ca o încoronare, cea dintâi: **Şi acum rămân acestea trei: credinţa, speranţa şi dragostea. Dar dintre toate, cea mai mare este dragostea** (I,Corinteni, 13, 13). Din dragoste, şi Eminescu, şi Bécquer au edificat axa poeziei lor.

Orfeu a făcut din iubire centrul universului. Prin iubire, binele şi frumosul au fuzionat în **kalokagathia** ateniană, ajunsă etic şi estetic în lume şi rămasă în eternitate. Minunatele resurse ale **iubirii** transformă bestia în Om (Shakespeare) şi pe om în erou (Platon) sau poet (Platon, Euripide). Dacă Dante reuşeşte, cu ajutorul iubirii, să mişte astrele, Eminescu şi Bécquer le aprind. **Să fie în lume mai multă lumină.** Accesul la înţelesuri, dezlegarea tainelor, lărgirea căilor, sensibilizare. Paşi spre **Fericire**.

Ca toţi marii poeţi ai lumii, Eminescu şi Bécquer au iubit Iubirea şi Universul, spaţiul natal şi neamul, până la mitizare. Conştiinţă a apartenenţei, glas al demnităţii. Au mai iubit natura şi i s-au confesat, au iubit femeia, ideală sau reală, imaginar, sufleteşte şi trupeşte, dar înainte de toate, au iubit **poesia**, pe care au văzut-o de atâtea ori în imaginea armonioasă a chipului feminin, ca Eminescu în poezia **Din oceàn de vise:**

Din oceàn de vise ferice, strălucitoare
Ai apărut în viaţa-mi, femeie răpitoare,
Cum luna argintoasă, albă zâmbind răsare
Din înstelata mare!

În oceàn de visuri din ce în ce pierite,
Te-ai dus şi-ai stins cu tine iluzii fericite,
Cum luna melancolică şi palidă dispare
În înstelata mare!

Pe-a gândurilor câmpuri din oceàn de vise
În sânta mea junie al tău chip îmi surâse,
Femeie scumpă mie, cum luna-ncet apare
Din înstelata mare!

Lumina amintirilor aruncă sclipiri asupra meditaţiei, în marginea dorului, pe aripa zborului, trasând lungi itinerarii emoţionale dincolo de localizările geografice, simbolul **oceanului** dublându-l pe cel al **mării,** cu referire la lumea extrasensibilă a spiritului.

În căutarea, aflarea şi redarea purităţii sufletului feminin, ca efect al iubirii, poetul scrie, în **Phylosophia copilei:**

Glasul plăcerei dulce iubit
Cheamă gândirea pe a mea frunte,
Ce zboară tainic ca şi o luntre
În oceànu-i nemărginit.

Stelele toate angeli îi par,
Angeli cu aripi strălucitoare,
A căror inimi tremurătoare
Candele d-aur nouă-mi apar.

Falnică-i pare legea Creării,
Lumi ce de focuri în lumi înot,
Candeli aprinse lui Zebaot,
Ce ard topirei şi renvierei.

Dar mai puternic, mai nalt, mai dulce
Îi pare legea de a iubi,
Fără ea nu e de a trăi,
Fără ea omul ca stins se duce.

De-aceea nu voi ca eu să fiu:
Pală idee-a Dumnezeirei,
Şotă copilă a nesimţirei,
Foc mort ce pare a arde viu.

Ci voi să-mi caut pe-ntinsa lume
O frunte albă să o desmierd
Şi-n ea gândirea mea să o pierd,
Cum pierde un èco pribeagul nume.

Să-ncunun capul unui iubit
Cu vise d-aur în rai ţesute,
Până ce genii necunoscute
Mi-ar rumpe lanţul d-a fi trăit.

Iubire şi creaţie. Din poezie se ridică un imn de slavă legii **Creării** şi legii **Iubirii**, într-o relaţionare cosmică, atestare a situării omului în centrul existenţei.

În numeroase poezii îl întâlnim pe poet în căutarea iubitei neîntâlnite. Iată, în **Copilă înger**, o apariţie la confluenţa dintre vis şi idealitatea feminină eminesciană:

Copilă înger – vis de mirare,
Când lipeşti sânul de capul meu,
Dispare lumea de sub picioare,
Mă cred în raiul lui Dumnezeu.

Tu-mi pari un înger de flăcări albe,
Văd fruntea-ţi blondă în rece-eter,
Haina-ţi lumin-a serei rozalbe,
Tu eşti un geniu gândit de cer.

Tu eşti cântarea înaripată,
Iar eu suspin sunt ce te îngân;
Cântare dulce şi tremurată,
O, du cu tine al meu suspin.

O poezie din doar trei catrene. Titlul este echivalent cu **visul - categorie estetică**, visul - creator. Poezia este o cântare înaripată, o cântare dulce, şoptită, cuminecată, asemenea foşnirii **mătăsoase a mărilor de sare** din **Timbru** lui Ion Barbu. Eminescu cere acestei creaţii feminine angelice, identificată cu visul, poezia, geniul **gândit de cer**, să ia pe aripi **al său suspin** existenţial, această neîmpăcare, durere spirituală iscată şi întreţinută de condiţia terestră.

Pe lângă femeile, fecioarele, substituibile poeziei, poetul a imortalizat şi femei reale, dar neştiute, ca aceea din **Dorinţa**, pe care o cheamă-n **codru la**

izvorul într-o poezie de o armonie, melodie, puritate şi expresie specific eminesciene! O adevărată incantaţie!

Când Eminescu a scris despre iubirile altora, fie cu sursă folclorică, în **Miron şi frumoasa fără corp, Călin (file de poveste), Ondina, Fata-n grădina de aur,** fie imaginate în întregime, a proiectat iubirea terestră în propria viziune, ca în episodul **Cătălina – Cătălin**, din **Luceafărul**, uneori fiind chiar el subiectul şi trăind astfel bucuriile, ezitările, iluziile, geloziile inerente erosului pământean şi biografiei sale laice. Însă poetul, pe lângă femeia **prototipul îngerilor din senin (Venere şi Madonă),** a scris şi despre femeia (**Femeia? ...măr de ceartă) :**

„măr de ceartă
Cu masca ei de ceară şi mintea ei deşartă”,

femeia deziluziilor, ca în **Nu mă-nţelegi, Gelozie, S-a dus amorul, Despărţire, Adio,** care atrag sensibilitatea oricărui lector.

Iubirile din amintirile poetului se învăluie în nostalgie, duioşie, în grijă pentru cuvânt şi atitudine. Poetul desparte neghina de grâu, ca pâinea să iasă curată, satisfăcând din plin foamea atâtor flămânzi de frumos. Fie că sunt vesele, fie îngândurate, triste sau îndurerate, imaginate sau trăite, poeziile sale, prin genialitatea realizării, ne fac mai buni, mai bine văzători şi mai aproape de oameni. Arta lucrează tainic la refacerea

sufletului lumii, ca în **La steaua.** Nu încercăm interpretarea ei, ne oprim doar asupra ultimei strofe, pentru a sublinia eternitatea iubirii:

„Tot astfel când al nostru dor
Pieri în noapte-adâncă,
Lumina stinsului amor
Ne urmăreşte încă”

Prin orice fază de cristalizare ar trece o iubire, ea se înscrie cu planul ei luminos în memoria afectivă a celui care a trăit-o, de unde nimeni nu o poate alunga.

Cine ar putea uita un asemenea sfat:

„Tu trebuia să te **cuprinzi**
De acel **farmec sfânt**,
Şi noaptea **candelă s-aprinzi**
Iubirii pe pământ.”

(s.n.: Pe lângă plopii fără soţ, 1883, str. 11=finală)

În armonia eminesciană, evantaiul iubirii este impresionant. Cu ce să măsori dragostea de patrie şi neam al lui Eminescu din **Ce-ţi doresc eu ţie, dulce România**, când explozia ei este atât de densă, curată, spontană? Ce ţară şi ce popor nu şi-ar dori un asemenea poem? Sau aceeaşi iubire, dublată însă de indignarea, motivată social-istoric, din recent eliberata **Doină**?

Cu dragostea eminesciană pentru Ţară şi natură din poezii nemuritoare, mamele îşi cresc pruncii, cântându-le, recitându-le, sensibilizându-i încă din leagăn la minunile ei. Să deschidem testamentul eminescian la poezia **O, rămâi**, să ascultăm chemarea pădurii din primele cinci strofe, să ne umplem sufletul de sinceritatea, căldura, nevoia ei de comunicare şi comuniune, de armonie...

Trăind-o în esenţa ei, sacerdotal, Gustavo Adolfo Bécquer nu în zadar asimilează poezia iubirii şi iubirea religiei.

Dar câte nu avem de învăţat de la iubirile poeţilor Eminescu şi Bécquer?

Iubirile poetului Gustavo Adolfo Bécquer

Autorul **Rimelor** şi al **Legendelor** este un mare scriitor, nu pentru că aparţine unei mari literaturi, ci pentru că opera sa se înscrie în dimensiunea universală a literaturii spaniole, care a ieşit din perimetrul Peninsulei Iberice prin profundul său caracter umanist şi naţional şi prin expansiunea limbii spaniole în lume.

Spaniolii s-au regăsit în completitudinea creaţiei bécqueriene, a acestei arte pline de sinestezii, de armonii nebănuite şi reconciliatoare de vis şi realitate, de contemplare şi observare imediată, de idealitate şi nostalgie, de tradiţional şi modernitate, de om şi umanitate... Spaniolii l-au declarat „**cel mai iubit şi mai popular poet spaniol**” şi i-au gravat pe zidul casei din Madrid: „**El poeta del amor y del dolor**”. Omenirea l-a descoperit, l-a considerat ca aparţinându-i. Îl citeşte şi îl recitează. Numeroasele ediţii Bécquer, numeroşii săi biografi şi exegeţi atestă audienţa crescândă a poetului Bécquer în lume şi nu-i pun la îndoială geniul său.

În România, perspectiva popularizării poetului spaniol este susţinută, pe lângă marea apropiere de cod lingvistic, şi de apropierea ca destin, sensibilitate, lirism – uneori până la nivelul tematic şi lingvistic – de Eminescu. Oricine ar scrie despre Eminescu în Spania, nu ar putea, lărgind sfera de cuprindere a textului, să nu-l invoce pe Bécquer; oricine ar scrie despre Bécquer în România, ar trebui să facă apel intertextual, şi la

Eminescu. Şi nu este vorba de vreo încadrare romanticistă, mecanică sau de o „culegere de fructe târzii", după expresia lui Ramon Menendez Pidal. Dimpotrivă, poezia lor, aşa cum am arătat, nu intră în tiparul vreunui curent literar, nicicum şcoală literară. Din satisfacţii didactice, îi citǎm pe Maria Teresa León şi pe Rafael Alberti, traducătorii din Eminescu în spaniolă, ca primii care au exprimat apropierea dintre aceşti doi mari poeţi. Evidenţa însă este prea izbitoare ca să ne mai oblige să-i citǎm mereu. Elena Bălan-Osiac, în cartea **La solitude nostalgique dans la poésie roumaine, espagnole et portugaise**, relevă paralelisme, confluenţe, interferenţe Eminescu - Bécquer. Sublinieri similare se întâlnesc şi în pertinentul studiu introductiv al Domniţei Dumitrescu în: **Gustavo Adolfo Bécquer, Raza de lună – Legende**, la hispanista ieşeană Dana Diaconu, în incitantele sale eseuri despre viaţa şi opera lui Bécquer, în care face şi trimitere la Eminescu. Biografiile şi exegezele prezintă adevăruri uşor detectabile într-o operă şi o viaţă atât de restrânse ca ale lui Bécquer şi Eminescu. Dar nu dimensiunea fizică a unei opere, sau corul receptărilor imediate ale criticilor şi criticeilor, dictează menţinerea ei în circuitul cultural viu.

Gustavo Adolfo Bécquer, ca şi Eminescu, este o permanenţă, o excelenţă a culturii universale şi în primul rând naţionale. De aceea popoarele din sânul cărora s-au înălţat nu cruţă maidanezii care dau să muşte din măreţia lor. Pe Bécquer, originalitatea îl distinge de înaintaşi, de

contemporani şi de urmaşi. Toate presupusele influenţe din folclorul german, din romantismul francez, englez... sunt simple exerciţii culturale, interesante când nu au în substrat rele intenţii interpretative. Cultură înseamnă asimilare, indiferent de aria întinderii resurselor, şi care nu exclud nici apropierile geografice cum ar fi Pădurea Neagră germană de pădurile aragoneze sau ale Muntelui Moncayo din **Legende**, de Munţii Pădurea Neagră...

Talentul lui Bécquer a asimilat mai întâi folclorul spaniol, pe care-l considera „**imagine del infinido y de la eternidad, e l'alma del almo populare**". Trebuie să recunoaştem că folclorul este expresia cea mai fidelă a creativităţii unui popor şi cea mai specifică. Spania este o ţară aflată între munţi, mare şi ocean. Ea are un popor care a luptat cu mai multe imperii, a luat distanţă de alte religii, a luptat cu obiceiuri străine de spiritualitatea sa şi a făurit un folclor care a marcat începuturile literaturii culte spaniole, oferindu-se ca sursă continuă de inspiraţie tuturor marilor scriitori. La izvoarele folclorului spaniol şi-au astâmpărat setea de cultură şi alte popoare, de mai aproape, de mai departe. Sensibilitatea poetului Bécquer s-a deschis cu aceeaşi forţă de asimilare şi dăruire spre sursele religioase, istorice, geografice, spre marile împliniri din literatura cultă spaniolă, ca şi spre marile curente europene din neastâmpărul timpului, dar şi al valorilor din circuitul universal. Însă ochii lui Bécquer, poetul, au fost totdeauna îndreptat spre sufletul său, în

care s-au reflectat frământările omului de totdeauna ca şi cele ale timpului său.

Doar Eul liric bécquerian, delicat, discret, subtil, sugestiv, i-a rămas fidel poetului, creator al unei arte neameninţate de trecerea timpului. Sinceritate, naturaleţe, simplitate, pondere emoţional-reflexivă, convorbire continuă cu sufletul, cu Supraeul, în colocvii doritoare de idealitate, de perfecţiune, de Absolut. Aspiraţii, iluzii luminătoare şi unificatoare de cuvânt şi idee, de vers şi viers. Eliberare de tensiunile interioare provocate de ispitele imaginarului, deformator de trăiri autentice. Măştile ascund, deteriorează, schimbă traseul înţelegerii, falsifică fenomenele în accepţie aposteriorică.

În acest creuzet numit Bécquer, contactele europene s-au topit şi omogenizat, făcând imposibilă orice încercare de definire a poetului prin **preluări**. Duhul său poetic învăluie textul-suport ca o aură, luminându-l, făcându-l accesibil tuturor vârstelor şi tuturor nivelurilor intelectuale.

Dacă în faţa lui Eminescu încerc un motivat sentiment de religiozitate, în faţa lui Bécquer încerc un sentiment de **duioşie prietenească**, de înfrăţire cu marele său registru de trăiri interioare, mai direct şi mai pe scurt comunicate. Şi la unul şi la altul, lectorul află sursa intrării în lumină, în desprinderea de om şi intrarea în **Umanitate**. Între existenţa purităţii şi căutarea ei îşi face loc un raport de reversibilitate, ca între răspuns şi întrebare.

În centrul operei lui Bécquer stă **iubirea**, Alfa şi Omega. Căutarea desăvârşirii. Esenţa. Bucuria de a trăi în lumină, în ilimitat, în libertatea versului neîngrădit, chiar când rima întârzie o localizare spontană, revelată. Absenţa farmecelor ei, chiar când este suplinită de armonia rostirii, nu umbreşte ansamblul. Spontaneitatea prezentă în folclorul spaniol accentuează farmecul rostirii, identificând spiritul individual cu cel naţional într-o contopire specifică lui, toate reflectate într-un spirit de neconfundat al poeziei bécqueriene intrată profund în tradiţia (tezaur mereu modern prin deschiderea noului filtrat etic) spiritualităţii spaniole din care a răsărit pe cerul lumii.

*

* *

Cu iubirea, Dante, însoţit de Sfântul Bernard, intră în Paradis, la poarta căruia rămâne Beatrice să mai conducă spre Eden şi alte excelenţe. Prima şi marea iubire a lui Bécquer este cea de dincolo de sfera sensibilului, contingentului, mediatului, efemerului. Este iubirea de Absolut, de Perfecţiune, de Transcendenţa estetică, în acest concept subînţelegându-se şi componentele etică şi religioasă, pe care filosoful spiritualist Kierkegaard le prezintă ca trei nivele fundamentale de existenţă, în esenţă inseparabile.

Este iubirea de poezia pură, esenţial-completă, artă înscrisă prin misterele naşterii în universalitate şi eternitate. Această iubire este fericirea şi chinul existenţial purificator. Idealitate pândită de materia precară şi care tulbură dorul-vis = visul-dor bécquerian. Aceasta l-a fericit şi l-a dulce-chinuit pe Bécquer. Să vezi şi să simţi idealul orbitor de frumos agresat de necruţătoare umbre. Să simţi visul întrupându-se în arta îngrădită de forme, de materialul lingvistic, incapabil de a reda toată bogăţia ideatic emoţională a sufletului poetului. Să vezi armonia perfecţiunii scăldată în lumină ca o fata-morgana în voaluri de aur în miezul zilei de vară pe câmpurile legănând ovăzul argintiu, grâul de smarald chemându-te cu mirifice braţe de foc printre oglinzile topindu-se în zări... Ce trăire fericită a idealului, ca proiecţie întru întrupare este confluenţa dintre apă şi agheazmă, dintre anaforă şi vin, mărturisire şi încrederea uşurării conştiinţei. Aceasta-i **iubirea** cea mare şi în veci mântuitoare a lui Bécquer. Acesta este focul său sacru pe care l-a trăit jertfelnic. Este iubirea care nu ucide, ea sanctifică sacrificându-se. Sacerdotal. Pe masa din altarul tainelor eului liric, cuvintele cad, se desprind de esenţa lor care suie spre cerul armoniilor, întregul consumându-se în atingerea unor altitudini la care nu mai are acces decât spiritul.

Cel mai potrivit exemplu este cel oferit de **Rima XI**, pe care am putea-o subintitula **Ideal estetic**, **Poezie pură**, **Absolut artistic**:

„– Yo soy ardiende, yo soy morena,
yo soy el símbolo de la pasión;
de ansia de goces mi alma está llena;
¿A mí me buscas?
– No es a ti, no.

– Mi frente es pálida, mis trenzas de oro;
puedo brindarte dichas sin fin;
yo de ternura guardo un tesoro;
¿A mí me llamas?
– No, no es a ti.

– Yo soy un sueño, un imposible,
vano fantasma de niebla y luz;
soy incorpórea, soy intangible;
no puedo amarte.
– ¡Oh, ven, ven tú!”

Traducerea:

Poezia a XI-a

„– Sunt arzătoare, sunt o dogoare,
eu sunt simbolul dragostei cu
inima plină de dor şi candoare:
Pe mine mă cauţi? – Nu-s a ta, nu!

Am chipul palid, cosiţe de aur
şi pot să-ţi ofer bucurii de nespus;
de mângâieri ascund un tezaur:
Pe mine mă chemi? – Nu-s a ta, nu-s!

Eu sunt un vis de mâine, de ieri,
iluzie-n ceaţă şi în lumină;
sunt pretutindeni şi-s nicăieri:
Nu pot să te iubesc. – O, vino, vino!”

Trei catrene care au câte trei versuri pictural-confesive, portretistice, completate fie de un vers conţinând o interogaţie şi o afirmaţie vocativă, fie o negaţie şi, finalmente, o chemare repetată, imperativă, cu prelungire dincolo de cuvinte. Ultimul vers al poeziei ilustrează starea de suferinţă existenţială provocată de **soledad**, de solitudinea nostalgică, dorul de un ideal absolut, „de neatins” (Juan Ramón Jiménez), ş.a.

Vocabularul, extrem de simplu, în momentul în care îl eliberăm de accepţiile imediate, devine încărcat de conotaţii metatextuale, care trimit, mai întâi, nu la poezia iubirii, ci la iubirea poeziei pure, care nu se poate realiza în absenţa talentului, geniului, identificării cu pasiunea pentru ea. Jocul iubirii pentru esenţa ei unificatoare este ajungerea prin împătimirea implicată creaţiei ca finalitate sublimă a lui **poiein** (gr. = a face), a procesului creator.

Arzătoare, **dogoare**, **pretutindeni**, **nicăieri** sunt atribute ale artei şi ale focului purificator, cristalizator,

realizator de creaţie; **dor**, **candoare**, **mângâieri**, **aur**, **tezaur** sunt valori superioare, atribute ale idealului estetic împlinit, ca şi **simbolul dragostei, visul, iluzie-n ceaţă şi în lumină**, „**incorpórea y intangible**" (fără corp şi de neatins), care fac referire directă la imaterialitatea poeziei pure = emoţie şi idee (la Eminescu **cânturile, gândurile**: **Dintre sute de catarge**).

Pasiune şi vis, iubire şi ideal. Poesie tinzând spre cerurile sale de dincolo de cer. Poeţii se opresc pe diferite trepte de sensibilitate, de receptare, de capacitate de înţelegere şi trăire. Arta, neputând să iubească decât în absolutul ei, acolo unde accesul devine imposibil, dar de unde ea continuă să-i cheme cuceritor, fascinant, sacrificator ţi sanctificator: **O, vino, vino!**, unde ea îşi are altarul şi de unde-şi răspândeşte harul.

Chipul palid dezvăluie imaterialitatea **poesiei**, esenţializată în emoţie şi idee, trăite, contemplate... **Cosiţele de aur** ne duc cu gândul, ca în atâtea ocazii poetice bécqueriene şi eminesciene la idealitatea cuceritoare, sugerată de **Loreley**, zâna din folclorul de pe Rhin, şi introdusă de Heine în poezia universală. Loreley este identificată cu poezia pură, cu idealul estetic obsesiv, cuceritor, sacrificator, prin aurăriile ei muzicale, picturale, ideatice. Această **rara avis** merită citată în întregime întrucât, prin extensie, **Loreley** poate fi asimilată cu idealul estetic al oricărui mare poet şi al destinului uman:

„Ich weiß nicht, was soll es bedeuten,
Daß ich so traurig bin;
Ein Märchen aus alten Zeiten,
Das kommt mir nicht aus dem Sinn

Die Luft ist kühl, und es dunkelt,
Und ruhig fließt der Rhein;
Der Gipfel des Berges funkelt
Im Abendsonnenschein.

Die schönste Jungfrau sitzet
Dort oben wunderbar,
Ihr goldenes Geschmeide blitzet,
Sie kämmt ihr goldenes Haar.

Sie kämmt mit goldenem Kamme
Und singt ein Lied dabei;
Das hat eine wundersame,
Gewaltige Melodei.

Der Schiffer im kleinen Schiffe
Ergreift es mit wildem Wehe;
Er schaut nicht die Felsenriffe,
Er schaut nur hinauf in die Höhe.

Ich glaube, die Wellen verschlingen
Am Ende Schiffer und Kahn;
Und das hat mit ihrem Singen
Die Loreley getan.”

Să traducem, cât mai textual, această bijuterie a destinului uman:

„Eu nu ştiu ce poate să-nsemne
Tristeţea mea de acum,
Un cântec din vremuri solemne
Din cuget nu-mi iese nicicum.

Răcoare-i şi soarele-apune,
Blând apele Rhinului curg,
Muntele-n vârf, o minune
De perle scânteie-n amurg.

O zână răsare-ntre ele,
Comoară-n comoara de sus,
Mătăsuri lucesc şi mărgele
Pe trupu-i frumos de nespus.

Ea-şi piaptănă părul de aur
Cu-n piepten de aur cântând
Cu-ntregul de aur tezaur,
Un cântec cum n-a fost nicicând.

Vâslaşul bărcuţa vâsleşte
Cu ochii la zâna ce-i fură;
Din ape o stâncă-l pândeşte –
Aşteptându-l la cotitură.

Eu cred că valuri buimace
L-or pierde cu barca-i şi, vai
Aceasta de vremuri o face
Cu cântecul ei, Loreley.”

Marile pasiuni sacrifică. Jertfa lor sanctifică. Razele soarelui spre apus, măsurând pământul, fac să scânteieze vârful muntelui, şi să multiplice-n ecouri cântul zânei, fascinând vâslaşi pe legendarul fluviu. Lumina cristalizează în aurul podoabelor, sugerând un foc nestins cu reflexiile în noi, şi cântă şi apele simfonia fascinaţiei. Amurgul intră pe valea munţilor. În explozia de lumină, elementele nu se mai disting, atenţia fiind reţinută de jocurile vârfurilor de raze şi de muzica însoţitoare. Într-o asemenea situaţie se află cuvintele faţă de poezie. Sensul lor profan, imediat, comun, nu mai interesează. Cuvintele se consumă la înaltele temperaturi ale arderii în spirit. Esenţele capătă aripi. Mişcarea lor este zbor, freamăt în văzduh, muzică şi împlinire de vis-dor.

Poezia, stare de graţie, de revelaţie, în tainicul proces al creaţiei, abandonează trupul şi lasă spiritului libertatea nemărginirilor. Când poetului i se pare că anvergura aripilor sale nu acoperă zările, se îngândurează. Distanţa dintre ce el visează, îşi doreşte şi ceea ce realizează îi provoacă neliniște, satisfacţii ale libido-ului dorit, dar rămas la distanţă, ar spune Freud. Insatisfacţia şi dorinţa îl fac să creadă că ar putea încerca

o altă viteză a zborului şi o altă cuprindere în aripile poeziei, sentiment înscris în atâtea versuri, ca de exemplu în **Rima XII**, din care citǎm primele două strofe, urmate de traducere:

„Porque son, niña, tus ojos
verdes como el mar, te quejas;
verdes los tienen las náyades,
verdes los tuvo Minerva,
y verdes son las pupilas
de las hourís del Profeta.

El verde es gala y ornato
del bosque en la primavera;
entre sus siete colores
brillante el iris lo ostenta;
las esmeraldas son verdes;
verde el color del que espera,
y las ondas del océano
y el laurel de los poetas.”

Traducerea:

„De ce, copilă, ochii tăi
sunt verzi ca marea-i întrebarea;
verzi ca oceanul de văpăi,
verzi ca privirea-nţelepciunii
şi-s verzi ca verdele minunii
din ochii ce vestesc iubirea.

Verdele-i graţie şi flori-
le din plaiuri primăvara
când toată ţara de culori
e-n ochii tăi strălucitori
ca viul verde din smaralde
şi din speranţa dând să scalde
chemările din visul-dor
şi laurii poeţilor."

Frecvenţa culorii verde sugerează vigoarea poeziei bécqueriene, chiar când autorul se înduioşează, se îmgândură. În estetica acestui poet, ca şi la Eminescu, arta nu este supusă calculelor de niciun fel. Paradigma ei se înscrie ascensiunii în spirală spre infinitul visat, spre absolutul dorit. Eul liric este completat cu suspinul prezenţei unor nori, a unor umbre-ecou, căci rămânerea pe gânduri exprimă profunzimea care ne integrează mai bine în ideal. Poezia pe care o iubeşte Bécquer este cea a deschiderii mugurilor şi florilor, a revărsatului zorilor, a

sărutului cerului pe tezaurul livezilor şi pe liniştea apelor. Poezia se identifică cu iubirea, ca într-o biblică geneză, poetul îi simte paşii în **Rima X**:

„Los invisibles átomos del aire
en derredor palpitan y se inflaman,
el cielo se deshace en rayos de oro,
la tierra se estremece alborozada.

Oigo, flotando en olas de armonías,
rumor de besos y batir de alas;
mis párpados se cierran... ¿Qué sucede?
¿Dime?
– ¡Silencio! ¡Es el amor que pasa!”

În româneşte:

„Nevăzuţi fotoni ai cerului
cântă, se extind şi prind,
pământul cu razele misterului
ale cărui tresăriri mă aprind.

Simt undele sărutului din armonia
aripilor ce bat să nu se-nece;
pleoapele se-nchid... Ce se petrece?
– Linişte! Iubirea cucereşte veşnicia!”

Ritmul respiraţiei cosmice, simfonia universului, armonia orfică a luminii, muzica altor simţuri şi finalitatea sublimă: simboluri ale iubirii şi efectelor ei. Să auzi paşii dragostei înseamnă să te desprinzi de trup. Extaz. Delir. Incantaţia unei trăiri pe alte dimensiuni de care numai geniile dau seamă. Starea de beatitudine este o treaptă spre sfinţenie.

Identificarea visului cu poezia şi a poeziei cu visul dă imaginea spiritului în deplina sa libertate recreatoare estetico-etic: **aripi nevăzute**, **esenţă** şi **idee fără formă** unesc ca un universal şi nevăzut **inel**, **Existenţa**, cum am văzut şi în **Rima V**. Mister. Vârtejul cristalizat al unei energii care pulverizează materia, restabilind scara valorilor, făcând loc sacrului, spiritului creator. Poezia este iubire, armonie, axa existenţei, salvarea a tot ce este. Taină a supravieţuirii prin **foc purificator**, pentru că poezia, ni se destăinuie Bécquer, este izvorul vieţii, agheazma regeneratoare, dătătoare de viaţă fără de moarte, apa miraculoasă care l-a chemat în oglinda ei fluidă pe **Fernando** din Legenda **Los ojos verdes** (Ochii verzi). Poezie a luminii, ea are atributele de undă şi foton ale acesteia, parfum şi armonie, speranţă şi amintirile care fac din trecut prezent; Bécquer continuă să definească poezia şi în **Rima IV**, piesă de patru strofe, de câte şase versuri. Iată prima strofă:

„Mientras las ondas de la luz al beso
palpiten encendidas,
mientras el sol las desgarradas nubes
de fuego y oro vista,
mientras el aire en su regazo lleve
perfumes y armonías,
mientras haya en el mundo primavera,
¡habrá poesia!”

În româneşte:

„Cât timp lumina-şi joacă sporii
de aur, viaţă şi noroc
şi soarele-mprăştie norii
cu lăncii de smarald şi foc,
atât cât cerul poartă-n sân
miresmele şi armonia
universului stăpân,
va exista poezia!”

Poezia este gând şi cânt, ca la Eminescu, emoţie şi idee, condiţia zborului ei veşnic, însoţit de mişcarea undelor de aer şi ape, ca-n cerurile şi-n lacurile eminesciene. Speranţa **nelimitată, ca un tezaur**, amintirea ca sursă de poezie, de trăire, poate mai intensă, a trecutului, inepuizabila memorie afectivă, regenerându-se ca pasărea Phoenix, ca visul izvorât din vis şi poezia născută din poezie... topind speranţa în vrere, în

perspectiva faptică, poezia devine o permanenţă, un **Ianus** care vede în ce a fost şi ce va fi, sporind capacitatea de reconstruire şi deschizând trasee. Pentru ca înnaintarea să nu contenească, iar întoarcerea în amintire, sau urmele ei, să aibă un singur sens, ascensional spre **Eden**, **Esperanza**, stea călăuzitoare, mergând înaintea întrupării dorinţei: **Y renacen como el fénix**: **Rima LXXVIII**:

„Fingiendo realidades
con sombra vana,
delante del Deseo
va la Esperanza.

Y sus mentiras,
como el fénix renacen
de sus cenizas.”

Traducere:

„Asemănând realitatea deşartă
cu o sumbră fiinţă,
Speranţa merge în artă
înainte de Dorinţă.

Şi fanteziile ei,
ca o fenix, renasc
cu ale sale chei.”

El Deseo este o alternativă, o posibilă împlinire, pe când speranţa, prin vitalitate, este o permanenţă. Entuziasmul lor este echilibrat uneori de o duioşie înlăcrimată cu substrat metafizic, trezindu-i poetului metaforice aduceri aminte şi sugerându-i analogii. Traversând iniţiatic lacrimile răului existenţial, poezia îşi află locul la altitudinea luceafărului, de unde-şi revarsă, asemănător, lumina modelatoare de lume. **Rima XIII** este grăitoare:

„Tu pupila es azul y, cuando ríes,
su claridad süave me recuerda
el trémulo fulgor de la mañana
que en el mar se refleja.

Tu pupila es azul y, cuando lloras,
las trasparentes lágrimas en ella
se me figuran gotas de rocío
sobre una vïoleta.

Tu pupila es azul y, si en su fondo
como un punto de luz radia una idea,
me parece en el cielo de la tarde
una perdida estrella.”

În româneşte:

„Ochii tăi albaştri, când surâd cuminte,
vraja lor mă face să-mi aduc aminte
focul dimineţii când chibritul zării
scapără pe-oglinda mării.

Ochii tăi albaştri, de plâng uneori,
au lacrimi curate, roura din zori
ale cărei boabe limpezi şi descrete-
s pe-ntredeschise flori de violete.

Ochii tăi albaştri, în inimă când
aprind o idee, răspândesc lumină,
ca un astru cerul nopţii străbătând
destinat în ceruri pururi să revină."

Aceşti ochi, ca zările deschise spre Univers, sunt, uneori, înlăcrimaţi de dureri cu o motivaţie metafizică în destinul uman, fascinând ca **raza lunii** (în **Leyendas**). Poetul îi simte şi îi presimte, conducători şi seducători, peste tot. Sunt ochii poeziei, pe care Bécquer îi vede ca pe însăşi poezia – zână din basm, cu mişcări mătăsoase, scriind, cu scrisul ei muzical, partitura unui poem mirific, chiar dacă pe alocuri îşi moaie aripa-n **amar**, ca Eminescu în **Mortua est!**. Să vedem această ipoteză completată în **Rima XXXIV**:

„Cruza callada, y son sus movimientos
silenciosa armonía;
suenan sus pasos, y al sonar recuerdan
del himno alado la cadencia rítmica.

Los ojos entreabre, aquellos ojos
tan claros como el día,
y la tierra y el cielo, cuanto abarcan,
arden con nueva luz en sus pupilas.

Ríe, y su carcajada tiene notas
del agua fugitiva;
llora, y es cada lágrima un poema
de ternura infinita.

Ella tiene la luz, tiene el perfume,
el color y la línea,
la forma, engendradora de deseos,
la expresión, fuente eterna de poesía.

¿Qué es estúpida? ¡Bah! Mientras callando
guarde oscuro el enigma,
siempre valdrá lo que yo creo que calla
más que lo que cualquiera otra me diga."

În româneşte, cât mai textual:

„Trece tăcută şi mişcările ei
sunt liniştile armoniei;
paşii ei cântă şi îmi amintesc
de ritmu-naripat al poeziei.

Ochii-ntredeschişi, acea privire,
adâncă limpezime-a dimineţii
când ia în braţe cerul şi pământul,
au în adâncul lor lumina vieţii.

Râd ca apa-n hohote de râs
când se rostogoleşte în cascadă,
sau plâng şi-atuncea lacrima-i poem,
căzându-i sufletului pradă.

Ea are căldura, are parfumul
are culoarea şi mai are linii
zămislitoare de dorinţe,
izvor al poeziei, al luminii.

Dar cine-i neînţeleasa? Aş! Când trece,
stârneşte numai semne de-ntrebare;
dar numai eu cunosc a ei valoare
mai mult decât mi-ar spune-un oarecare.”

Alchimica fiinţă a poeziei are atâta farmec şi atâta lumină, încât chiar elementele de contrast nu par discrepante în raza de acţiune a legii echilibrului, făcând loc armoniei. **Ochii întredeschişi** înlesnesc observarea nuanţelor, a conotaţiilor secrete ale fenomenelor, precum şi o mai exactă stabilitate a contururilor. Coexistenţa **râs – lacrimă**, **bucurie – tristeţe**, în sfera de detectare poietică ţine de capacitatea magică a poeziei de a cuprinde totul şi de a modela în sensul iubirii creatoare de eufonii. Strofa a patra uneşte sinestezic căldura, parfumul, culoarea, linia, într-o înfrăţire a artelor sub miraculoasa putere de gestaţie a poeziei. De neînţeles pentru alţii, este foarte bine înţeleasă axiologic de poetul care-şi confundă eul liric cu ea.

Naturală, discretă, sugestivă şi contemplativă, cu nuanţările ei metaforice, ideatice şi emoţionale, poezia lui Bécquer cucereşte prin confiere, autenticitate, capacitate de transfer, putere de atracţie, de fascinare, prin atotcuprindere. Este o poezie creată, pe alocuri revelată, nicicum făcută. În zborul ei, prin universul liric al sufletului poetului, ea se bucură de frumos şi suspină ca un prunc acolo unde armonia suferă de suferinţa lumii. Ea este sunet, culoare, undă a tuturor mişcărilor eului profund, **acord sonor al harfei de aur, sărut al zefirului, undă de lumină** (**Rima XV**), este lumea visului creator de lumi, a poeziei – spirit creator, chipul feciorelnic al armoniei. Pe aceasta a iubit-o poetul, o

iubire eternă, căreia îi închină o poezie cu acest titlu: **Amor eterno**:

„Podrá nublarse el sol eternamente,
podrá secarse en un instante el mar,
podrá romperse el eje de la tierra
como un débil cristal.

¡Todo sucederá! Podrá la muerte
cubrirme con su fúnebre crespón,
pero jamás en mí podrá apagarse
la llama de tu amor."

Încerc, în traducere, să-i păstrez tonalitatea de orgă:

„S-ar putea ca soarele să cadă-n noaptea largă;
s-ar putea ca marea să sece în neştire;
s-ar putea ca osia planetei să se spargă
asemenea unui cristal sibţire.

Aşa s-or duce toate! Chiar moartea să mă-nvingă
se va putea-ntro zi, ştiu bine;
dar niciodată, nimeni nu va putea să-mi stingă
jeratecul iubirii pentru tine."

Visul poetului, repetat, nuanţat. Visul lui mare şi minunat, iubirea dintâi şi din urmă, **poesia**, în toate nuanţările ei, uneori oximoronice. Vibrarea sensibilităţii

şi înţelesuri de dincolo de ea: **poesia es el sentimiento**; **la poesia eres tu, Amor!**; **la poesia es en el hombre una cualidad puramente del espiritu; reside en su alma, vive con la vida incorpórea de la ideea**; **la poesia es un aspiración, presentimientos, vive, respira, se muede en una indefinible atmósfera de idealismo... fluido luminoso y magnético**; **la poesia es al saber de la humanidad, lo que el amor a las otras pasiones. La poesia es el amor que es un misterio. Todo en él son fenomenos a cual más inexplicables**; **ma quieres saber lo que es el amor? – Es la suprema ley del universo**; **el amor es poesia**; **el amor es la religión**; **esiste un mondo del alma, del espiritu**; **la poesia popular es la sintesis de la poesia**...

Aceste apoftegmatice idei ale lui Bécquer, ca şi atâtea altele asemenea, se întâlnesc în: **Cartas literarias a una mujer**, din finalul celei de a patra, mai reţinem concluziv: **A Dios, foco eterno y ardiente de hermosura, al que se vuelve con los ojos, como a un polo de amor, el sentimiento de la tierra.**

Sunt intuiţiile ideatorii ale lui Bécquer asupra poeziei şi substraturilor ei arhetipale. Este misterul **iubirii** manifestată la divina izbucnire de entuziasm creator de graţie, de extaz, de poezia care le naşte şi întreţine toate acestea. Poeţii ard pentru acest **mai mult**, pentru poemul perfect, pentru poemul mereu nespus sau spus şi propus ştergerii, pentru a face loc altuia, superior. Asemenea lui Dante, la care iubirea este axa operei sale,

tot aşa la Bécquer iubirea este strat germinativ, prolific, suprastrat nutritiv de altitudini.

Bécquer crede că, dincolo de simţirea comună, poeţii au harul să vadă prin materie ce este esenţial în ea şi, alchimistic, ce-ar putea dăinui din ea, adică **esenţa**! Doar întru relevarea acesteia, pledează poezia lui Bécquer ca o conciliere între **ente** şi **essentia** = între **fiind** şi **esenţă**, care trimite la axiomatica lui Tomas de Aquino, în efortul său reconciliator, între neoplatonismul augustinian şi aristotelism, ca şi între alte contraste: fides et ratio (credinţa şi raţiunea), apolinicul şi fausticul, pe axa cărora nu neglijăm magicul. Toate aceste nuanţări le descoperim la Eminescu şi Bécquer ca, dealtfel, la toţi marii creatori ale căror spirite, prin religie, au devenit foarte sensibile, ca să afirme un adevăr mereu prezent în folclor: religia înseamnă acces la eternitatea pe care poeţii o întrezăresc în esenţă – stare de perfecţiune, bucuria de a trăi în plenitudine, în măsura care duce spre sfinţenie (Mircea Eliade – Omul religios), situabil în triunghiul Dumnezeu – om – natură.

Pe această linie de gândire, Arghezi a putut rosti, la Atheneu, în Bucureşti: **Eminescu este evanghelistul nostru**; dar şi pe N. Iorga atunci când afirmă: „**Eminescu este expresia integrală a neamului românesc**”, care este religios prin geneză şi devenire (V. Pârvan, D. Stăniloaie, P. Ţuţea, N. Crainic, Mircea Vulcănescu, Mihail Polihroniade ş.a.).

Bécquer este convins că anumitor fiinţe le este dat să păstreze în Eul lor intim ideea de har şi că primii dintre aceştia sunt poeţii.

În unele din eseuri, ca şi în poetica sa, Bécquer distinge între poezia frumoasă şi melodioasă şi poezia de profunzime, contemplativă, arta intuită (Wesenschau). Aceasta din urmă, în accepţia lui Bécquer, are **una cadencia maestuosa, e una armonia e hermosura semblables**. Între poezia scurtă, naturală, liberă, dar plină de idei, aceasta trece prin inimă ca un curent electric, nu i se uită vitalitatea modelatorie (Die grossen Gedenken kommen ausdem Herz" – Goethe, tr. *Marile gânduri vin din inimă*).

Astfel, Bécquer deosebeşte poezia pentru toţi de poezia pentru poeţi, precum filosofii antici care deosebeau gândirea comună de gândirea acroamatică (iniţiatică). Una este lucrată, făcută, refăcută... Cealaltă este creată spontan, revelată, ar spune, cu Goethe, şi Pierre Reverdy, izbucnită, ţâşnită din suflet şi mai de dincolo de el: ieşind din harfă ca din nişte corzi vibrând cu o eufonie – destin ascultându-i ecourile. Una este îmbinarea artei cu fantezia, cealaltă este scânteierea inflamatoare de **sentimiento y amor**, de aceea conchide convingător pentru oricine: **Poesia popular es una sintesis**. Această opinie superioară despre poezia populară explică nerigurozitatea poetului Bécquer pentru rimă, spontaneitatea spiritului creator furnizându-i mai degrabă consonanţe, asonanţe şi, uneori, rimele mai mult

sau mai puţin bogate. Cititorul cu o mai înaltă sensibilitate uneşte **ritmul**, uşor detectabil cu **rima** de dincolo de cuvinte, „merveilleux moyens ...qui ont des vertus qui satisfont les zones les plus secrètes de l'ésprit" (**Corona Benignitatis Anni Dei**, Paul Claudel, 1915), unindu-le ca factori ziditori ai armoniei. Altfel spus, Bécquer, în dragostea lui pentru folclor, rosteşte un adevăr înrudit cu cel rostit de Eminescu în **Mara**: „*Dumnezeul geniului m-a sorbit din popor cum soarbe soarele un nour de aur din marea de amar*". **Las Leyendas** bécqueriene, în care este atâta poezie, sunt şi ele mărturisitoare de talent şi înţelepciune.

La această artă de dincolo de strune şi arcuş, la această poezie de dincolo de unităţile lexicale, Bécquer face referiri similare cu cele aflate în marea sa iubire din şi pentru poezie în **Introduction** la **Rimele** pierdute (**Libro de los Goriones**).

În manuscrisul regăsit şi păstrat la **Biblioteca Nacionál**, poetul scrie despre intuitele miliarde de germeni care foiesc într-o **eternă incubare**. Contactul cu tăinuite forţe împinge aceşti fotoni, spori, germeni la suprafaţă, unde convertesc sărutul soarelui pe flori şi fructe în eufonii ideatico-lirice. În abisul dintre lumea ideilor şi lumea formelor, dintre **fenomene** şi **noumen**, ar spune Kant, singurul care poate salva este, totuşi, cuvântul, concretizare a spiritului; cuvântul, timid şi preadolescent, insuficient şi cu braţele deschise întru multiplicare conotativă, se converteşte în semnificaţii,

posibil să fie înţelese, altele rămânând subînţelegerii. Aceste aparent liniştite sub- şi suprastructuri, necunoscute de ştiinţă explică unele din stările febrile ale poetului, unele dintre exaltările, alunecările şi suişurile sale. Arzând, tinzând către nivelul poetic ideal, rostind întru fiinţarea lui cunoscutul şi dumnezeiescul **fiat lux**, pe care îl invocă Bécquer în arderea sa separând lumina de umbre, visul-dor de realitatea imediată, fantasmele imaginaţiei de personajele reale, femeile din ideal de cele din existenţa cotidiană. Se iau distanţe. Se fac ierarhizări. Mai corespunzătoare localizări... Clătitul cu apă rece revigorează. Discriminări imperative în sfera creaţiei artistice, când biologicul se abandonează în favoarea spiritului făptuitor. Exigenţele cresc. Este convingerea poetului Bécquer, că: **numai un astru poate dezlega spiritul de materie, pentru ca acesta să poată urca spre zone mai pure**. Această iubire pentru creaţia poetică – esenţă, dragostea care nu omoară, ci sacrifică, jertfeşte, fericeşte dulce chinuind, este întâlnită în **Las Leyendas**.

Nu este lipsit de interes să spunem, fie şi în treacăt, că de poetul Bécquer din **Legende**, îi putem apropia pe mai mulţi poeţi români, cum ar fi Vasile Cârlova, romanticul instruit, pasionat de poezia populară, preocupat de teme ca solitudinea (**soledad**), natură, fantasticul din **Ruinurile Târgoviştei**, **Înserare**, **Rugăciune**, în teme ca **iubire**, **dor**, **vis**, **jale;** pe Grigore Alexandrescu, poet reflexiv, ilustrator al temei ruinelor,

scriind şi în stil popular – cald, liric, narativ şi dramatic, abordând, ca Bécquer, în **La cruz del diablo** (Crucea diavolului), **El monte de las animas** (Muntele duhurilor), în tematica naturii şi a nopţii, a fantasticului... Iată un exemplu din **Răsăritul lunii la Tismana**:

„*Feudala cetăţuie, părea unul din acele ossianice palate*
Unde geniuri şi fantome cu urgie se izbesc”.

Un alt exemplu este din **Umbra lui Mircea. La Cozia**:

„*Ale turnurilor umbre peste unde stau culcate*
Către ţărmul dimpotrivă...,
Zidul vechi al mănăstirii în cadenţă îl izbesc”

„*Dintr-o peşteră, din râpă, noaptea iese, mă-mpresoară*
De pe muche, de pe stâncă, chipuri negre se cobor...”

Cu un fantastic asemănător **Legendelor** bécqueriene.

Îl mai putem aminti pe Dimitrie Bolintineanu, poetul **Reveriilor**,al **Florilor Bosforului**, **Macedonelor**, al unor basme şi balade pline de macabru, fantastic, supranatural, mister, nopţi cu iele şi hârci, autor al poeziei **Muma lui Ştefan cel Mare**:

„*Pe o stâncă neagră*
Într-un vechi castel”,

ca în **Muntele spiritelor** al lui Bécquer. Să mai amintim doar că Dimitrie Bolintineanu a fost unul dintre poeţii români bine receptaţi în Franţa. **Les Fleurs du Bosphore** au constituit o noutate pentru gustul parizian.

În variatele şi fermecătoarele **Legende** bécqueriene, iubirea, ca idealitate, este centrul iradiator, plurisemantic, test iniţiatic, pitagoreic, care îmbolnăveşte pasional, previne şi vindecă fizic, întinereşte spiritual, este katharsis aristotelic, purgatoriu catolic, deschizătoare de drum spre mântuire în ortodoxie... Cioran nu greşeşte când afirmă, că „iubirea este drumul cel mai sigur spre **fericire**", şi care presupune înţelepciunea „care este clorofila sufletului" (în eseul **Melancolie şi iubire**).

În legenda **El rayo de luna** (Raza de lună), noaptea naşte mistere. Raza de lună este calea spre ideal, vis şi dor, năzuinţă şi iluzie, speranţă şi perfecţiune, fericire şi suferinţă, ardere într-un foc tăinuit, iubirea acoperindu-le pe toate. Bécquer, poetul, este **Manrique**, solitarul, un poet care vede creaturi stranii, are imaginaţie bogată, visează şi trăieşte în delir închipuirile sale, cu situare în ideal; vede puritatea poeziei sale în imaginea unei femei misterioase, fatale: **Cred că în fundul apelor râului... trăieşte o femeie misterioasă...**

Umbre înfrăţite, amurg depăşit, noapte în extensie luând în stăpânire ambientul cu liniştile şi fiorii ei, trează solitudine: visul, mănăstirea, pădurile, apa,

dorinţa... Manrique întrezăreşte siluetele unor fiinţe sumbre, aude sunete miraculoase şi şoapte de neînţeles. Naraţiune poetică la persoana întâi, destăinuire şi reflexiune, amor, amar, delir. Insomnie, luna pluteşte în cer. Manrique îşi închipuie iubirea, iubita invizibilă. Fascinat de gândul întâlnirii, se întreabă cum poate fi frumuseţea ei. Fericire şi chin metafizic. Manrique gândeşte poetic: **Era noapte, o noapte blândă de vară, plină de miresme şi de freamăte line, cu o lună albă şi calmă pe un cer de un albastru luminos**.

A spune că este o noapte romantică înseamnă a transforma poezia în proză. Este o noapte în care vizualul se uneşte cu auditivul într-o arhitectură de catedrală unde cititorii intră fără trup, să se cuminece cu vraja armoniilor ce îşi abandonează suporturile, cuvintele. În contemplaţia sa, poetul narator, identificându-se cu autorul, presimte paşii idealului său, traseul necunoscutei imagini feminine, al nevăzutei zâne: **O femeie! La ora asta! Aceasta e, aceasta e femeia pe care o caut**. Este poezia pură, de neatins, de necuprins, imaginea visurilor şi speranţelor sale, umblând prin univers. O linişte profundă, la lumina blândelor raze ale lunii. Manrique vede palatul, ca în **Luceafărul** lui Eminescu, şi se întreabă cine îl locuieşte, dacă este casa ei sau a vreunui nou-venit la Soria (legenda e soriană). E vreun senior, vreun **don Alonso**? Cu aceste întrebări, expresie a frământărilor sale, a întâlnirii visului cu realitatea, Manrique este decis să se convingă, să vadă

dacă această femeie frumoasă este ca în visurile sale. Conexiunea cu natura este integrarea cosmică a visului său minunat: noaptea era senină, frumoasă, luna strălucea în toată splendoarea ei în înaltul cerului, iar o adiere suspina uşor printre frunzele arborilor.

Natura se umanizează prin iubire, prin artă. Dar iubirea este mai mult decât obiectul iubirii, aşa cum pictura este mai mult decât tabloul, iar poezia este mai mult decât suma versurilor sau a cuvintelor.

Manrique o caută şi n-o află, căci ea este **de nevăzut, de neatins** (invisible y intangible). Dialogul cu Eul liric este sfâşietor, înnebunitor. La glasul interogativ şi neauzit **Tu eşti tânăr, frumos, de ce te consumi în solitudine?** El dă cărţile înţelesurilor pe faţă: **Iubirea, iubirea este ca o rază de lună. Şi gloria este tot o rază de lună**, şi rămâne locului, monumental. Când Manrique afirmă, în cele din urmă: **Atâtea minciuni, atâtea fantasme ne trec prin minte... pentru a întâlni o rază de lună** (pentru a întâlni idealul, poezia pură, spiritul artei), el era deja sacrificat pe altarul arderilor sale, extazierilor sale, al delirului său: **era înstrăinat mintal**, remarcă Jesús Maria García García, ca urmare a unei preaarzătoare dorinţi şi tragice confuzii. Concluzia lui Manrique am întâlnit-o parţial în **Rima XI**, **iluzie deşartă-n ceaţă şi în lumină**. Şi nu e vorba de un amor utopic, ci de realitatea spiritelor sensibile, care trăiesc şi creează în ideal, recreând universul, readucându-l, esenţializat, la starea de armonie. Visul nu fuge de

realitate, ci o luminează, o spiritualizează, îi asigură durata, traversând-o. Bécquer, observă José Luis Cano, **era poet şi trăia din şi pentru visurile sale**.

Legenda **Los ojos verdes** (Ochii verzi) exprimă idealul din **Raza de lună**. Verdele acesta insistent l-am întâlnit şi în **Rima XII** ca pe o consecventă şi vitalizantă dorinţă.

Laurul poeţilor este reuşita, iubirea, simbolica şi sugestiva rază de lună cuceritoare, din mărturisirea lui Manrique. Idealul estetic. Sublimul mănăstirii Meşterului Manole, care, în final, îl sacrifică, aşa cum meşterul, ca lucrarea să-i dăinuie, a aşezat în ziduri **iubirea** lui – pe soţia Ana. Identificând construcţia, opera, cu iubirea şi aceasta cu întruchiparea ei, dezlegăm lesne şi fascinaţia fiului de marchiz care dă pinteni calului spre fata cu ochii verzi. Goana după cerb este un galop după solitudine, condiţie a lui **Poiein > poem**. Traseul este test iniţiatic, finalitatea împlinire. Nu întotdeauna. Frumuseţea ochilor verzi este formal feminină. Ea este, în realitate, o frumuseţe în sine şi pentru sine. Este şi ideea lui Beaudelaire: **Je déteste les mouvementes qui déplacent les lignes et jamais je ne pleure et jamais je ne ris** (la Beauté). Frumuseţea la apogeu se-nchide în ea, reducând căile de acces, de cele mai multe ori lăsând loc sacrificiului.

Manrique este în realitate simbolul acestei arderi jertfitoare întru frumos. Bécquer spune că a văzut el

însuşi acei ochi verzi şi-n vis, şi că, pentru înţelegerea vrajei lor, el se bizuie pe imaginaţia lectorilor săi.

Liniştea nopţii nu-i străină de un anume freamăt al misterului care coboară din munţi în văi, clătimându-şi umbrele. Cerbul rănit şi urmărit, în larma câinilor de vânătoare, scapă sărind în apă. **Era voia lui Dumnezeu ca să scape**. Tânărul vânător nu mai poate înainta. Alt test iniţiatic. Vânătorii spun că ar fi pus mâna pe cerb şi că ar fi fost cuprins de dorul singurătăţii. Fântâna este un limpede heleşteu şi, în adânc, ochii verzi ai fetei – zână, idealitatea frumuseţii, a artei. Iarăşi ne amintim de **Loreley**, de muzica ei, a Rhinului şi a munţilor, care-i fascinează pe luntraşi, întorcându-le privirea de la stânca al cărei colţ îi sacrifică întru ideal. Colţul de stâncă din Rhin este similar colţilor de argint ai **mistreţului** din capodopera lui **Ştefan Augustin Doinaş**, strălucirea lor ne aminteşte de mitul oglinzii, de oglinda oraculară folosită de preoţii azteci şi incaşi în descifrarea viitorului, sau de cea încadrată de lumânări, în noaptea Bobotezei ortodoxe, pentru ca fetele să vadă în lumina ei chipul lui Făt-Frumos pe care-l doresc şi aşteaptă. În mitologia greacă şi indiană, privitul în oglinda apei, sau în orice altă suprafaţă lucioasă, era interzis şi era pedepsit de forţe nevăzute. Frumosul Narcis, după ce a iubit atâtea fete şi nimfe, pe care apoi le-a abandonat, a fost pedepsit de Nemesis să-şi vadă imaginea în apa unei fântâni, iar dragostea ce l-a cuprins de propriul chip, l-a ucis.

Mândrul Fernando din **Ochii verzi** forţează naturalul, intră în sfera fantasticului, a muzicilor din ape, a vaietelor misterioase din preajmă, a focului din ochii fetei ajunşi în adâncuri fluide. De neuitat în noapte. Atotcuceritoare pădure. Umbre peste care atâţia nu pot să sară. Lună eminesciană. Focul fascinanţilor ochi verzi în strălucirea apei adânci. Curiozitatea îl face să întrebe **Cine e?**, iar răspunsul este cel din **Rime**: **Yo soy el espíritu**. Iubirea pură, în ascensiune spre creaţia pură. Parcă-l auzim pe Eminescu în **Înger şi demon**, **Dorinţa**, **Crăiasa din poveşti**, **O, rămâi** ..., **Luceafărul**...

„O, vin'! în părul tău bălai
s-anin cununi de stele
Pe-a mele ceruri să răsai
Mai mândră decât ele..."

(imaginatión poetica en marcha...)

Vibraţiile nopţii, sânul lunii, misterul apei, al ochilor verzi: **Şi ochii străluceau în întuneric ca focul**. În **Rime** nu este mai multă poezie decât în **Legende**: „*Totul e sublim. Singurătatea, cu miile de şoapte tainice, sălăşluieşte în şoaptele adânci, fascinantă, îmbătând sufletul cu tristeţea sa inefabilă. Cred că am văzut strălucind în fundul apei un lucru ciudat, foarte ciudat, ochii unei*

femei". **Una mujer ideale!** Acea femeie cu ochii verzi îl va întreba: „*Vezi, vezi, ce limpede şi adânci sunt apele lacului?" „Vezi plantele mari şi verzi ce unduiesc pe fundul lui?" Ceva straniu* îl cheamă pe îndrăgostitul Fernando, **o şoaptă de dragoste: Vino! Vino!**, ca în finalul **Rimei XI**, iar în fascinaţia, în arderea sa fără zăgaz, el sare în adâncul apei, după idealul său, ca marele liric chinez **Li Tai Pe** (Li Bai, sec. VIII, epoca Tung), în euforiile sale, după lună. Ochii verzi ca marea îl cheamă în adânc, sacrificându-l pe altarul iubirii. Delir! Fernando visase la **o atingere a buzelor ei arzătoare**.

Poezie şi destin. Să-l ascultăm pe Eminescu, în postuma **La fereastra despre mare**:

„În fereastra despre mare
Stă copila cea de crai –
Fundul mării, fundul mării
Fură chipul ei bălai.

Iar pescarul trece-n luntre
Şi în ape vecinic cată –
Fundul mării, fundul mării
Ah! de mult un chip i-arată.

Spre castel vreodată ochii
N-am întors şi totuşi plâng –
Fundul mării, fundul mării

Mă atrage în adânc.”

Interpretând poezia ca idealitate şi asimilând marea cu cerul, şi amândouă cu spiritul, suirea în idee este suiş în Supraeul liric, în emoţiile cu/în care atâtea tinere talente au plecat fericite într-o altă lume: a **IUBIRII**. Fernando din **Ochii verzi** cade în sus, în eternitatea artei, în adâncul pasiunii. Înălţare în universalitate şi eternitate.

În **Miserere**, legenda religioasă şi muzicală ca şi **Maestrul Perez organistul**, ideea de artă, de esenţă a spiritului creator, devine şi mai evidentă. Bécquer exprimă aici, ca şi în **Raza de lună**, pasiunea de a reda completul la treapta de sus, a perfecţiunii şi nu numai o parte din sensibilitatea, din viziunea sa, pe care culoarea, sunetul, cuvântul o pot prelua şi concretiza măcar în parte. În acest scop el a folosit aceste trei instrumente, mijloace, suporturi, centrate pe vedere, auz, mijloc lingvistic. **Miserere** (Îndurarea), partitura **Psalmului 50**, „nu poate fi transcrisă complet”, remarcă **Jesús Maria García García**. Biserica, prin liturgie, a făcut cunoscute mai multe versiuni ale acestei partituri, atribuite lui **Mozart**.

Autorul-narator vizitează celebra Mănăstire din Fitero. În misterioasele încăperi dărăpănate descoperă, acoperite de timp şi pline de moloz, trei caiete prăfuite cu **Miserere**, pe ultima pagină fiind scris **Finis**, cuvânt latinesc, după cele italieneşti, ca: **allegro maestoso**, **piu**

vivo. „Nu mă pricep la muzică" declară el, nepunând punct curiozităţii sale.

Enigmatică noapte! Ruine. Mister. Cer. Armonii. Dintre ruinele mănăstirii apare un personaj miraculos: „Eu sunt muzician". Acest personaj misterios este, desigur, dublul poetului, Bécquer.

Muzica începutului de **Psalm 50**, „*Miserere mei Deus, secundam magnam misericordiam Tuam*"... (Miluieşte-mă, Dumnezeule, după mare mila ta), îl emoţionează. Nu se poate abţine şi exclamă: **Câtă frumuseţe, cât sublim în grandiosul imn de suferinţă a Marelui Profet!** O ipostază a apogeului. Pragul de sus. Extazul – cale spre fericire = mântuire > victoria spăşitului.

Minunata muzică redă lacrima implorării milei pentru cei care vor din toată inima să nu moară în păcat. Iar muzica **Psalmului Îndurării** este preluată de mişcarea aerului dintre munţi şi transferată cosmosului întru multiplicare şi acompaniată de sunetele cascadei din preajmă, care în esenţă, în căderea ei, îşi îndrepta portativul tot spre transcendent, armonia înfrăţindu-le. Completul împlinindu-se.

Poetul ascultă şi rosteşte: **Aceasta-i muzica adevărată, şi mai mult decât atât!..** Ecoul unui instrument nevăzut, harfa spiritului „care acompania versurile măreţului ritm al regelui psalmist cu note şi acorduri la fel de grave ca şi cuvintele sale", eufonii de

dincolo de note şi dincolo de cuvinte. Ca în legenda antică, muzica – instrument devenise muzica – spirit.

Visul. Dorul împlinit. Aripa idealului în zbor nemărginit. Fantasticul sublimului din muzica naturii. Muzica dumnezeiască a cosmosului, continuată de glasul spiritului omului cu ochii şi auzul la **Creator**. Eposul rămâne undeva, în plan secund. Povestea construcţiei şi incendierii Mănăstirii Fitero, supranaturalul repetării an de an a partiturii **Psalmului 50** la scară universală, în noaptea din Joia Mare.

Miraculoasa audiţie reţine toată atenţia, transfigurând, concentrează semnificaţia supremă a idealului artistic, armonia din sublim, echilibrul din existenţă, imaginea completitudinii şi comuniunii – axă a universului care continuă neterminata simfonie de dincolo de suporturile ei, arta ce nu se sfârşeşte niciodată şi pe care doar sensibilitatea spiritului uman o mai poate detecta. In această neterminare, continuare, multiplicare, în această mereu mişcătoare altitudine, se înscrie suferinţa, dulcele chin antrenant al poetului Bécquer. În acest înţeles îl percepem şi pe Emil Cioran în reflexiile sale despre suferinţă: durerea e drum spre puritate (vz. eseul **Arta de a suferi**); **cine a înţeles suferinţa este gata a se împărtăşi şi cu cea mai mare cuminecătură a vieţii: iubirea, „drumul cel mai sigur spre fericire”. Arta de a suferi este arta de a trăi, de a fi înţelept. „Suferinţa oţeleşte, ne învaţă, ne îndeamnă spre cunoaşterea adevărată a vieţii. Suferinţa este cale**

spre înţelepciune iar înţelepciunea este clorofila sufletului. Suferinţa umanizează (Păcat şi transfigurare).

Iubirea estetică a lui Bécquer în comuniune cu universalitatea etică şi estetică a minunatului **Psalm 50**.

În legenda **Maestrul Perez, organistul**, această iubire bécqueriană accentuează mesajul ceresc al muzicii religioase prin identificarea creatorului ei (fie şi interpret) cu idealul estetic de sorginte sacră. Liturghia miezului de noapte trebuie să înceapă. Organistul întârzie, este bătrân. Vârsta, şi o boală ce-l pândeşte, îl întârzie fizic, dar nu-l opresc spiritual. Apare. E palid, trandfigurat. Bat clopotele. Slujba începe. Misterul pluteşte în văzduhul miezului de noapte, vestit de orologiul din turn. Se aude orga, eufoniile ei se revarsă în suflete. Maestrul Perez se confundă cu muzica însăşi, care este visul lui minunat, de-o viaţă. Este arderea lui. Să fie una cu sufletul ei înaripat şi să-l ducă la Dumnezeu, în dragostea căruia a stat la orgă o viaţă. Clapele emană o muzică parcă a unui cor de îngeri. Extazul. Desprinderea de materie. Emoţia la apogeu înseamnă uimire. Împlinirea iubirii. („Stille nacht, heilige nacht”...)

Dar straniul îşi face loc. Sunetele orgii se îndepărtează, slăbesc, se sting. Ecoul lor continuă în inimi şi în cerul Catedralei, ca-n toate sufletele enoriaşilor, imaginea lui Perez, care-şi abandonase trupul.

Gura lumii este şi gura cumetrelor. Comentarii, păreri, regrete şi întrebări.

În noua noapte sfântă, un nou organist, tot maestru, impresionează prin sensibilitatea cu care îşi poartă degetele pe clapele şi butoanele orgii. Arta este artă atunci când creatorul ei se confundă cu iubirea pentru ea, când devine el însuşi simbol al iubirii. Cumetrele şoptesc. Nu de bine. O femeie păstrează un crâmpei din peptarul organistului Perez; o relicvă cu semnificaţii implicate. Artă şi simbol cu adresă. În ultima parte a legendei, fiica organistului Perez vrea să continue ce a început părintele ei. Urcă la orgă, dar orga vibra. Cânta singură. Îl vede pe bătrân şi un ţipăt mai straniu decât straniul nopţii zguduie simţirea închinătorilor din **Santa Inés**. Şi **orga singură continua să cânte**. Divinul vis al lui Perez, al lui Bécquer, se împlinise. Organistul interpret (şi interpretul poate fi creator!) al **adevărului** şi **frumosului**, se contopise cu esenţa artei sale ale cărei eufonii le transmisese atâţia ani lumii şi cosmosului. Preeminenţa Spiritului. A geniului. A iubirii arzătoare, asemenea lui Orfeu pentru Euridice şi pentru lira sa, ale cărei vrăjitorii le preluase universul când el s-a despărţit de instrument la malul mării care i-l preia. Bécquer ne face să întrevedem convertirea orgii în muzică şi pulverizarea instrumentului în efectele sale, precum cea a materialului lingvistic bécquerian în poezia sa, cum încearcă **Rima XXXIV** s-o prezinte:

„Ella tiene la luz, tiene el perfume,
el color y la línea,
la forma, engendradora de deseos,
la expresión, fuente eterna de poesía.”

În traducere textuală:

„Poesia emană lumină, culoare,
parfumuri şi orientare,
chipuri ale dorinţelor,
duh al izvorului poeziei nemuritoare.”

Întru realizarea acestui ideal poetic integral, iubirea lui Bécquer este **modelare**, **umanizare**, **fericire**, exact cum afirmă Emil Cioran: **Iubirea pregăteşte armonia. Iubirea e drumul cel mai sigur spre fericire**, şi marele eseist interpretează elanurile iubirii ca cele mai meliorative pentru omul în drumul său spre Umanitate. A iubi iubirea înseamnă, în concepţia lui Cioran, a trăi, spiritualmente, voluptatea ei sublimă.

În ceea ce priveşte sinteza artelor, Bécquer aspiră la acele „***acorduri divine care ne vrăjesc auzul în clipele de extaz, acorduri percepute de suflet, dar pe care buzele nu le pot reproduce***”. Sinteza esenţelor integrabile în ritmurile cereşti. Interfuziune, foc osmotic, identificare, **Tot**. Ca în strofa a cincea a **Rimei XXIV**:

„dos ideas que al par brotan;

dos besos que a un tiempo estallan;
dos ecos que se confunden:
eso son nuestras dos almas."

În româneşte, nesacrificând nimic pentru a reda esenţialul:

„două idei, născute gemene,
două săruturi asemene,
două ecouri ce se confundă
cu a sufletelor noastre undă."

Bécquer şi arta. Poezia, sinteză iniţiatică, în măsură să ne sensibilzeze, să ne spiritualizeze, ghidându-ne, prin iubire, prin extaz, spre armonie, spre integrarea în Transcendent – Absolut.

De două suflete-n piept ne confiază şi Goethe (**Faust**). De două inimi în piept ne mărturiseşte şi Kant (op. cit.). Pe piscurile timpurilor marii creatori nu sunt singuri.

*
* *

Philotes şi **eros**. Primul îl derivă pe **philos** = prieten, iubitor şi, de aici, **philo-**, ca prefix, de exemplu, la **sofie**. Al doilea se referă la sex şi este mai terestru. Aceşti termeni se apropie şi se distanţează în funcţie de

intenţia, decizia, simţirea mai mult sau mai puţin comercializantă a partenerilor. Toţi biografii lui Bécquer se opresc asupra lor, unii scriind studii speciale, ca Adolfo de Sandoval (*El ultimo amor de Bécquer*), Maria Teresa Léon (*El gran amor de Gustavo Adolfo Bécquer*; *Una vida sobre y pasionada*), José Luis Cano (*Bécquer y Ofelia*)..., ş.a.

Să vedem ce spune Bécquer despre amor în **Rima** cu titlul chiar **El amor**:

„Yo soy el rayo, la dulce brisa,
lágrima ardiente, fresca sonrisa,
flor peregrina, rama tronchada;
yo soy quien vibra,
flecha acerada.

Hay en mi esencia, como en las flores,
de mis perfumes, suaves vapores.
Y su fragancia fascinadora
trastorna el alma de quien adora.

Yo mis aromas doquier prodigo
Y el más horrible dolormitigo
Y el grato, dulce, tierno delirio
Cambio el más duro cruel martirio.

¡Ay!, yo encadeno los corazones,
mas son de flores mis eslabones
Navego por los mares,
voy por el viento,
alejo los pesares
del pensamiento.
Yo dicha a pena
reparto a los mortales
con faz serena.

Poder terrible, que en mis antojos
brota sonrisa o brota enojos;
poder que abrasa un alma helada,
si airado vibro,
flecha acerada.

Doy las dulces sonrisas a las hermosas,
coloro sus mejillas de nieve y rosa,
humedezco sus labios, y a sus miradas
hago prometer dichas no imaginadas,
Yo hago amable el reposo, grato, halagüeño,
o alejo de los seres el dulce sueño.

ámame, y tú la reina
serás mañana."

În româneşte: **Dragostea**

„Eu sunt zefirul, eu sunt o rază
lacrima, zâmbetul ce scânteiază
floare-admirată, creangă-aplecată
care vibrează
ca o săgeată.

Am în esenţa mea, ca în flori,
parfumuri fine, suavi vapori,
mireasma care tulbură-ncântă
sufletul cui spre ea se avântă.

Ofer arome la fiecare
şi-alin dureri sfâşietoare,
schimb suferinţa oricât de-amară
cu-acea minune dulce şi rară.

Da, eu unesc inimi fierbinţi
ca nişte flori, candori de sfinţi.
Umblu pe mări,
pe-aripi de vânt
şi disperări
alung din gând,
dau bucurie dar şi suspin
celor pe care-i alin
când mor.

Dau şi putere şi, după plac
împart surâsuri, mâhniri desfac
pe îngheţat îl fac să-nvie
şi-s la mânie
săgeată vie.

Zâmbete dulci dau la frumoase
fete fierbinţi şi mătăsoase,
nectar pe buze, foc în privire,
speranţe numai de fericire,
odihnă bună la fiecare,
şi le-alung visele atrăgătoare.

iubeşte-mă şi mă alină,
şi mâine tu vei fi regină."

Erosul îşi are jocurile lui, supapele, resursele, plusurile şi minusurile lui. Zi şi noapte, foc şi cenuşă, cristalizare şi decristalizare, iluzii şi deziluzii, încredere şi suspiciune, destăinuiri şi disimulări, ochi aprinşi, uneori plini de lacrimi, promisiuni, sinceritate, dar şi minciuni, dăruire şi egoism, jurăminte şi aduceri aminte... În numele acestui **eros**, Bécquer mânuieşte un întreg bagaj de cuvinte încercând să-i dea conturul, să-l caracterizeze, să-l definească, să-l facă atractiv, funcţional, să-l mute de pe mijloc = plăcere, pe finalitate = procreere (instinct divin), adeverind că instinctele sunt

de natură sacră, când finalitatea are preeminenţă (vz. N. Paulescu).

O întreagă şi discretă psihologie metaforizată pe acest conţinut care ne poate ferici sau întrista. În **Rima XXXI**, Bécquer descrie dragostea în contrast:

„Nuestra pasión fue un trágico sainete,
en cuya absurda fábula,
lo cómico y lo grave confundidos,
risas y llanto arrancan.

Pero fue lo peor de aquella historia
que, al fin de la jornada,
a ella tocaron lágrimas y risas,
y a mí, sólo las lágrimas."

În traducere cât mai fidelă:

„Iubirea noastră a fost o farsă
a cărei poveste absurdă
a confundat gluma cu pleoapa care varsă
lacrimi de bucurie şi de durere surdă.

A fost nefericită întâmplare,
zile pierdute, ruperi de strună,
amestecând plânsul cu voia bună,
mi-a lăsat mie numai lacrimi amare."

Dar iată şi o dragoste ideală, în **Rima VI**, iubire ca cea a Ofeliei shakespeariene:

„Como la brisa que la sangre orea
sobre el oscuro campo de batalla,
cargada de perfumes y armonías
en el silencio de la noche vaga:

Símbolo del dolor y la ternura,
del bardo inglés en el horrible drama,
la dulce Ofelia, la razón perdida,
cogiendo flores y cantando pasa."

În româneşte:

„Aceeaşi adiere ce sângele usucă
răniţilor în lupte, cu-aripa mângâierii
acum e încărcată cu-n tainic dor de ducă
plin de-armonii, parfumuri şi liniştile serii.

Simbol al suferinţei şi-al duioşiei, poartă
în florile ce-adună şi-n al iubirii crez,
Ofelia gengaşă, cu mintea-nstrăinată,
în drama fără margini, a bardului englez."

Unii exegeţi au încercat să identifice prima şi marea deagoste a lui Bécquer cu **Ofelia** lui Shakespeare. Analogie forţată. Contemporanii au cunoscut-o bine pe

frumoasa **Ines**, iar biografii au reţinut şi suferinţele poetului. Ce se poate construi pe nisip? Pe incompatibilităţi? Acest **eros**, această dragoste lumească îşi are frumuseţea şi rolul ei atâta timp cât masca nu intră printre zei. Şi iubirea = candoare şi ardoare, este o dragoste frumoasă, dorită, tensională, izvor de energii, cu o puternică motivaţie sufletească şi trupească, exprimată pe măsură de poet în **Rima XX**, compusă dintr-un singur catren şi pe care, traducând-o, nu-i diminuăm înflăcărarea:

„Sabe, si alguna vez tus labios rojos
quema invisible atmósfera abrasada,
que el alma que hablar puede con los ojos,
también puede besar con la mirada."

Traducere:

„Dacă vreodată buzele tale roşii
ar arde, cerul sărutând, cu flăcări nevăzute,
să ştii că sufletu-ar vorbi cu ochii
şi cu aceiaşi ochi ar vrea să te sărute."

Multe iubiri lumeşti nu se pot împlini, eşuând din cauza unor defecte precum gelozia, mânia, penurii materiale, amestecul altora... Bécquer a ales în **Rima XXX** una care face imposibilă comunicarea. Este vorba de atâtea slăbiciuni umane ca orgoliul, atitudinea autonomă, mai mult sau mai puţin dictatorială,

decristalizarea prematură a sentimentului iubirii, interrespingerea stă la pândă. Apare plânsul, prea devreme, iar regretele, prea târziu. În cele două catrene ale poemului bécquerian, înţelepciunea este în rol:

„Asomaba a sus ojos una lágrima
y a mi labio una frase de perdón;
habló el orgullo y se enjugó su llanto,
y la frase en mis labios expiró.

Yo voy por un camino; ella, por otro;
pero, al pensar en nuestro mutuo amor,
yo digo aún: – ¿Por qué callé aquel día?
Y ella dirá: – ¿Por qué no lloré yo?”

Traducere:

„Când lacrima apare-n ochii ei
apare şi iertarea în gândurile mele;
dar când orgoliul intră printre zei
şi plânsul şi iertarea sunt oale şi ulcele.

Şi iată-ne pe-un alt drum fiecare
Dar eu, gândind iubirea ei şi-a mea,
Îmi spun: – De ce-am tăcut atuncea oare?
– Şi eu, de ce n-am plâns? va spune ea.”

Înţelegere, inocenţă, surplus de sensibilitate, timpul trece şi dragostea, abia înflorită, se ofileşte. Iubiri dorite, iubiri sfârşite, înainte de a rodi, iubiri victimizante, iubiri dăruitoare, ca în catrenul **Rimei XXIII**:

„Por una mirada, un mundo;
por una sonrisa, un cielo;
por un beso... ¡Yo no sé
qué te diera por un beso!”

Traducem:

„Doar pentru o privire, îţi dau o lume-scut;
doar pentru un surâs, un cer argintiu;
dar pentru un sărut... Eu nu ştiu
ce-aş putea să-ţi dărui doar pentru un sărut!?”

Câtă iubire! Ce puritate! Este dragostea florilor când se deschid, dragostea ce-ar da orice să-şi afle împlinirea, nemurirea prin finalitatea ei de natură divină: continuitatea, urmaşii.

Cele două catrene ale **Rimei XXXVI**, cu aceeaşi imaculare a sentimentelor, exprimă dăruirea de sine în vederea reedificării. Unul din polii binomului victimizează. Este ea, **flecha**, săgeata şi fata neastâmpărată:

„Si de nuestros agravios en un libro
se escribiese la historia
y se borrase en nuestras almas cuanto
se borrase en sus hojas,

¡te quiero tanto aún! ¡Dejó en mi pecho
tu amor huellas tan hondas,
que sólo con que tú borrases una,
las borraba yo todas!

În româneşte, ad literam:

„Dacă s-ar scrie într-o carte
povestea jignirilor noastre,
şi dacă-n inimile noastre s-ar şterge
cât se şterge din foile ei;

te-aş iubi atâta, încât de dragostea ta,
aş uita orice urmă
doar tu, ştergând una,
eu le-aş şterge pe toate!”

Sensibilitatea lui Bécquer, ca şi la Eminescu, e mereu dispusă la iertare, înţelegere, uitare, întru salvarea iubirii, dar nu întotdeauna el este înţeles. Chiar dacă poetul dorind, o trăieşte profund, neezitând, în finalul

Rimei XXXVIII = catren, să-i pună iubitei o întrebare, tulburătoare:

„Los suspiros son aire, y van al aire.
Las lágrimas son agua, y van al mar.
Dime, mujer, cuando el amor se olvida,
¿sabes tú adónde va?”

=

„Suspinele-s aer şi-n aer se-neacă.
Lacrimile-s apă şi apa le-aşteaptă.
Spune-mi, femeie, când dragostea pleacă,
tu ştii încotro se îndreaptă?...”

Limbaj simplu, reflexiv, sobru, aforistic. Partenerii: poetul = sensibilitate a trăirilor adânci; ea = spirit tern. Distanţă de la Cer la pământ.

În unele **Rime**, dragostea este integrată cadrului natural: vegetaţie variată, apă în preajmă, casă cu balcon, lună, fiorii serii, vibraţii romantice... Dragostea se nuanţează în funcţie de parteneri, consonanţe, improvizaţii, compromisuri... Şi-n această ultimă situaţie, poetul nu ocoleşte adevărul: **Rima LXXIX**, primul catren:

„Una mujer me ha envenenado el alma,
otra mujer me ha envenenado el cuerpo;

ninguna de las dos vino a buscarme,
yo de ninguna de las dos me quejo.”

Traducem:

„O femeie mi-a otrăvit sufletul,
o alta mi-a îmbolnăvit trupul;
pe nici una n-o caut,
după nici una nu plâng.”

Autobiografie. Prima femeie pare a fi marea iubire a lui Bécquer pentru frumoasa Iulia Espin, fata profesorului de conservator şi director de orchestră, dar şi autor de opere muzicale. Ramon Rodrigues Correa, unul dintre cei mai buni prieteni ai poetului, l-a introdus în această familie, în 1858, pe când Bécquer avea 22 de ani. Talentat, deştept, îmbrăcat îngrijit, frumos şi foarte sensibil la seratele muzical-culturale ce aveau loc în casa Espin, poetul neîntârziind „*să se îndrăgostească profund de Julia, deşi, din păcate, această dragoste nu a fost deloc potrivită. Rimele ne vor arăta cât de mult a suferit Bécquer din cauza acestei iubiri*”, scrie **José Luis Cano**. Dragostea dintre poet şi zână a durat doi ani. **Julio Nombela** afirmă: „*Julia era încarnarea Ofeliei şi a Julietei lui Shakespeare, a Charlottei lui Goethe, şi părea femeia ideală*”. În realitate, era **Otilia** din romanul lui G. Călinescu, ideală în simţirea sinceră a poetului,

biografii dând multe detalii directe şi deduse despre acest amor.

Bécquer, ca s-o uite pe Julia, pe lângă un repaos la Mănăstirea Veruella, unde va mai sta şi cu alte ocazii, comite „cea mai gravă eroare din viaţa sa: se căsătoreşte cu o femeie pe care nu o iubea, Casta Esteban" (José Luis Cano).

Casta era fata unui medic, şi purta un nume aparent predestinat purităţii spirituale. Poetul o cunoscuse cam în acelaşi timp cu **Julia Espin**. Casta îi face, până la urmă, trei copii şi îi va amărî zilele şi ruina viaţa. În **1870**, cu câteva zile înainte de a muri, pe un pat străin, **Bécquer** va vedea pachetul cu scrisori adus de bunul său prieten, **Augusto Ferran**, „cu siguranţă ale **Juliei**", spun biografii săi, şi gândul ne duce la scrisorile Veronicăi Micle.

Aşa a plecat **poetul unei lirici unice**, lăsând în urma sa un evantai de iubiri, ca şi **Eminescu**, de la iubirile concretizate în chipuri angelice, la cele comune, gri, sau diabolice, iubiri crescătoare de fiinţă umană sau demolatoare, peste toate dăinuind iubirea dorului-vis şi a visului-dor de arte integrale şi integratoare, de noi niveluri estetice, de noi limbaje poetice.

Preafrumoasele **Legende** ni le oferă pe toate, de la toate având ceva de învăţat. Şi, îndeosebi, să **iubim frumosul** şi esenţa sa, să evităm urâtul sau să ne scuturăm de el, dislocându-i şi sechelele, **să fim sensibili**

şi receptivi la lumina artelor cu deschidere şi acces la sublim.

Iată şi câteva iubiri în proza poetică, de dincoace de cele estetice: **El beso** (Sărutul), cristalizare a dragostei, este titlul unei nuvele toledane, spaţiul labirintic şi mănăstiresc, devastat de războiul care va duce la independenţa Spaniei, în **1814**. Un ofiţer francez, din armata invadatoare, descoperă în capelă, statuia „*unei femei*", şi are „*o viziune fantastică*". Se îndrăgosteşte pygmalionic de sculptura pe care o umple de suflet. Era „*o femeie albă, frumoasă şi rece ca de marmură şi care mă incita cu fantastica ei frumuseţe... trebuie să fi ascuns comori de iubire... O! da! Un* ***sărut...*** *doar un sărut de al tău ar putea să stingă focul ce mă mistuie*".

Iubirea-incendiu, consumatoare de trup, copleşită de emoţii tulburătoare de spirit. Tema este frecventă în istoria artelor: **Pygmalion**-ul legendei antice, în care sculptorul cipriot, intrat în mitologie, se îndrăgosteşte de propria sa sculptură feminină, transformată de Afrodita în femeie vie; **Pygmalion**-ul lui George Bernard Shaw şi atâtor alţi animatori de statui, ca Alfonso al X-lea, ca Prosper Mérimée sau Eminescu („*Venere, marmoră caldă, ochi de piatră ce scânteie...*" – **Venere şi Madonă**).

Există o gamă întreagă de nuanţe ale tehnicii însufleţirii statuilor. Bécquer, însă, este unic prin lirism, epos, teatralitate, viziune cinematografică. Parcă ar

învârti o cameră de luat vederi, surprinzând frumuseţea fizică a statuii învăluită de dragostea privitorilor, tablouri şi stări, cadru şi actori. Au loc represalii divine: braţul unei alte statui, a unui cavaler cruciat, loveşte mortal îndrăgostitul – fantastică stare pură. Interpretările arborescente conotativ sunt tentante...

În nuvela **La cueva de la mora** (*Peştera maurei*), o frumoasă fată de maur, se îndrăgosteşte de un ofiţer cruciat, care îi oferă inima lui înflăcărată. Două religii, două mentalităţi faţă în faţă, două destine unite în numele iubirii sub semnul crucii, islamica devenind creştină. Fantasticul labirintic ne aminteşte de Borges, dar la Bécquer, labirintul nu e motivat mitic, ci este legat şi deslegat de iubire, cu expresivitatea unei realităţi. **El genio creador de Bécquer**. Cavalerul cruciat este rănit în luptă, tânăra maură, înarmată cu dragostea inocentă pentru el, riscă şi iese din labirintul mănăstirii avariate, ducându-l într-un loc mai sigur. Îl îngrijeşte, îi alină durerile. Dragostea învinge, prin finalizarea unei căsătorii creştineşti. **Victoria creştinismului prin iubire**. Dar victoria cere martiri. Pe altarul acestei angelice iubiri, tinerii vor muri, uniţi şi-n ceruri, ca atâţi alţi tineri din catacombele celor peste trei secole de persecuţii ale erei lui Christos şi-n continuare în milenii... („*la guerre est vieille comme le monde et ne disparietra qu'avec le monde*").

O iubire compromisă printr-o deviere şi un sacrilegiu este cea din nuvela **La ajorca de oro** (Brăţara

de aur). Pedro o iubeşte pe Maria, care îşi doreşte brăţara de la mâna Sfintei Fecioare din Sagrario. Tânărul intră în catedrală. Lumea plecase. Doar lumânările mai ardeau. Soarele coboară dincolo de crestele munţilor care supun lumina. Amurgul se apropie cu paşii fantasticului. Fiorii iau în stăpânire locurile. Apa fluviului se aude precum apa Oltului la Cozia (vz. Grigore Alexandrescu), dar este înşelătoare ca o apă a morţii.

Ca să astâmpere plânsul perfid al Mariei, pe care o credea ca sufletul lui, comite păcatul de neiertat: priveşte brăţara strălucind la mâna Sfintei Fecioare, închide ochii şi o smulge. Dar când întredeschide vederea, mâna-i rămăsese încleştată pe brăţară. Un ţipăt şi cade încremenit. În bâlbâiala lui, nu se mai puteau distinge decât: **A ei! A ei!** Aşa l-au găsit credincioşii a doua zi, paralizat, cu privirea pierdută şi mintea înstrăinată.

Un iubitor naiv, un curaj deturnat diabolic, focul iubirii n-are margini, dar nici nu se întreţine cu daruri, mai ales furate din biserici. Şi nu „*por una mujer diabolica*”, o iubire duplicitară, interesată material şi ucigătoare de suflete.

O altă fată interesată material este Marta din **El gnomo** (*Spiriduşul*). Ea crede cu adevărat în comoara din povestea lui moş Grigorio, se duce la fântâna ale cărei perfide ape o cheamă, în amurgul ce învăluie biserica înaintea liturghiei de seară. Fascinanta oglindă a apei o cucereşte. Vântul o sărută. Sora ei, Magdalena,

iubitoare a frumosului din natură, biserică şi semeni, nu o poate opri. Ea se uită spre cerul muntelui Moncayo, admirându-i strălucirile sub razele lunii. Marta se uită în apă, după bijuterii. Ulciorul se sparge de marginea fântânii. Semn fatal! Apa o ia pe Marta în adâncul ei. Lecţie: în viaţă, să ştim ce iubim.

Beatriz, din nuvela **El monte de las animas** (*Muntele stafiilor*), îl trimite pe Alonso, cavalerul vânător, în preajma mănăstirii, după o panglică pierdută la vânătoare. Tânărul îşi încalecă bidiviul şi pleacă în galop, în noaptea din ajunul zilei morţilor, în munţii plini de jivine, leşuri, paragini, stafii, vântoase şi murmuri stranii... Aşteptându-l, ea aude nişte suspine. Vântul geme sinistru. Câinii latră lugubru. Draperiile se mişcă îngrijorător. Este miezul nopţii, momentul preferat al fantasticului bécquerian. Lampa se stinge. Beatriz, în genunchi, luată de temeri în stăpânire, se roagă. A doua zi, slujitorii îl găsesc pe Alonso sfârtecat de lupi, prin desişurile de pe munte. Se aud ţipetele frumoasei Beatriz, cu paloarea fricii pe faţă „dezmăţată şi scoţând ţipete de groază. Nechibzuinţa şi subordonarea dragostei faţă de un obiect, fie el ieftin sau scump, are consecinţe fatale.

O iubire copleşită de fantastic este şi aceea din **La promessa** (*Legământul*), în careMargarita plânge în braţele lui Pedro. Jurăminte, suspine, săruturi şi lacrimi... Iubitul ei conte, scutier al regelui Fernando, trebuie să

plece a doua zi în zori la datorie, să elibereze Sevillia de păgâni.

Motive ca moartea fetei, mâna ei rămasă afară din mormânt, strigătul întârziat în văzduh după ceea ce a pierdut, ţin de arborescenţa fantasticului, în circumstanţele războaielor cu maurii. Un legământ călcat atrage după el penalităţi divine. „*Localnicii spun că aici este înmormântată Margarita*”.

Mediu geografic prezentat pictural, istorie redată poetic. Iubire încadrată în fantastic, credinţe populare, transmise din tată în fiu, după cum mărturiseşte Bécquer în prologul sau epilogul unor legende – nuvele – povestiri.

Fantasticul ce transformă fiinţele umane în animale (< lat. animus), întâlnit „în folclor în povestirile populare”, apare şi în nuvela **La corza blanca** (*Căprioara albă*). Un cor invocă forţele văzduhului să producă metamorfoza. El aminteşte de tragedia antică şi de miraculosul medieval: tânărul Gorcés o iubeşte pe Constanza, fiica seniorului Dionis. Băiatul, frumos şi isteţ, provenea din foşti slujitori la curtea nobilului. Simbolul muntelui şi al nopţii este prezent şi în această legendă, într-un cadru generator de fantastic: scene de vânătoare, povestea ciobănaşului despre căprioarele albe, atenţia Constanzei ascultându-l şi îndrăgostindu-se de tânărul Gorcés, căruia fata îi apare în vis ca o căprioară albă. Într-un vis îi apar oglinda apei şi căprioarele albe. Gorcés vrea să tragă în ele cu arcul, dar acestea îi apar ca

nişte femei foarte frumoase, reflectate în apa în care se hârjoneau. Este vrăjit, recunoscând printre ele ispita zânei sale, Constanza, o căprioară albă şi sprintenă, sărind în lături când el trage cu arcul. Ea scapă şi în saltul ei îi pare şi mai frumoasă. Săgeata iubirii îi pătrunde în inima lui. Cu dragostea nu-i de glumit. Şi, într-o altă noapte, într-un desiş, căprioara albă, iubita lui, va cădea săgetată de propriul ei joc cu dragostea, care nu iartă: „*Dumnezeule, Dumnezeule, e adevărat!*" se aude în timp ce sufletul o părăsea „*prin desişurile muntelui*".

Dacă, în adevăr, zâna lui Gorcés era fiica aceluiaşi tată – seniorul fusese în bătălii – încălcarea unei legi divine şi naturale atrăgea după sine pedeapsa maximă: moartea unuia dintre iubiţi. Poetul Bécquer este, ca şi poporul său, creştin!

O „*femeie diabolică, cochetă şi frumoasă, dar duplicitară, umblând cu doi bărbaţi*" este „*femeia perversă şi ridicolă*" din legenda **El Cristo de la Calavera** (*Christosul şi hârca*).

Castilia este în război cu maurii. Regele merge la datorie. Bécquer, narator şi pastelist, prezintă personajele la serata care umple de muzică şi lumină încăperile unui castel toledan. Apar doña Inés şi doi cavaleri. Cu masca surâsului pe faţă şi joc frivol în priviri, Inés reuşeşte să-i trimită la duel pe cei doi bărbaţi prea iute îndrăgostiţi de ea. Cavalerii, cu inimile în aprindere, caută loc pentru duel. Îl găsesc pe strada care dă titlul legendei. La troiţă candela se stinge şi se aprinde intermitent, stârnind fiori.

Vântul are un glas lugubru. Multiplicat în miezul de noapte. Se aude zăngănit de pinteni şi săbii. Candela se stinge. Suspans. Se aprinde iarăşi, temporizând decizia. A treia oară se stinge flacăra, iar când se reaprinde, apar zorii. Prietenia este salvată: cavalerii se întorc şi o mai pot zări pe Inés ascunzându-se după fereastră, pe când un amant ieşea.

Detaliile abundă în text ca la Balzac, la Bécquer, însă, stilul este pictural, muzical şi poetic. De aceea exegeţii poetului compară poezia din **Rime** cu cea din **Las leyendas**, unii dintre ei, mai reflexivi şi mai analişti, subliniază şi completitudinea artistică din **Legende**, îndeosebi poeticul lor, numindu-l pe Bécquer **poet total**, aşa cum filosoful Constantin Noica îl numeşte pe Eminescu **omul deplin al culturii noastre**, şi cum mai înainte, N. Iorga îl numise **expresia integrală a sufletului românesc**.

La această integralitate estetică au visat Eminescu şi Bécquer. În realizarea armoniei lor complexe ei au utilizat cu măiestrie tehnica alternanţei ideilor, a timpului şi locurilor, a personajelor, ale diverselor topici şi ale resurselor folclorice. Toată opera lor reflectă o tehnică artistică şi un stil care îi fac uşor de recunoscut şi imposibil de confundat, căci înainte de toate ei au dat glas marilor talente cu care Dumnezeu i-a înzestrat.

Peste varietatea fenomenelor trăite sacerdotal în realitate şi în ideal, se înalţă din opera lor, cu măreţia

unei catedrale, iubirea pentru poesia pe care Mihai Eminescu şi Gustavo Adolfo Bécquer au înveşnicit-o dăruitor, ca pe o simfonie de sinestezii emoţional - ideatorii ale căror victorii ne iau ascensional pe aripile lor spre dincolo de cuvinte şi timp, unde domnesc aspiraţiile noastre şi-ale lumii.

„Din chaos, Doamne, am apărut...”
(**Luceafărul**, M. Eminescu)

„Dumnezeul geniului m-a sorbit din popor...”
(**Mira**, M. Eminescu)

„Yo, en fin, soy ese espíritu,
desconocida esencia...”
(**Rima V**, Gustavo Adolfo Bécquer)

Întrebările au răspunsuri

Şi au apărut maidanezii. Unii lătrători. Alţii muşcători. Unii aduşi de vânturi şi ploi: aluvionari: mai vechi şi mai noi. Alţii, crengi uscate, autohtone, indiferent de zone; deșeurile pădurilor; ciulinii bătuți de vânturile toamnelor târzii, spre-ntunecoase hăuri, la putrezit; unii mai tineri: colţoşi, alţii, moşi găunoşi. Toţi ajunşi fraţi frustrați; ieşiţi la drumul mare, care mai de care, părându-i-se că nu poate sui în jilţ din cauza celor care i-au scos la lumină; că nu pot ajunge şefi de catedre, de reviste, de şcoală sau de curent literar, din cauza lui Homer, Sofocle, Euripide, **Eschyl**, Dante, Goethe, Shakespeare şi, vai!, în România, din cauza lui **Mihai Eminescu**.

Şi-atunci, şo pe el! De unde se dădeau eminescologi, şi câţiva chiar sunt!, la umbra cărţii lor de vizită au început să hârâie, să cârâie: că Eminescu e prea sărbătorit în fiecare an – Ianuarie şi Iunie; că fel de fel de recitatori, îi intonează versurile prea sonor sau prea murmurat; că poezia lui Eminescu nu mai trebuie popularizată, nu mai e la modă, trage înapoi istoria culturii; concluziv: Eminescu trebuie demolat şi dacă nişte cioburi mai rezistă prafului şi pulberii, alea să fie adunate şi, la submuzeu cu ele!

După asemenea prelegeri, un căţel ajuns târâş-grăpiş profesor de română, dându-se în faţa elevi(e)lor de „modernist”, a început să le **predea** discipolilor ceea ce dovleaca sa dintre umeri acumulase reproductiv de la

deştepţii lui magiştri de la catedră şi din subpresă, exact asemenea gugumănii.

Dar să venim mai la obiect, pentru a da cuvântul chiar cârcotaşilor. Nu-i citez cronologic.

Înaintez admirativ şi mă-mpiedic în cartea lui Petru Creţia: **Testamentul unui eminescolog**, Humanitas, 1998, 299 p. Trudă, perseverenţă, ordine, defrişări, autorul plecând de la observaţia, că în momentul când a apărut „ultimul volum al ediţiei integrale a operelor lui Mihai Eminescu, elaborată întâi de Perpessicius" apoi de Academia Română, Petru Creţia, considerând că **nu** toată munca ediţiei integrale s-a desfăşurat „cum s-ar fi cuvenit cu un examen de conştiinţă" pentru întreaga cultură românească, autorul constată că **peste „studiile eminesciene s-a întins pustiul"...** Şi-a luat inima-n dinţi şi s-a apucat de lucru. O muncă istovitoare, arborescentă, colosală. Aduce în sprijin situaţii similare din literatura universală. **Admiraţia pentru erudiţie şi efort hermeneutic sporeşte**. Dar, la un moment dat, vai! Petru Creţia se simte istovit„din cauza lui Eminescu" şi, găseşte prilejul să-şi desfăşoare mânia, oboseala, intrând cu sonoritate în corul cârcotaşilor, defăimătorilor, afirmând că instalatul„cult al lui Eminescu... trebuie definit şi în manifestările sale", şi deschide un lung paragraf explicativ:

„Cum ziceam, de două ori pe an, la 15 Ianuare şi 15 Iunie, toată suflarea culturală românească, cu mic cu mare, se simte pornită şi totodată datoare să-l

celebreze pe Eminescu. Se pun cu râvnă în mişcare toţi zelatorii acestui cult, arhiereii, herofanţii şi hierodulii de la toate nivelurile, academii, universităţi, biblioteci, muzee, ministere, fabrici şi uzine, case de cultură, cămine culturale, societăţi şi uniuni de tot felul, puzderie de licee, ziare şi reviste, radio, televiziune, şă câte vor mai fi dacă nu lipsesc decât biserica şi armata. Şi asta fără ca de fiecare dată să se împlinească de la naşterea sau de la moartea poetului vreun număr cât de cât rotund de ani. Şi toţi, de la centru până în lungul şi în latul judeţelor, vor să cheme la altarele lor pe vorbitorii cei mai aleşi şi mai reputaţi, pe recitatorii cei mai consfinţiţi, crema cântăreţilor şi a instrumentiştilor, rupându-şi-i unii de la alţii, convocând ademenitor sau imperios, primindu-şi refuzurile cu durere resemnată sau cu vindicativul indignare, iar acceptările cu jubilaţii şi trataţii. Până la urmă lucrurile se statornicesc cumva şi ţara răsună de slava sărbătoritului său. Presa publică articole, multe articole şi imnuri, de obicei însoţite de portret. Adunările se înfioară de emoţii şi de extaze la auzul frumoaselor alocuţiuni şi oraţii, împănate cu nu mai puţin frumoase recitări cu lieduri (cântate de nişte doamne opulente), coruri (executate nu o dată de elevi-îngeri), piese orchestrale, declamări de poezii închinate poetului şi prilejului, constelate toate de o frazeologie plină de formule liturgice: luceafărul

poeziei româneşti, arhanghelul, arheul, martirul, sfântul, până şi Christul nostru, suflet din sufletul neamului, trecerea lui în eternitate, rostirea poeziilor nu doar ca poezii ci rugăciuni şi, nu rare ori, chiar mai rău decât atât."

Asemenea afirmaţii continuă şi în paginile următoare, la un moment dat, declarând: **„Eminescu nu trebuie sacralizat din afară, nici cu obstinaţia oarbă a unui instinct. El nu trebuie să devină o prezenţă mitică ori simbolică de invocat şi de evocat la început de an şi la început de vară."**

Petru Creţia îl aduce în sprijin pe Andrei Pleşu cu articolul **Eminescu şi recitatorii**, în care şi acesta e, vai!, intrigat de felul cum sunt recitate poeziile lui Eminescu: „**gălăgios şi retoric, după modelul unei chermeze promiscue, în al cărei abur, fiecare-şi dă în petec..." „îl sărbătorim toţi, cu un zel idolatru..." „Nu ne e ruşine de Eminescu! Iar neruşinarea aceasta nu se va vindeca decât după ce vom avea cuviinţa unui 15 ianuarie tăcut, rece, purificator"**. Nu-i suficientă o proptea în sprijinul unui edificiu ridicat pe nisip, Petru Creţia îl aduce, tot în sprijin, pe Eugen Negrici, într-un articol intitulat **O dilemă, una veritabilă**, şi-l citează pe o pagină jumătate. Citez şi din Negrici:

„An de an, în preajma zilei de 15 ianuarie, ne este dat să suportăm spectacolul grotesc al sărbătorii, în stil ceauşist, a „poetului naţional", la care se înghesuie să-şi aducă aportul (să mă scuze Eugen Negrici, **apporter**

înseamnă a aduce!), televiziunea, radio-ul, Academia, parlamentarii, ziarele, grupul compact al idolatrilor basarabeni, patrioţii loco, semidocţii de toate culorile politice...” ... „**ticăloşii dar şi scrântiţii întru Eminescu**” ... „îţi vine să ceri decretarea unui deceniu de tăcere, de veritabilă reculegere, în care „**dorul de Eminescu**” de care tot vorbesc **eminescoizii noştri**” ... „eticheta călinesciană Eminescu – **poetul naţional** – impusă de manuale şi răspândită prin contribuţia celor ce se lasă încântaţi uşor de formule fără să le analizeze...”

Eminescologul Petru Creţia îl mai citează şi cu un alt articol pe Eugen Negrici: **Gugumănii înaripate (**titlul li se potriveşte!), care-i aminteşte: „un lucru oribil, care nu poate fi trecut cu vederea” ... .. „**felul în care a pătruns jargonul eminescolatru în adâncul mentalităţii şcolare**” ş.a.m.d. Totuşi, despre sintagma **poet naţional**, Petru Creţia, autorul cărţii din faţa mea ţine de o retorică „sforăitoare, mai grav, neverosimil de ignorantă. Dar este exactă.” Şi în finalul subcapitolului 4 (Cap. II) acest apelativ e acordat poetului „de însuşi sufletul neamului său”. Ce să mai credem!

Dar să venim şi mai la obiect, aducându-l în scenă pe Nicolae Manolescu, vorbind studenţilor despre opera marelui poet, pe care o destructurează cu cele mai improprii caracterizări, precum demolarea sintagmei de **poet naţional**, a mitizării lui Eminescu, a sintagmei filosofice eminesciene **adevărul fiinţei**, a capodoperei **Luceafărul** care, după Nicolae Manolescu „este o operă

mediocră, supralicitată”... criticului părându-i-se a fi scris în „ritm mecanic”, nu vede cu ochi realişti nici tensiunea estetică a poemului etc. **Doină** este considerată xenofobă; **Pe lângă plopii fără soţ** „nu se mai poate cita astăzi fără oarecare jenă” **Scrisorile** stânjenesc prin retorică; **Odă (în metru antic)** e lipsită de originalitate şi făcută „din concepte goale”; **Memento mori** este „moloz”, depăşit de **Dumbrava roşie** a lui Alecsandri. În alte poeme, Eminescu are versuri greoaie, deseori şchioape, imaginaţie neslujită de metafore...”. **Criticilor mei** e „banală”, etc, etc, etc.

Criticul Theodor Codreanu, în **Eminescu şi canonul occidental** (vz. **Veghea**, an 3, nr. 1, 2010, are subtitlul **Eminescu şi ortodoxia**), analizează pe larg toată tehnica întortocheată şi găunoasă a lui Nicolae Manolescu din: **O istorie critică a literaturii române (**care de fapt e o istorie falsă a literaturii române!**)**, subliniind că Manolescu nu ajunge la nivelul de degradare al lui Alexandru Grama, cel care afirmă că Eminescu este „nul” ca poet şi gânditor (Blaj, 1891, în broşura fără autor: „Mihail Eminescu, studiu critic”). Dar eseul curajosului critic, a cărui verticalitate exegetică este prezentă în fiecare frază, înaintează spre centrul antieminescienilor, în care-i situăm pe Mircea Cărtărescu, umplut de pagini elogioase, acoperit de calificative fără acoperire de către Nicolae Manolescu, într-un limbaj „atât de tern” multitudinea de superlative manolescoide făcându-i un deserviciu lui Cărtărescu, cel

care pare a dori să stea în banca lui cu vicleana tehnică a paradoxurilor şi a avalanşei de vorbe goale.

Nici un intelectual nu uită numărul 265 al **Dilemei,** martie 1998, unde s-au aciuat cei mai mulţi hăitaşi ai lui Eminescu. Pe linia conţinutului acestui număr, Horia Roman Patapievici (ce inadecvare între nume şi două prenume!) elucubrează în apelative corespunzătoare înfăţişării sale de **spermatozoid eşuat ante portas**, afirmând (România Liberă, Ianuarie „2000) că „**steaua lui Eminescu a apus**", că marele poet este „**cadavrul din debara**", etc. etc., şi care, nu o dată, a făcut referiri la poporul român cu totul false, iar expresia de „**figuri patibulare**" i se potriveşte leit lui patapievici, numai că el refuză, probabil, să se uite în oglindă să-şi vadă **chipul plângăcios, trupul în zig-zag precum convingerile-i**.... Ce a căutat acest trepăduş în cultura română, în scaunul de şef al Institutului Cultural Român...?, unde, câţi ani a stat, se laudă cu un album realizat de acest institut. El a fost propus pentru execuţie (= patibula, -ae) nu de scriitorul-academician Nicolae Breban, patapievici s-a auto-propus prin invectivele aduse la adresa românilor şi a excelenţelor acestui popor.

Stimaţi cititori, deschideţi **Politice,** de H. R. Patapievici, volum apărut la Ed. Humanitas, 1996 şi citiţi la paginile: 34, 44, 53, 56, 63,64. Noi dăm câteva mostre de inepţii veninoase:

„Radiografia plaiului românesc este ca a fecalei: o umbră fără schelet, o inimă ca un cur, fără şira

spinării" şi la o mai atentă figurare i se potriveşte lui patapievici. E un reuşit autoportret.

„Românii sunt **23 de milioane de omuleţi patibulari"** (dăm cheia: patibula, -ae = spânzurătoare), deci românii sunt 23 de milioane de spânzuraţi de patapievici, cel băgat la înaintare de Gabriel Liiceanu, „filosoful" leşinat care aflase că patapievici „citea 3 cărţi pe zi". Câte cărţi a citit, „filosofule", Zalmoxe? Dar Zarathustra? Dar Confucius? Dacă nu pe zi, poate ştii pe lună! Întreabă-l pe cugetătorul, atent la stil!, Andrei Pleşu!

Să continuăm cu citatele din cartea de căpătâi a lui patapievici: Poporul român pentru care Socrate al României profunde = Petre Ţuţea spunea că „**e gata oricând să-şi dea viaţa**". După zig-zagul de pata este „un popor cu o substanţă tarată. Oriunde te uiţi, vezi **feţe patibulare**, ochi mohorâţi, maxilare încrâncenate, feţe urâte (a lui e frumoasă foarte!), guri vulgare, trăsături rudimentare" (a lui e trasă la strung ştirb!).

„Românii nu pot alcătui un popor (dar un NEAM?) pentru că valorează cât o turmă".

„Limba română este o limbă în care trebuie să încetăm să mai vorbim" (dar el continuă să mănânce c.c. în continuare ca un hămesit).

„Toată istoria, mereu, peste noi a urinat cine a vrut. Când i-au lăsat romanii pe daci în formula hibridă strămoşească, ne-au urinat slavii; se cheamă că ne-am plămădit în această clisă caco-romano-slavă... apoi ne-au

luat la urinat turcii: era să ne înecăm, aşa temeinic au făcut-o. Demnitatea noastră constă în a ridica gura la Călugăreni, ne-o umpleau iarăşi la Războieni şi aşa mereu la infinit...”

Cultura Românilor: „Puturoşenie abisală a stătutului suflet românesc... **spirocheta** românească îşi urmează cursul până la erupţia terţiară... tropăind vesel într-un înconştient până ce mintea va fi scobită: inima devine piftie, iar creierul un ţesut apos”.

„Cu o educaţie pur românească nu poţi face nimic”.

„România are o cultură de tip second-hand” (a se vedea şi broşura tipărită de „spirocheta” lues-ului = sifilisului; a se vedea în sprijinul nostru, şi Revista **Rost**, no. 24, 2005).

Ce-aveţi de zis, „filosofilor” care aţi polarizat acest caz psihiatric?

Dumnezeu să mă ţină sănătos ca să ne mai întâlnim! Promit că voi fi prezent!

Pentru moment, închid paranteza şi m-apropii de concluziile cărţii mele.

Că genialitatea lui Eminescu este recunoscută de toate excelenţele poporului român, începând cu T. Maiorescu şi neoprindu-ne la filosoful C. Noica, nu trebuie să mire pe nimeni. Încă din viaţă, scriitoarea Carmen Sylva (Regina Elisabeta) îi tradusese în limba germană o bună parte din poezii, dar azi, e ştiut că Eminescu nu mai este numai al nostru ci şi al lumii. Citiţi-i fişa poetului din **Larousse**, **Cronologia**

universală (1996), tradusă şi în româneşte de Irina Negrea la Ed. LIDER, Bucureşti, unde se precizează, după datele civile: „**unul dintre cei mai mari poeţi ai lumii. Opera sa elaborată într-o perioadă scurtă, cuprinde, alături de poezie, proză, teatru, articole, eseuri, însemnări filosofice, traduceri**. Să deschidem şi dicţionarul Larousse, unde, după cartea de vizită civilă, se precizează laconic: „**écrivain roumain. Sa poésie lyrique d'inspiration tour à tour phylosophique, sociale et érotique fait de lui le grand poète national de la Roumanie".**

România profundă îl cultivă pe **Poet** ca pe un izvor de apă vie. Între numeroasele opere închinate lui Eminescu, cele mai numeroase şi de mai scurt metraj, dar şi de valori diferite, sunt cele poetice, închinate **Luceafărului**. Desigur acestea vor fi şi în continuare tot cele mai multe, ceea ce, pentru educaţia copiilor, a tinerei generaţii, este un lucru foarte bun şi nu putem avea pretenţia să se ridice la nivelul poeziei eminesciene. E foarte bine şi dacă se apropie, multe din aceste versuri bucurându-se de dubluri muzicale. Dintre toate producţiile poetice închinate lui Eminescu e o datorie de conştiinţă de a semnala: **Imn Eminescului**, în 19 cânturi aparţinând scriitorului martir şi, spre sfârşitul vieţii, **Mitropolitul Ardealului, Valeriu Anania.** Citătm doar câteva versuri care s-au și fixat în memorie:

„E mult de când te-nsinguri spre nopţile de-apoi
Mişcându-ţi veşnicia prin spaţii şi prin noi....”

„Cine-ar putea să nege că-n ochii tăi adânci
Nu creşte învierea izvoarelor din stânci?...”

„... bucură-te că te-mbie de sub glie sfântul nai,
bucură-te-nveşnicirea Eminescului Mihai...”

„... bucură-te, buciumaşul secolelor ne-ndurate,
bucură-te glas de aur ce prin neguri mari răzbate”

„bucură-te stea ce arde în pieptar de mândru crai,
bucură-te-nveşnicirea Eminescului Mihai...”

„bucură-te sfânt nesaţiu să cuprinzi ce-i necuprins,
bucură-te Zbor Neînvins...”

„bucură-te lupta slovei cu-nţelesul ei deplin,
bucură-te, dulce chin...”

„bucură-te cel ce-i dărui fiecărui tot ce ai,
bucură-te-nveşnicirea Eminescului Mihai...”

Înaltul Prelat al suferinţei româneşti din lunga noapte comunistă este şi el tulburat de „afirmaţiile lui Horia Roman Patapievici, potrivit cărora **Eminescu este cadavrul nostru din debara, de care trebuie să ne**

debarasăm..., nu mă aşteptam ca un intelectual să afirme aşa ceva. Şi-a permis să murdărească memoria poetului naţional, ca să pară el original şi interesant. De fapt, dă în gropi. A greşit, şi nu o dată"... (vz. **Veghea** An 3, Nr. 1).

Dar să vedem ce scrie energicul şi blândul poet **Aron Cotruş**, atât de sensibil la dramele istoriei noastre şi ale vieţii sociale româneşti, care a scris un emoţionant poem cu tinereţea spiritului său şi cu maturitatea talentului său, poetul care, între 1911 şi 1939 publicase peste zece volume de poezii şi avea o bogată activitate culturală la ambasadele României din Milano şi Varşovia.

Cine între cele două războaie nu recita din **Aron Cotruş**? Chiar şi puţinii săi detractori, sau dezorientaţi în faţa unei evoluţii, aparent în zig-zag, rosteau versuri din volumele: **Mâine** (1928), **Printre oameni în marş** (1933), **Horia** (1935), **Ţară** (1937) ş.a. În acea perioadă a marii bătălii pentru schimbarea prin cultură şi demnitate. **Aron Cotruş** a fost un tribun pătruns de crezul eminescian. Cu ocazia lui 15 Mai al celui de-al 50-lea an de la plecarea în eternitate a poetului unic, **Aron Cotruş** scrie memorabilul poem pe care parcă o conspiraţie a tăcerii continuată din perioada comunistă, ţine în umbră cel mai semnificativ poem scris vreodată despre creaţia şi creatorul **Luceafărului**.

Apariţia poemului **Eminescu** a însemnat un eveniment care unea doi mari poeţi peste timp.

Mărturisirea lui Eminescu că este o emanaţie a poporului i se potriveşte şi lui **Aron Cotruş** care, „cuprins de-o necuprinsă-nfiorare” începe microepopeea cu vers rupt, abrupt şi frază neîntreruptă, prin evocarea spaţiului mioritic şi a strămbunilor isteţi, semeţi:

„La gând treji, la faptă treji
Mândri şi statornici cneji
.....
îndrăzneţi
de ceruri beţi”...,

ca o multiplicată-n milioane de exemplare Coloană a lui Brâncuşi dintre care a apărut:

„ ... viu cum altul nu-i
.....

sub Ceahlăul frunţii lui”;

frate de sânge şi de grai cu „Ştefan Vodă şi Mihai”

„ .....

peste veac şi nesfârşit
în făptura lui de crai”...

În **Universul poeziei**, George Călinescu e întrebat de un imaginar discipol dacă Ceahlăul cântat de poeţi e altceva decât muntele Ceahlău. Şi magistrul, pe îndelete şi pe înţeles, îi vorbeşte de universul secund al poeziei, despre „un al doilea cosmos". Aşadar despre un infinit în care semnificaţiile, urcând, exprimă profunzimea, cota platoniană, ideea care, la Eminescu, devine cânt şi cuvânt, spirit stăpân pe materie şi timp, căci el:

„... feeric
faur
de poduri de aur
peste furtuni, peste-ntuneric"...

este creator de înlesnitoare crontopuri ale trecerii dintr-un ev în altele pe imaginea pangeometrică a podurilor de lumină concentrată spre pretutindeni. Poduri arcuite ca nişte amplitudini pozitive ale mişcării peste un mediu el însuşi mişcător, oglinditor „peste furtuni, peste-ntuneric"..., peste situaţii iniţiatic fortifiante ca cele prin care a trecut neamul românesc şi lumea, realităţi asimilate poetului:

„pisc al cântecului meu rebel
crescut sub fulgere şi vânturi de oţel".

Ca un Prometeu, ca un Orpheu, Eminescu, „beat de culmi şi de azur”, este văzut edificând o Romă a noastră:

„ctitor de stele
şi-n adâncuri
prooroc
în calendarul de crivăţ şi foc
al zilelor mele
... să zidească
o Romă românească
... el, crai
pe-un împărătesc şi furtunatic grai.
.....
dând glas tăcerilor noastre de veacuri”...

ca nimeni altul înainte, luminând aici, oriunde şi mereu:

„straturile de-ntuneric şi de oseminte
de la temelia de neguri şi de sori
a neamului meu”...

Simboluri, alegorii, metafore: artă şi istorie, deschiderea unui popor spre umanitate prin sensibilitate, prin cultură şi unitate, prin Eminescu:

„Nou Adam
despicatu-i-ai acestui neam
drumuri fără capăt şi datu-i-ai un

nume
şi cântece ca la-ceput de lume”...

cu verbul fierbinte, spre o altă stare

„să săltăm îndrăzneţi în picioare
.....
cu drumurile toate înainte”,

căci, nu de puţine ori, cauze istorice ne-au ţinut pe loc, uneori ne-au împins înapoi, dar întotdeauna românii au probat capacitatea comprimării timpului, a recuperărilor, în anume privinţe devansând.

Poate denominativele ar putea şoca dacă **Aron Cotruş** nu le-ar motiva, şi dacă acestea nu ar fi identificabile în creaţia eminesciană şi-n limba atât de simplă în aparenţă şi atât de nuanţată semantic. Toate asocierile pe care **Cotruş** le face au acoperire. Astfel, înţelegem foarte bine de ce îl numeşte pe Eminescu „**Adam valah**” şi i se adresează cu „**Măria Ta**”, pentru că **Aron Cotruş** îl vede ca „**Tânăr împărat**”, ctitor de ţară aşa ca **Prinţul** din **Anabaza** lui Saint-John Perse. Iată-l:

„Râvnind nemărginirea şi înaltul
.....
ai ridicat năprasnic din străfunduri
ca pe-o minune nouă ţara asta,

i-ai înălţat în soare peste lume creasta
ca nimeni altul...
crai duh,
aripă vie
peste glie
peste cântec şi văzduh
căpetenie să ne fii de-acum înainte”.

După trei decenii şi jumătate, **Constantin Noica** îl confirmă pe vizionarul **Aron Cotruş**, în **Eminescu sau gânduri despre *omul deplin* al culturii româneşti** şi nu se sfieşte să-l compare pe poet cu Paul Valéry, cu Leonardo da Vinci, căci, pe drept, filosoful rămâne uimit în faţa celor 44 de caiete (7 – 8000 de file) eminesciene şi, nu ezită să-l numească „un uomo universale” şi „un miracol al culturii româneşti”. Iar noi, românii de pretutindeni, vom continua peste vremi să-l ştim pe poet „căpetenia” noastră spirituală:

„cu adevărat
împărat...
.....
dintru-nceput
până-n asfinţitu-i fără de-asfinţit”.

Căci opera lui, crescând, mută mereu pietrele hotarului „spre dincolo de mâine”. Această extensiune în spaţiu şi timp a spiritualităţii româneşti, identificată în Eminescu,

exprimă, în viziunea lui Aron Cotruş, însuşi destinul oricărei culturi: înveşnicire naţională prin universalizare.

Trăind simţirea eminesciană în toate înalturile ei, Aron Cotruş a redat un Eminescu autentic, naţional, universal, etern.

*

* *

„...Ci eu în lumea mea mă simt nemuritor şi rece”
(**Luceafărul**).

Secolul al XIX-lea, în Europa, este al combustiilor sociale şi culturale. Al formării statelor naţionale. Se modifică frontiere. Se schimbă mentalităţi. Continentul se aşează pe principii mai promiţătoare. Emanciparea nu e un cuvânt de ordine, ci o realitate în continuă ascensiune. Revoluţia industrială deschide aripile. Cultura le avea deschise deja. Învăţământul pătrunde şi în mediul rural.

Şcoli de artă, curente literare, saloane culturale, se încrucişează, merg la braţ, încercând convieţuirea care nu-i posibilă decât în liniile corespunzătoare firii umane, în fapt e o competiţie cu interdislocări, făcând loc unor viziuni estetice care mai de care mai criticiste, mai agresive, dar şi unele rămânând la stadiul de intenţie. Europa se umple de autori şi opere. Limba franceză devenise uzuală pe continent. Peste toate direcţiile,

clasicismul are trecut şi durată prin: echilibru, claritate, ordine, armonie, valoare de model, perfecţie, sobrietate; Romantismul, cu o aripă agresivă şi alta contemplativă, în copilăria lui Bécquer, dar şi a lui Eminescu, umpluse continentul de autori şi opere, Victor Hugo, en tête, subminat încă de la apogeu de realism, parnasianism, impresionism, naturalism, nihilism, simbolism, îşi mutase aripile în America Statelor Unite, chiar de pe la 1830, anul când **Delacroix** expunea vestitul tablou, **Libertatea conducând poporul** (*La liberté guidant le peuple*), Goethe pregătea pentru tipar **Faust**, partea a doua şi Victor Hugo, nemuritorul roman **Nôtre Dame de Paris** (1831), iar Balzac, prolificul scriitor, făcea concurenţă stării civile pariziene ş.a.m.d.

În anul morţii lui Bécquer, 1870, în Spania, era proclamat rege de către cortesuri, Amedeo de Savoia = speranţa unui popor care pierduse de trei secole supremaţia pe mări şi oceane; în Franţa Gustave Flaubert scotea noi ediţii la capodopera sa, **Badame Bovary** şi publica **Education sentimentale**.

Cărţile de raftul întâi îmbogăţeau editorii şi librarii, luminând tot mai multă lume şi pe alte meridiane. Bécquer, am văzut că publicase şi la Paris, era la curent cu marile opere romantice, şi nu numai!, dar cele romantice veneau pe structura sa psihică precum un nutriment spiritual.

În 1870, când Bécquer pleca fizic din această lume, Mihai Eminescu avea 20 de ani. Cunoştea limbi

străine, citise clasici, aprofunda romantici şi tot ce avea răsunet în Europa, avea iniţiative, era iubit de studenţii vienezi, era de o frumuseţe, caracter şi sensibilitate ce impuneau, avea o gândire profundă, poliedrică, un talent care prevestea geniul şi o putere de muncă titanică. Era un goethean: **Zwar weiss ich viel, doch möcht ich alles wissen** (Wagner, în **Faust**, *În adevăr ştiu mult, dar aş vrea să ştiu totul*). Eminescu era convins că ştiind mai mult poţi fi în creaţie mai original, mai profund, şi aceste paliere le-a ilustrat în operă. A făcut-o ca nimeni altul.

La 24 de ani, intr-o scrisoare trimisă Veronicăi Micle, mărturisea: „Cronicile şi cântecele populare formează în clipa de faţă un material din care culeg fondul inspiraţiunilor." Acelaşi lucru îl afirmase şi Bécquer. Amândoi au dovedit-o în opera lor. În pelerinajul său prin ţară, poetul culesese folclor din toate provinciile, cel din Moldova îl fascina. Poetul culege folclor, face corecturi şi, în anul 1877, publică eseul asupra poeziei populare. Al. Rosetti, într-o statistică a cuvintelor din **Luceafărul**, scrie că din 1908 unităţi, 1688 sunt de origine latină (Al. Rosetti, **Limba poeziilor lui Eminescu**, colecţia Mica bibliotecă critică, no. 44), realitate care-l apropie şi mai mult de Gustavo Adolfo Bécquer. Peste vârsta lui Bécquer, Mihai Eminescu a mai trăit doar cinci ani.

În anul morţii poetului nostru naţional (1889), G. Hauptman publica drama **Avant le soleil Levant**, G. D'Anunzio intra în librării cu **Il piacere** şi Paul Bourget

cu **Le disciple**, ziarele, revistele continuau să interpreteze **Le baiser** (*Sărutul*), sculptura lui Rodin. Încă din viaţă, poetul român se bucura de traducerea în germană, a mai multor poezii, de către Carmen Sylva = Regina Elisabeta; Paul Claudel pregătea **Tête D'Or** şi J. G. Frazer, **Creanga de aur**; H. Schliemann descoperea Troia.

*
* *

Cum de armonia eminesciană şi bécqueriană iradiază atâta forţă de atracţie? De unde aceste unde traversează, luminând şi nostalgia, melancolia, tristeţea, durerea, inerente sufletului uman, componente universului lor liric, în condiţia umană de exilaţi, „**in hac lacrimarum vale**", şi de confruntaţi cu atâtea suferinţe? Răspunsul dat de aceşti poeţi şi înscris în frontispiciul acestei cărţi relevă convingerea că Dumnezeu i-a înzestrat cu darul şi harul semănate în fiinţa spirituală a neamurilor care i-a zămislit şi care s-au cristalizat în creaţia lor. Eminescu era convins că religia fiinţează la români în existenţa lor etnică, aşa cum afirmă într-un articol: „românii au identificat religia cu naţionalitatea"... şi „religia e mama neamului românesc".

Această sorginte divină a geniului a asigurat creaţiei puterea ei de iluminare. Mircea Eliade scrie: **„Deasupra tuturor gloriilor efemere şi**

deşertăciunilor legate de patimile noastre omeneşti, un singur punct rămâne fix, neclintit de nicio catastrofă istorică: geniul...” „şi cât timp va exista, undeva prin lume, un singur exemplar din poeziile lui Eminescu, identitatea neamului nostru este salvată.”

Argumentul sursă divină-neam-geniu impune ca substrat germinativ în poezia lui Eminescu. Realitatea o confirmă. Poetul a fost crescut de mic în duhul credinţei creştine, edificate pe iubirea întru Hristos-neam-semeni şi glie, credinţă consolidată de asemenea de cultura sa europeană prin structura ei creştină.

Până şi imaginea sa fizică s-a luminat prin trăirea acestei iubiri, axă a religiei creştine. Portretul pe care Caragiale îl face lui Eminescu adevereşte realism, spirit de observaţie şi talent, fiind foarte semnificativ: **„Era o frumuseţe!, o figură clasică încadrată de nişte plete mari, negre; o frunte înaltă şi senină, nişte ochi mari – la aceste ferestre ale sufletului se vedea că cineva este înăuntru; un zâmbet blând şi adânc melancolic. Avea aerul unui sfânt, coborât dintr-o icoană”.**

Da, înăuntru era creştinul Eminescu, însetat de transcendent. În triunghiul „frunte înaltă şi senină”, „aerul unui sfânt” şi „icoana” stau ochii mari şi „zâmbetul blând”, efect al iubirii creştine şi „adânc melancolic”, efect al sensibilităţii poetului care se îndurera de plânsul condiţiei umane.

Prin această discretă trăire creştină, Eminescu şi-a rafinat spiritul, obţinând echilibrul, armonia

generatoare de satisfacţii interioare, profunda împăcare metafizică ce consolidează caracterul şi luminează conştiinţa. Un umanism nelimitat emană din poezia sa, înscriindu-se consonant în cel al culturii europene şi universale, în întâmpinarea setei lumii de armonie. Omenirea are tot mai mult nevoie de această înseninare pe care o iradiază armonia eminesciană si bécqueriană.

Visul lor minunat, inspiraţia, eufonia şi gândul zboară prin cosmos ca îngerii, cântând imnuri de slavă operei lui Dumnezeu. Să nu ne împiedecâm, să nu ne oprim la o frază singulară, scrisă de dragul sonorităţii unor cuvinte sau impulsul unei stări fortuite, să lăsăm aceasta în grija chiţibuşarilor şi să trăim sublimul poeziei acestor poeţi care ne fac mai buni, tocmai prin ceea ce este dumnezeiesc în creaţia lor: iubirea de esenţe, armonia şi leagănul ei, Absolutul.

Constientizăm astfel, că titluri precum: *Îngere palid*, *Copilă înger*, *înger de pază*, *Înger şi demon*, *O, dulce înger blând*, *Preot şi filosof*, *Colinde, colinde* exprimă respectul şi dragostea pentru Sfânta Fecioară Maria – Mater misericordiae, advocata nostra, gratia plena... Să ne oprim puţin asupra celei mai mari sărbători creştine şi să vedem cum e reflectată în sufletul poetului Eminescu.

Prin învierea Domnului Iisus Hristos, finalitatea existenţială a lumii se eliberează de orice suspiciune interogatorie şi se luminează consecutiv de certitudinea mântuirii prin înviere, la timp potrivit: „învierea vieţii”

(Ev. dp. Ioan 5, 29), învierea în „trup duhovnicesc" = spiritualizat (Ev. dp. Ap. Pavel, I Cor. 15.44).

Arătările Mântuitorului în acest trup atestă Învierea după Scripturi şi converteşte frica Apostolilor în curaj şi în puterea de a vorbi în limbile popoarelor, „cu moartea pre moarte călcând". În faţa evidenţei, îndoielile dispar: prin Învierea lui Iisus, finalitatea ontologică a lumii se eliberează de temeri, se mântuie.

În călătoria lor prin infern, poetul Vergilius îi vorbeşte lui Dante de „venirea puternicului încununat de semnul izbânzii", atestat de Înviere, **Dies Dominica** devenind **Dies Domini**, Duminica duminicilor şi a tuturor sărbătorilor, cea mai înaltă, mai veche şi mai strălucitoare sărbătoare din calendarul creştin. Poeţii, pictorii, compozitorii, sculptorii, artiştii profani şi culţi, toţi ai lumii, i-au închinat opere Evenimentului unic şi celor conexe. Lista lor este imensă şi în continuă creştere.

Crucea, acest semn al victoriei spiritului asupra materiei, al luminii asupra întunericului, al vieţii asupra morţii, şi care la popoarele antice fusese instrument de groaznică tortură, aşa cum o descriu scriitorii Plaut, Ovidiu, Juvenal, Vergiliu, Cicero ş.a., „cel ce vine după Mine, să-şi ia crucea şi să-Mi urmeze Mie (Marcu, 8.34). dobândeşte semnificaţia învierii prin suferinţa smerită a trăirii întru Hristos.

Odată cu Învierea Mântuitorului, crucea a devenit simbol al apărării de tot răul şi al biruinţei prin credinţa

în **Înviere**. Cu această conotaţie, Ea străluceşte „mai mult decât soarele" (Sf. Ioan Hrisostom).

Slavă ţie, memorie! Cine dintre români nu ţine minte din copilărie **Iisus pe cruce** de Dimitrie Bolintineanu în care suferinţa ia în braţe iubirea; **La Paşti**, poezia lui George Coşbuc, o explozie de bucurie şi speranţă pe înţelesul tuturor, ca şi pastelul „*De Paşti, în satul vesel / Căsuţele înălbite*" al lui Vasile Alecsandri; **Hristos a înviat!**, poemul lui Al. Vlahuţă, în care autorul surprinde pe stăpânii lumii de acum mai bine de 2000 de ani, înspăimântaţi, îngroziţi; **Trei zburătoare** a lui Panait Cerna, în care păsările, în rotirea lor cerească, veghează ultimele clipe din marea suferinţă pentru păcatele lumii a Mântuitorului crucificat; **Ouă roşii**, poezia în care Maria Cunţan prezintă cu evlavie simbolul eternizării vieţii prin suferinţa însângerată a Împăratului iubirii – Iisus Hristos...

Să nu uităm că şi-n lunga noapte dintre o Românie-ntreagă şi una sfâşiată, geniul poporului român a continuat să dea glas tematicii Paştilor, uneori cu consecinţe care se înscriu Săptămânii Patimilor, aşa cum exclamă poetul martir, **Radu Gyr:**

„Dă-ne iubirea Ta, dă-ne puterea
Din clipa încleştării-nsângerate
Să ne primim şi cuiele şi fierea
Ca Tine-n marea Ta singurătate..."

Într-o noapte a lungului supliciu, poetul martir are viziunea intrării lui **Iisus în celulă**:

„Unde eşti, Doamne? – am urlat prin zăbrele
De sus, din cer, venea fum de căţui
M-am pipăit şi, pe mâinile mele,
Am aflat urmele cuielor Lui”.

Tot mai aproape de noi, cronologic şi mare iubitor de Eminescu, **Nichifor Crainic**, martir ascuns, ca şi **Radu Gyr** „în Lumina Celui nepătruns”, românul prezent în marile enciclopedii şi dicţionare culturale din lume, constant în relaţia smerită cu Dumnezeu, pe Care-L află pretutindeni în **Ţara lui Leru-i Ler**, în **Iisus prin grâu**, în poemul **Cântecul potirului**:

„Şi iată la gură potirul Te-aduce Iisuse
Hristoase, Tu, jertfă pe Cruce Hrăneşte-
mă sânge de Sfânt Dumnezeu Ca seva
în spice, ca mustu-n ciorchine, Eşti
totul în toate şi toate-s prin Tine
Tu, pâinea de-a pururi a neamului meu”.

Poetul martir, în **Noaptea Învierii**, ne sensibilizează şi mai mult pentru înţelegerea acestui **fenomen** creştin la Eminescu. Redăm un segment din poemul în care, minune!, un tâlhar intră în casa unei bătrâne, cu toporul în mână, să fure şi să ucidă, dar o

vede în genunchi la icoană şi tâlharul îşi cere iertare la icoana unde bătrâna se roagă şi cântă **Hristos a înviat!**

„E noaptea Învierii. Tresaltă făptura
Tămâie-i în codri şi smirnă-n grădini
Spre marea minune se-nalţă natura
Cu ierburi şi arbori schimbaţi în lumini.

Un clopot răsună, răspund celelalte
Talazuri cântate rotiri în eter
Se umplu de vuiet tăcerile-nalte
Şi sufletul lumii se suie la cer”...,

ca-n poemul **Învierea**, al lui **Agrippa D’Aubigné**, în care, apoteotic,

„Pământul îşi deschide sânul şi morţii se ridică din morminte cu noi înfăţişări
Aerul vibrează, trompetele sună, norii se retrag, cerul străluceşte, **Lumina**-i pretutindeni...”,

sau ca-n **Noapte de Paşti**, al lui **Paul Claudel**, în care Universul participă la Minunea Învierii: „Pământul descătuşat urcă spre Dumnezeu, pe treptele cântărilor cereşti / Vibrând la înfrăţitul glas al clopotelor care vestesc lumii **Hristos a înviat!**”. Cu o mai bună înţelegere acum, intrăm în originalitatea **Învierii** din poemul eminescian realizat în viziune cosmică,

universală, în ultima parte în metrică folclorică din nemărginirea în care situează cadrul Învierii, poetul aude şi vede:

„O muzică adâncă şi plină de blândeţe
Pătrunde tânguioasă puternicele bolţi”...
„Apoi din nou tăcere, cutremur şi sfială
Și negrul întuneric se sperie de şoapte...
Dousprezece ceasuri sună... Miez de noapte...
Deodată-n negre ziduri lumina dă năvală.
Un clocot lung de glasuri vui de bucurie
Colo-n altar se uită şi preoţi şi popor
Cum din mormânt răsare Christos mângâietor,
Iar inimile toate s’-unesc în armonie:
«Cântări de laude-nălţăm
Noi Ţie Unuia
Primindu-L cu psalmi şi cu ramuri,
Plecaţi-vă neamuri
Cântând Aleluia!
Christos a înviat din morţi,
Cu cele sfinte,
Cu moartea pre moarte călcând-o,
Lumina ducând-o
Celor din morminte!»”

Miez de noapte mirific. Şoapte, emoţii, înfrăţire – neaşteptarea marii minuni. Simfonia clopotelor şi explozia Luminii Învierii suie-n inimi şi-n Univers.

Lumina înfloreşte pe feţele credincioşilor, plini de aura mântuitoare a lui Iisus Biruitorul morţii, **prin iubirea – soluţia hristologică a salvării lumii.**

În ultimele versuri, în stil folcloric, Eminescu se adresează tuturor să se încline cu recunoştinţă şi să înalţe imn de slavă Mântuitorului, care, călcând moartea, ridică la viaţa veşnică şi pe cei din morminte. Începe o nouă eră!

Tablou apoteotic. Inspiraţie în credinţă. Trăire în convingere. El genio creador en marcha por eternidad, ar spune sevilianul Bécquer.

Sensibilitatea acestor doi poeţi are în sorginte credinţa creştină, înscrisă ziditor şi fratern în folclorul popoarelor român şi spaniol, educaţia creştină din mediul familial şi etnic, cultura vastă şi nucleu-harul cu care Dumnezeu i-a înzestrat, ajungând la o sensibilitate plină de înţelepciune şi rodire care adeveresc raportul genetic dintre religie şi cultură, dintre altitudinea conştiinţei şi descoperirea sacrului (/M. Eliade, L. Blaga, N. Crainic, Ernest Bernea, Iacob Bruckhardt şi atâţi luminaţi şi iluminaţi gânditori).

Liricul Bécquer unea religia cu iubirea şi poezia într-o sinteză generatoare de kalokagathie = sinteză etico-estetică (Aristotel), lărgind calea accesului la Transcendenţă: **„La poesia es una essencia puramente del espíritu, y reside en alma del hombre..."** „À Dios, foco eterno y ardiente de hermosura (=frumuseţe) aleque se vuelve con los ojos, como a un puls de amor, el

sentimiente de Assoluto", idee care ne trezeşte în spirit triunghiul goethean **Liebe – Liecht – Leben** (Iubire – Lumină – Viaţă).

Eminescu şi Bécquer au dus durerile lor şi ale lumii, am putea spune iniţiatic = ca pe un proces purificator, înnobilator, încât au lăsat loc prioritar respiraţiei versantului apolinic (solar), sesizabil în atâtea poeme şi emanator din ansamblul operei lor. Reafirm efectul sensibilizator al poeziei de dincolo de cuvinte, în baia de emoţii în care rămânem la finele oricărui poem citit cu sufletul şi ale cărui efecte sunt concretizate în emoţiile care ne redau pe o treaptă ascensivă luminii umanizante. Trăirea în iubirea creştină spiritualizează ca şi rugăciunea colectivă sau în intimitate.

Exegeţii au remarcat la timp şi în scurgerea deceniilor, acuşi a secolelor!, latura profund religioasă în creaţia lor, pătrunsă de spiritul creştin:

„Din chaos, Doamne,-am apărut
Şi m-aş întoarce-n chaos,
Şi din repaos m-am născut
Mi-e sete de repaos"
(Eminescu, **Luceafărul**),

identificăm chaosul cu Marele Tot;
sau:

„Punctu-acela de mişcare, mult mai slab ca boaba spumii
E stăpânul fără margini peste marginile lumii”
(Eminescu, **Scrisoarea I**),

identificăm **punct** cu **Essencia** la Bécquer, la Platon = sursa energetică iniţială a tuturor energiilor. Metafizic, Bécquer se întreabă, în **Rima a XVI-a**: „**¿Da donde vengo?... ¡Y onde voy!**”, cum se întreabă dealtfel orice creştin, întărindu-şi răspunsul ca şi Giovanni Papini în **Uomo finito**: „Vin din alunecare, din neascultarea etică şi mă întorc la Dumnezeu, care prin Fiul Său Iisus a adus în lume iubirea” şi scrie o viaţă a lui **Iisus**.

La amândoi poeţii întâlnim nu numai prezenţa, ci şi acţiunea lui Dumnezeu în risipirea eresurilor, aşa cum **Silfii de lumină** la poetul român:

„În marea Somniei ce-n unda-i combină
Tristeţă cu râs –
Cufundă, poete, gândirea-ţi senină,
Seninul tău vis!”,

asemenea îngerilor poetului spaniol, care îl îndeamnă la redarea seninătăţii, a armoniei, îngândurării, durerii şi bucuriei, a iubirii pentru a supravieţui „en asta vale de eterna nievas y de eternas melancolicas brumas”... Această iubire creştină este cea care poate trezi strunele harfei „*acoperită de praf şi uitare*”, adică a geniului care

„de vremuri întregi, „stă" în adâncul sufletului nostru", cum scrie poetul în **Rima a VII-a.**

Del salón en ángulo oscuro,
de su dueña tal vez olvidada,
silenciosa y cubierta de polvo,
veíase el arpa.

¡Cuánta nota dormía en sus cuerdas,
como el pájaro duerme en las ramas,
esperando la mano de nieve
que sabe arrancarlas!

¡Ay! – pensé - ¡cuántas veces el genio
así duerme en el fondo del alma,
y una voz, como Lázaro, espera
que le diga «¡Levántate y anda!»

Traducere:

Într-un colţ mai dosnic din camera mare,
poate-abandonantă de stăpânul ei,
stă acoperită de praf şi uitare
harfa unor vremuri cu zâne şi zmei.

Corzile ei pline-au fost de armonii,
vara ca livada de privighetori,
şi acum aşteaptă emoţii mai vii
să-i trezească iarăşi vechii ei fiori.

Vai!, gândii, cum geniul de vremuri întregi
doarme în adâncul sufletului nostru
aşteptând o voce să-i trezească rostu',
spunând ca lui Lazăr: „Ridică-te, mergi!"

Iată-l pe Eminescu, credinciosul conştient (convins), scriind: „**Biserica (lui Matei Basarab şi a lui Varlaam), cea care a născut unitatea limbii şi unitatea etnică a poporului român, este maica spirituală a neamului românesc. Cine o combate pe ea poate fi cosmopolit, socialist, nihilist, republican universal şi orice i-o veni în minte, dar numai român nu e." În esenţă, cum scrie părintele martir Dumitru Stăniloae: „Legea românească sau legea strămoşească, în fapt ortodoxia, a reprezentat pentru poporul român fundamentul tuturor legilor sale de viaţă". Nu fără acoperire, filosoful, tot martir, Constantin Noica, vorbeşte de o „România a duhului**", iar filosoful martir Petre Ţuţea, care tot convingător, afirmă: **„În afara slujbelor bisericii nu există scară către Cer"... „Ce pustiu ar fi spaţiul dacă n-ar fi marcat de biserici!" „Ateii s-au născut, dar s-au născut degeaba..." „Eu când vorbesc cu un ateu e ca şi cum aş discuta cu uşa"...**

Deasemenea, nu putem trece peste credincioşia lui Gustavo Adolfo Bécquer fără să citǎm cea mai ilustrativă rimă privind atitudinea religioasă a poetului,

Rima LXXXVIII, intitulată **Rugăciune către toţi sfinţii**:

A todos los Santos

Patriarcas que fuisteis la semilla
del árbol de la fe en siglos remotos,
al Vencedor divino de la muerte,
¡rogadle por nosotros!

Profetas que rasgasteis inspirados
del porvenir el velo misterioso,
al que sacó la luz de las tinieblas,
¡rogadle por nosotros!

Almas cándidas, santos inocentes,
que aumentáis de los ángeles el coro
al que llamó a los niños a su lado,
¡rogadle por nosotros!

Apóstoles que echasteis en el mundo
de la Iglesia el cimiento poderoso,
al que es de la verdad depositario,
¡rogadle por nosotros!

Mártires que ganasteis vuestras palmas
en la arena del circo, en sangre rojo,
al que os dio fortaleza en los tormentos,
¡rogadle por nosotros!

Vírgenes semejantes a azucenas
que el verano vistió de nieve y oro,
al que es fuente de vida y hermosura,
¡rogadle por nosotros!

Monjes que de la vida en el combate
pedisteis paz al claustro silencioso,
al que es iris de calma en las tormentas,
¡rogadle por nosotros!

Doctores cuyas plumas nos legaron
de virtud y saber, rico tesoro,
al que es caudal de ciencia inextinguible,
¡rogadle por nosotros!

¡Soldados del ejército de Cristo!
¡Santos y santas todos!
Rogadle que perdone nuestras culpas
!a Aquel que vive y reina entre vosotros!

Traducerea:

Patriarhi care sunteţi sămânţa
arborelui credinţei străbune,
rugaţi-vă pentru noi
Celui care a învins moartea!

Profeţi care aţi risipit întunericul,
inspiraţi de vremea de apoi,
rugaţi-vă pentru noi
Celui care ne-a scos la lumină!

Suflete îngereşti, sfinţi prezenţi,
care măriţi corul Serafimilor,
rugaţi-vă pentru noi
Celui care i-a chemat la El pe copii!

Apostoli care aţi pus în lume
temelia Bisericii,
rugaţi-vă pentru noi
Celui care este Adevărul!

Martiri care v-aţi dobândit locul
prin sângele vărsat în arena cu fiare sălbatice,
rugaţi-vă pentru noi
Celui care este Izvorul Vieţii!

Duhovnici care, în a vieţii luptă,
aţi aflat pacea în liniştea sihăstriei,
rugaţi-vă pentru noi
Celui care linişteşte mările!

Învăţaţi al căror scris ne leagă
de virtute şi de tezaurul bogatei cunoaşteri,
rugaţi-vă pentru noi
Celui care-i izvor de ştiinţă veşnică!

Ostaşi ai armatei lui Christos,
sfinte şi toţi sfinţii
rugaţi-vă pentru noi
Celui care trăieşte şi domneşte între voi
să ne ierte greşelile noastre.

Sentimentul rugăciunii neîntrerupte, întru mobilizarea îndurătoare a tuturor celor care se pot ruga pentru noi. Simplitate., consistemţă, cuvioşie, smerenie creştină, sinceritate, convingere... Dorinţă de uşurare sufletească, de eliberare ca oameni, în numele cărora se roagă poetul, să se poată uita unii în ochii celorlalţi, pentru ca toţi să fie împreună prin iubire, căci nimeni nu poate intra în Împărăţia Cerurilor decât împreună, în solidaritate, în întrajutorare.

Arie de activitate a iubirii: sensibilizarea omului; întoarcerea lui cu faţa şi voinţa la Dumnezeu = perspectiva, alternativa salvării lumii.

Ora et labora. Trăirea printre sfinţi şi înaintaşi sporeşte conştiinţa de sine, de viitorime şi astâmpără nevoia de certitudine.

Poezia lui Eminescu si Bécquer ne suie-n plaiul gurilor de rai, unde putem trăi existenţa în esenţa ei: **iubirea făuritoare de armonii**. Şi nu acesta este sensul culturii?

Necunoscându-se în viaţă, Mihai Eminescu si Gustavo Adolfo Bécquer sunt cu certitudine alături, în Transcendentul spre care au sperat jertfelnic, lăsând în urmă opere care consolidează unitatea a două popoare şi a tuturor iubitorilor de frumos.

Cuprins

Prefaţă.....7
Aştrii mărilor... ai depărtărilor.....10
Revenim la axa acestei cărţi.....56
Visul lor minunat 74
Armonia eminesciană şi becqueriană sunt de natură divină.....113
Iubirile poetului Gustavo Adolfo Bécquer.....137
Întrebările au răspunsuri.....202

Tipar digital realizat la Editura și Tipografia PIM
Șoseaua Ștefan cel Mare și Sfânt nr. 4, Iași – 700497
Tel.: 0730.086.676, 0732.430.407, 0733.004.203;
Fax: 0332.440.715
E-mail: editura@pimcopy.ro
www.pimcopy.ro

„ Mihai Eminescu şi Gustavo Adolfo Bécquer, doi poeţi naţionali. Doi poeţi universali. Cei mai iubiţi poeţi ai popoarelor din care s-au întrupat. Două genii vizionare cu zborul întrerupt în preajma zenitului, precum: Leopardi, Byron, Shelley, Emily Jane Brontë, Georg Büchner, Andrė Chėnier, John Keats, Lautrėamont, Lermontov, Josė de Espronceda y Delgado, Alfred Jarry, Esenin ş.a., ş.a. ”

„ Poeţi ai armoniilor integratoare de contraste în profunzimea eului ideatico-liric ale cărui misterioase vibrări poartă pe aripi aspiraţiile lumii spre Umanitate .”

… Completitudinea gândului-cânt, a visului-dor; lirism-reflexiv, conotaţii suind spre acroamatic, ritm liberator de tensiuni creatoare, de emoţii ale iubirii-axa ontologică a devenirii noastre, a îndumnezeirii omului. ”

„ Generaţii după generatii îşi vor afla în armonia acestor aştri, astâmpărul propriilor căutări afectiv- intelectuale şi propria lor apartenenţă la o naţionalitate şi la sensul suitor al destinului uman”...

Constantin N. Străchinaru

„ Eu sunt luceafărul de sus ”...
Mihai Eminescu

„ Yo soy el espiritu....onda sonante...cometa errante ”...

Gustavo Adolfo Bécquer